

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SYLVIA PLATH'IN YAPITLARININ TARİHSEL
KOŞULLAR VE TOPLUMSAL CİNSİYET
IŞIĞINDA İNCELENMESİ

DUYGU DİNÇER
2501130536

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. AYNUR SOYDAN ERDEMİR

İSTANBUL-2019

ONAY SAYFASI

	T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI	
---	--	---

ÖĞRENCİNİN;

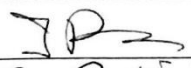
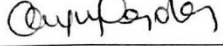
Adı ve Soyadı : DUYGU DİNÇER Numarası : 2501130536

Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : KADIN ÇALIŞMALARI Danışmanı : DOÇ.DR. AYNUR SOYDAN ERDEMİR

Tez Savunma Tarihi : 21.08.2019 Saati : 14.00

Tez Başlığı : SYLVIA PLATH'IN YAPITLARININ TARİHSEL KOŞULLAR VE TOPLUMSAL CİNSİYET
IŞIĞINDA İNCELENMESİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF.DR.İŞİL BAŞ		KABUL
2- PROF.DR.BEDİA DEMİRİŞ		KABUL
3- DOÇ.DR.AYNUR SOYDAN ERDEMİR		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DR.ÖGR.ÜYESİ FATİH ALTUĞ		
2- DR.ÖGR.ÜYESİ BERRİN OKTAY YILMAZ		

ÖZ

**SYLVIA PLATH’IN YAPITLARININ TARİHSEL KOŞULLAR
VE TOPLUMSAL CİNSİYET IŞIĞINDA İNCELENMESİ**

DUYGU DİNÇER

Bu çalışmada Sylvia Plath’ın aile içi ilişkileri, tarihsel ve politik tanıklıkları ve toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamaları incelenmiştir. Çalışma “Plath’ın Aile Hayatı”, “Plath’ın Tarihsel ve Politik Tanıklıkları” ve “1950’li Yıllarda ABD’de Kadın Olmak: Plath’ın Toplumsal Cinsiyete İlişkin Sorgulamaları” olmak üzere üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, Plath ailesinin fertleri (Otto Plath, Aurelia Plath, Sylvia Plath ve Warren Plath) tanıtılmış ve onların Plath ile ilişkileri incelenmiştir. İkinci bölümde, Plath’ın İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemlerine ilişkin tanıklıkları eserleri aracılığıyla irdelenmiştir. Bu kapsamda İkinci Dünya Savaşı’nın, Nazi Almanyası ve Yahudi soykırımının, Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan Amerikan atom bombalarının ve Soğuk Savaş’ın Plath’ın eserlerindeki yansımaları ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde ise 1950’li yılların ABD’indeki ideal kadın tipi ve Plath’ın toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamaları incelenmiştir. Bu bağlamda çatışan aşk tarzları, bakirelik/el değmemişlik tabuları, ikinci cins olma ve erkek yaşamına öykünme, kadının evlilik içindeki konumu, eş seçimi ve feminist ya da “kız kurusu” olarak anılma korkuları, cinsel politika, güzellik ve beden imgesi, evlilik ve kariyer çatışması, annelik ve çocuk sahibi olma ve aile içinde toplumsal cinsiyet rollerine dayalı iş bölümü temaları ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Sylvia Plath, tarihsel koşullar, toplumsal cinsiyet, aile, edebiyat.

ABSTRACT
AN INVESTIGATION ON THE WORKS OF SYLVIA PLATH IN
THE LIGHT OF HISTORICAL CONDITIONS AND GENDER

DUYGU DİNÇER

In this study, family relationships, historical and political witnesses, and gender questionings of Sylvia Plath were examined. The study consisted of three chapters titled “Plath’s Family”, “Historical and Political Witnesses of Plath”, and “Being a Woman in the 1950s USA: Gender Questionings of Plath.” In the first chapter, the members of Plath’s family were introduced (Otto Plath, Aurelia Plath, Sylvia Plath, and Warren Plath) and their relationships with Plath were investigated. In the second chapter, historical and political witnesses of Plath during The Second World War and Cold War were addressed through her works. In this context, the reflections of the Second World War, Nazi Germany and the Holocaust, the American atomic bombs thrown to Hiroshima and Nagasaki, and the Cold War in her Works were presented. In the third chapter, the ideal women’s type of the 1950s USA and gender questionings of Plath were examined. In this sense, conflicting love styles, taboos on virginity, second sex and jealousy for male life, the position of women in marriage, the choice of spouse and fears of calling a feminist or a spinster, sexual politics, beauty and body image, conflicts between marriage and career, motherhood and childbearing, and traditional gender roles within the family were addressed.

Keywords: Sylvia Plath, historical conditions, gender, family, literature.

ÖN SÖZ

Sylvia Plath üzerine dünyada ve Türkiye’de çok sayıda çalışma bulunur. Bu çalışmaların büyük bir kısmı onun şairliği ve intiharı üzerinedir. Örneğin Türkiye’deki ünlü şairlerden biri olan ve tıpkı Plath gibi genç yaşta intihar etmiş olan Nilgün Marmara, Boğaziçi Üniversitesinde hazırlamış olduğu lisans bitirme tezinde Plath’ın şairliğini intiharı bağlamında inceledi. Ondan yıllar sonra yine bir başka edebiyatçı (ve akademisyen), Yusuf Eradam da Plath’ın şiir sanatı üzerine çalıştı; üstelik incelemelerine Marmara’yı da dâhil ederek karşılaştırmalı çalışmalar yaptı. Ayrıca Plath’ın şairliğinin zirve noktası olarak değerlendirilen *Ariel* şiirlerini Türkçeye kazandırdı. Plath ile tanışmam işte böyle çarpıcı ve ilham verici çalışmalar aracılığıyla oldu. Fakat ona olan ilgimi tepe noktasına ulaştıran, yazmış olduğu günce ve mektuplar oldu. Özellikle, güncelerindeki açık yürekliliği ve içsel sorgulamalarının güncelliği beni derinden etkiledi. Bu nedenle onu okumak, düşünmek ve yazmak son yıllardaki en güçlü içsel güdüleyicilerimden biri oldu.

Okumakta olduğunuz teze başladığım sıralarda yapmayı düşündüğüm çalışma daha çok Plath’ın hayatını güncel psikoloji kuramları ışığında incelemektir. Fakat zaman geçtikçe ve Plath üzerine yapılan çalışmaları inceledikçe ona ve eserlerine yalnızca bir psikoloji araştırmacısı olarak değil, kişisel ve tarihsel tanıklıklarına saygı duyan ve bu tanıklıkların izlerini heyecan verici bulan meraklı bir okur olarak da yaklaşmaya başladım. Örneğin daha on iki yaşındayken güncesine İkinci Dünya Savaşı’nın başladığını kaydetmiş olduğunu öğrenmek beni şaşırttı ve tarihsel tanıklıklarına daha fazla ilgi duymama neden oldu. Yine çocukken okuma yarışmasında ikinci olunca, bir erkeğin birinci olmasının bir kızın birinci olmasından daha iyi olduğunu söylemesi beni düşündürdü ve içimde toplumsal cinsiyet merkezli tanıklıklarını keşfetme isteği uyandırdı. Fakat ne tarihçi ne de bir edebiyat eleştirmeniyim. Dolayısıyla onun eserlerini ve kişisel tanıklıklarını incelerken kendi kişisel ve akademik formasyonumun elverdiği ölçüde tahliller yapmaya çalıştım. Asıl amacım Plath’tan bahsederken yazılmış fakat yeterince irdelenmemiş, örneklendirilmemiş olan noktalara gözlem ve tahlillerim yoluyla bir araştırmacı olarak katkıda bulunmaktır. Bu nedenle okumakta olduğunuz tez Plath’ın aile içi

ilişkilerini, tarihsel ve politik tanıklıklarını ve toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamalarını incelemeye dönük küçük bir adımdır.

Başlangıçta psikolojik tahliller yapmak üzere yola çıkmışken sonrasında rotamı değiştirmemde etkili olan kişi Prof. Dr. Yusuf Eradam oldu. *Sylvia: Ben'den Önce Tufan* adlı eserinde yazdığı şu satırlar kararım üzerinde yeniden düşünmeme neden oldu:

[...] sanat ya da yazın eleştirmenleri ve araştırmacıları, sanatçının yapıtlarından yola çıkarak yaşamının gizlerini ortaya çıkarmak, bir başka deyişle, yazın dedektifliği yapıp sanatçının kişiliği ve yaşamında önemli yer tutmuş belli başlı olaylara ve insanlara, onlarla ilişkilerine tanı koymak ve bundan da amatörce bir tad almak yanlısına düşmemelidirler. Sanatçının yaşamının ayrıntılarının bilinmesi, yapıtlarının ayrıntılarının açıklanması ve açıklanması için gerekli olabilir. [Fakat] Sanat yapıtı kendi başına, öznel bir varlıktır, eşi yoktur, kendi yasaları ve gelenekleriyle vardır (Eradam, 2014, s. 12).

Eradam tarafından yapılan bu tespit ve uyarı önemliydi ve okuduktan sonra dikkate almamak mümkün değildi. O yüzden tezi yazarken söz konusu fikirleri olabildiğince aklımda tutmaya çalıştım. Metinleri tahlil ederken Plath'a ve yaşamına tanı koymaya çalışmadan, yalnızca mevcut bağlamsal unsurlar üzerinden bir okuma yapmaya çabaladım. Başka bir deyişle dikkatli bir göze görünenlerin fotoğrafını çekmeye ve betimsel bir tablo sunmaya çalıştım. Bu anlamda yazılması en zor olan kısım, ilk bölüm oldu. Çünkü bu bölüm Plath'ın aile içi ilişkilerini ele almaktaydı ve bu nedenle onun psikolojik profilini oluşturma dürtülerine karşı koyulması en zor olan kısımdı. Fakat konuyu bir psikolojik danışman olarak değil bir içerik analisti olarak ele aldım ve yalnızca olay ve olguları olduğu gibi betimlemeye çalıştım.

İtiraf etmeliyim ki bu tezi yazmak benim için kolay olmadı. Kadın çalışmaları alanındaki yüksek lisansımı doktora eğitimimle aynı yıllarda yürütmeye çalışıyor olmak tezimin yazım sürecini oldukça yavaşlattı. TÜBİTAK Doktora Sırası Araştırma Bursu ile University of California, Berkeley'e gidişim, dönüşte araştırma görevliliğinden öğretim üyeliğine geçişim, özel sektörün yoğun çalışma temposu içinde mesleğimi ifa edişim zaman zaman tezimi tamamlayabileceğimden şüphe etmeme neden oldu. Bu yoğun çalışma temposu için Emory Üniversitesinin Sylvia Plath koleksiyonunu incelemek üzere hak kazandığım bursunu bile değerlendirme fırsatı bulamadım. Sözün özü, bu tez tüm bu hareketli yılların izlerini taşımaktadır.

Bu uzun yolculukta desteğini benden esirgemeyen; anlayış ve sevecenliğiyle varlığını yanımda hissettiren değerli hocam Doç. Dr. Aynur Soydan Erdemir'e yürekten teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca teşrifleri ve katkılarıyla tez savunma jürimi onurlandıran değerli hocalarım Prof. Dr. Bedia Demiriş ve Prof. Dr. Işıl Baş'a; tezimi dikkatli bir okumayla gözden geçiren değerli dostum ve meslektaşım Dr. Zeynep Tek'e emeklerinden ötürü şükranlarımı sunuyorum. Son teşekkürüm de geçmişte ve şimdide İstanbul Üniversitesi Kadın Çalışmaları Bilim Dalı'nda görev yapan hocalarıma. Yüksek lisans öğrenimim boyunca aldığım derslerde kişisel ve akademik anlamda bana kattıkları şeyler için her birine müteşekkirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM PLATH AİLESİ

1.1. Plath Ailesinin Fertleri	9
1.1.1. Plath'ın Babası ve Annesi: Otto ve Aurelia Plath	9
1.1.2. Plath ve Kardeşi: Sylvia ve Warren Plath'ın Dünyaya Gelişi	11
1.2. Plath'ın Aile Fertleri ile İlişkileri	12
1.2.1. Plath'ın Babası ile İlişkisi	12
1.2.2. Plath'ın Annesi ile İlişkisi	16
1.2.3. Plath'ın Kardeşi ile İlişkisi	24

İKİNCİ BÖLÜM

PLATH'IN TARİHSEL VE POLİTİK TANIKLIKLARI

2.1. Plath'ın Yaşadığı Dönemde ABD'nin Politik Pozisyonu	28
2.1.1. Roosevelt Dönemi (1933-1945) ve İkinci Dünya Savaşı	30
2.1.2. Truman Dönemi (1945-1953), İkinci Dünya Savaşı'nın Sonlanması ve Soğuk Savaş'ın Başlaması	31
2.1.3. Eisenhower Dönemi (1953-1961) ve Soğuk Savaş	32
2.1.4. Kennedy Dönemi (1961-1963) ve Soğuk Savaş	34
2.2. İkinci Dünya Savaşı Atmosferinin Plath'ın Eserleri Üzerindeki Etkileri	34
2.2.1. Öykülerinde İkinci Dünya Savaşı Atmosferinin Yansımaları	34
2.2.2. Şiirlerinde İkinci Dünya Savaşı Atmosferinin Yansımaları	41
2.2.3. Öykülerinde Nazi Almanyası ve Yahudi Soykırımının Yansımaları	43
2.2.4. Şiirlerinde Nazi Almanyası ve Yahudi Soykırımının Yansımaları	49
2.2.5. Güncelerinde Nazi Almanyası ve Yahudi Soykırımının Yansımaları	54
	56

2.2.6. Mektuplarında Nazi Almanya'sı ve Yahudi Soykırımının Yansımaları	
2.2.7. Şiirlerinde Atom Bombasının Yansımaları	57
2.2.8. Güncelerinde Atom Bombasının Yansımaları	58
2.3. Soğuk Savaş Dönemi'nin Plath'ın Eserleri Üzerindeki Etkileri	59
2.3.1. Şiirlerinde Soğuk Savaş Döneminin Yansımaları	59
2.3.2. Güncelerinde Soğuk Savaş Döneminin Yansımaları	61
2.3.3. Mektuplarında Soğuk Savaş Döneminin Yansımaları	63
2.3.4. Romanında Soğuk Savaş Döneminin Yansımaları	64

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1950'Lİ YILLARDA ABD'DE KADIN OLMAK: PLATH'IN TOPLUMSAL CİNSİYETE İLİŞKİN SORGULAMALARI

3.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrası ABD'sinde Kadının Konumu	66
3.2. Günceleri Işığında Plath'ın Toplumsal Cinsiyete İlişkin Sorgulamaları	68
3.2.1. Çatışan Aşk Tarzları	68
3.2.2. Bakirelik/El değmemişlik Tabuları	71
3.2.3. İkinci Cins Oma ve Erkek Yaşamına Öykünme	74
3.2.4. Kadının Evlilik İçindeki Konumu	77
3.2.5. Eş Seçimi ve Feminist ya da “Kız Kurusu” Olarak Anılma Korkuları	81
3.2.6. Cinsel Politika	85
3.2.7. Güzellik ve Beden İmgesi	86
3.2.8. Evlilik ve Kariyer Çatışması	87
3.2.9. Anneliğe ve Çocuk Sahibi Olmaya Bakış	88
3.2.10. Aile İçinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Dayalı İş Bölümü	91
SONUÇ	94
KAYNAKÇA	100
EKLER	108

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. <i>Life Dergisi</i> 1958 Kapağı: Anne Frank	55
Şekil 3.1. Rosie the Rieveter İkonu	67
Şekil 3.2. Kadınlara Yüklenen Geleneksel Cinsiyet Rollerini Destekleyen Reklamlardan Bir Örnek	67

KISALTMALAR LİSTESİ

A. Plath : Aurelia Plath

bkz. : Bakınız

O. Plath : Otto Plath

s. : Sayfa

S. Plath : Sylvia Plath

W. Plath : Warren Plath

T. Hughes : Ted Hughes

GİRİŞ

Öncülüğünü Lowell, Roethke, Ginsberg, Berryman ve Sexton gibi şairlerin yaptığı gizdökümcü (itirafçı) edebiyatın (Marmara, 1985/2005) güçlü temsilcilerinden olan ve trajik intiharıyla edebiyat dünyasında büyük yankı uyandıran Sylvia Plath (1932-1963) (hayatı ve edebiyat yaşamındaki kritik olaylar için bkz. EK 1), XX. yüzyılın en ilgi çekici ve sarsıntı yaratıcı şair ve yazarlarından biridir (Fish-Hatfield, 2017). Yazın dünyasındaki çıkışını her ne kadar yaşamının son yıllarında yazdığı şiirlerle yapmış olsa da çevresinde görüp duyduklarını ve yaşadıklarını kaydetmeye çok erken yaşlarda başlamıştır. İlk günce kayıtlarını ilkokulda tutmuş, ilk şiirini sekiz yaşında bastırmıştır (Orlijan, 2002). Hayattayken yayımlanmış yalnızca iki kitabı olsa da [*The Colossus* (1960) adlı şiir kitabı ve Victoria Lucas takma adıyla intiharından bir ay önce yayımladığı *The Bell Jar* (1963) isimli romanı (Fish Hatfield, 2017)] ölümünden sonra özellikle annesi ve eşi tarafından birçok eseri yayıma hazırlanmıştır: *Ariel* (1965), *Crossing Water* (1971), *Winter Tress* (1971), *Johnny Panic and the Bible of Dreams* (1977), *Letters Home* (1976) ve *Journals of Sylvia Plath* (1982). Bunların dışında farklı gazete ve dergilerde basılmış çok sayıda şiiri, deneme yazısı, kısa öyküsü ve BBC'ye yaptığı şiir okumaları ve röportajları bulunmaktadır (Plath'ın hayatta olduğu yıllarda basılan yapıtlarının ayrıntılı listesi için bkz. EK 2). Günümüzde Plath üstüne kurulmuş güçlü bir yazın endüstrisi vardır (Kumlu, 2010) ve bu endüstri her geçen gün daha da ivme kazanmaktadır. Örneğin o hayattayken yayımlanan *The Colossus* adlı eseri, [o yıllarda] her yeni baskısında yayıncılardan yalnızca 50 dolar alırken şimdilerde yaklaşık 20.000 dolar kazandırmaktadır. Yazarın yapıtları her zaman değerli ürünler olmuş olsa da popülerliğini intiharından sonra kazanmıştır. Ted Hughes tarafından yayıma hazırlanan *The Collected Poems*'i 1982 yılında Pulitzer Ödülü almıştır (Wagner-Martin, 2003). Günümüzde Amerikan ve İngiliz edebiyatından psikolojiye, kadın çalışmalarından tarihe kadar pek çok disiplinden araştırmacı Plath ve eserleri üzerine çalışmalar yapmaktadır. Kadın şairlerde sıkça rastlanan bir psikolojik rahatsızlık da onun isminden ilham alarak tanımlanmıştır: *Sylvia Plath etkisi*. Bu rahatsızlık, kadın şairlerin zihinsel rahatsızlığa yakalanma ihtimalinin erkek şairlerden ve diğer

branşlarda çalışan kadınlardan daha fazla olduğu argümanına dayanmaktadır (Kaufman, 2017). Hayatı ve yapıtlarıyla kitleler üzerinde yarattığı bu yaygın etkiye rağmen kısa yaşamı nedeniyle Plath, kazandığı bu başarılarla ve hayallerinin gerçek oluşuna tanık olamamıştır (Spivack, 2004).

Plath, otuz yıllık yaşamının yaklaşık yirmi beş yılını doğduğu ve büyüdüğü Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), beş yılını ise öğrenim gördüğü ve evlilik yaşamını sürdürdüğü İngiltere'de geçirmiştir. Kendisini edebiyat dünyasında zirve noktasına taşıyan *Ariel* şiirlerini ölümünden kısa bir süre önce -kimi zaman günde birden fazla şiir üreterek (Lester ve Terry, 1993)- İngiltere'de kaleme almıştır. Gizdökümcü şairlerin kendi yeraltı dünyalarına inişine ve “egolarının en karanlık deneyimleriyle buluşmasına” (Marmara, 1985/2005, s. 64) örnek teşkil eden bu şiirler, Plath'ın sanatsal yaratıcılığının doruk noktası ve ıstıraplarına katlanmak üzere sembollerle oluşturduğu açık ve örtülü sığınağıdır. Gizdökümcü türde, şairin itirafları kalpten konuşulardan oluşmakta ve büyük bir empatik duyarlılıkla kaleme alınmaktadır (Popiş, 2013). Plath da özellikle yazdığı son şiirlerde kişisel yaşamındaki olayları, en derin (olumlu ve olumsuz) duygularını (Lester ve McSwain, 2011; Lester ve Terry, 1993) ve tabu kabul edilen yaşanmışlıklarını (Popiş, 2013) [yer yer kişisel hakikat unsurlarından arındırarak] tarihsel, kültürel ve politik unsurlarla yeniden yorumlamıştır (Plath, 1985). Böylelikle kişisel evrenini kozmosla bütünleyerek yeni bir anlam dünyasının kapılarını aralamıştır (Popiş, 2013).

Plath'ın şiirleri, yalnızca onun kişisel yaşam olaylarının ve ıstıraplarının değil aynı zamanda “insanlığın belli tarihlerde aldığı yaralara karşı direnişinin” de bir yansımasıdır (Marmara, 1985/2005, s. 13). “Dizelerindeki öfke yalnızca trajik bireysel tarihinden kaynaklanma[maktadır]; [onlar] aynı zamanda bu tarihi kaçınılmaz kılan dış dünyayı da hedef almaktadır” ve geçen zamanla birlikte giderek daha yoğun bir duygusal ton kazanmaktadır (Lester ve McSwain, 2011). Başka bir deyişle onun “bireysel umutsuzluğunun ardında, tarihin dehşet verici olayları sırtıtmaktadır: Hiroşima, Rosenberglerin idamı gibi” (Mullen, 1989'dan akt. Eradam, 1997a, s. 51). Zaten “hiç kimse, okurken ya da yazarken kendisini varolan toplumsal tablonun dışına taşıyama[maktadır]” (Berktaş, 1998, s. 8). Dolayısıyla Plath'ın şiirleri, “yaralarının başkalarının yaralarıyla konuşmasını sağlayan billurlaşmış bir dizeler topluluğu” olarak ortaya çıkmaktadır (Marmara, 1985/2005, s. 65). Örneğin

“Babacığım”, “40 Derece Ateş” ve “Lady Lazarus” gibi şiirleri, şairin “öznel dünyasının zenginliğiyle toplumsal olayları, toplama kamplarını, Hiroşima’nın bombalanışını son derece kendine özgü bir kişisel atmosferde, kendi acısıyla birleştirerek yansıtmaktadır” (Marmara, 1985/2005, s. 61-62). Plath bu şiirlerde benliğini, daha geniş bir toplumsal, tarihsel ve politik düzenin temsilcisi olarak kurgulamıştır (Orlijan, 2002). Eradam’a (2014, s. 10) göre Plath gibi şairler bu şekilde hareket ederek “evrensel olanı yakalamayı, kalıcı yaratılarla bütünün bir parçası olmayı amaçlamaktadır.” Bununla birlikte Plath’ın yalnızca şiirleri değil, düzyazı türündeki çalışmaları da (örneğin öyküleri, denemeleri, romanı vb.) tanıklık ettiği insanlık tarihi olaylarının ve bu olaylara yönelik eleştirel bakış açısının izlerini taşımaktadır. Örneğin ünlü romanı *Sırça Fanus*, Soğuk Savaş döneminde gerçekleşen Rosenberglerin idamı ile başlamakta ve bu idamın anlatıcının benliği üzerindeki etkilerini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Böylece Soğuk Savaş döneminin düşmancıl atmosferini postmodern bir yorumlamayla okurlarıyla buluşturmaktadır.

Plath’ın çocukluğu iki dünya savaşı arasına, özellikle de İkinci Dünya Savaşı yıllarına rastlamaktadır. 1940-1945 yıllarına rastlayan bu dönem, dünya tarihindeki “faşizm deneyimlerini, toplama kampı yaşantılarını, Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan Amerikan atom bombalarını” (Marmara, 1985/2005, s. 9) ve daha birçok trajik insanlık dramını kapsamaktadır. Yazarın sahip olduğu hassas yapı, erken yaşlardan itibaren bu olayları ve diğer insanlar üzerinde yarattığı etkileri gözlemlemesine yol açmıştır. Örneğin Peel (2005) tarafından yapılan bir arşiv araştırmasında Plath’ın 8 Ağustos 1945 tarihinde (yani daha on iki yaşındayken) tuttuğu günlüğe Hiroşima’ya atılan atom bombasını kaydettiği saptanmıştır. O zamana kadar okul ve arkadaşlarıyla ilgili içeriklerden oluşan günlüğü, bu andan sonra atom bombası haberinin şaşkınlığı ile duralamıştır. Plath’ın babasını şeker hastalığına bağlı komplikasyonlar nedeniyle kaybedişi de yine bu döneme, İkinci Dünya Savaşı’nın başlangıcına rastlamaktadır. Dolayısıyla Plath açısından savaşın acıları kişisel tarihinin acılarıyla çakışmıştır.

Yazarın ergenlik ve genç yetişkinlik yılları da yine önemli bir tarihsel periyoda, Soğuk Savaş yıllarına rastlamaktadır. Bu anlamda otuz yıllık yaşamı göz önünde bulundurulduğunda Plath’ın iki önemli savaş döneminin çocuğu olduğu ve benliğinin bu yıllardaki kişisel ve tarihsel tanıklıklardan etkilendiği anlaşılmaktadır. Marmara

(1985/2005, s. 18) tarafından belirtildiği gibi “sanatçının yaratma olgunluğuna erişmek için geçtiği hazırlık süreçleri her ne olurlarsa olsunlar uzun bir ıstırap prosedürleridir” ve görünen o ki Plath’ın kısa yaşamı bu ıstırap dolu yolculuk sürecinden payını fazlasıyla almıştır. Bizim çalışmamız da Plath’ın İkinci Dünya Savaşı, Nazi Almanyası, Yahudi soykırımı, Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan Amerikan atom bombaları ve Soğuk Savaş döneminin Plath’ın eserlerindeki yansımalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu yolla onun, şairlik ve yazarlık kimliği içinden yaşadığı çağın tarihsel ve politik tanıklıklarının sorumluluğunu nasıl omuzladığını ve bunları nasıl evrensel ürünlere dönüştürdüğünü anlamayı hedeflemektedir.

Plath’ın ergenlikten yetişkinliğe geçişine tekabül eden ve aynı zamanda Soğuk Savaş döneminin bir parçası olan 1950’li yıllar, kadının varlığını güçlü bir şekilde hissettirmeye başladığı bir zaman dilimine rastlamaktadır. Amerikan ideal kadın imgesinin ortaya çıkışı ve yaygınlaştırılması da yine bu yıllarda gerçekleşmektedir. Plath’ın intiharının ardından yayımlanan günce ve mektupları, (ilk etapta her ne kadar büyük ölçüde sansürlenmiş olsa da) onun bir yandan ataerkil toplumsal düzenden duyduğu hoşnutsuzlukları bir yandan da sevgi ve güven ihtiyacını karşılamak için o düzene uyum sağlama çabalarını; Ted Hughes ile evliliğini ve ihanete uğrayarak terk edilmesini; annelik ve çocuk sahibi olmakla ilgili kafa karışıklıklarını ve kimliğini inşa ederken eşlik-annelik-yazarlık üçgeninde yaşadığı zorlukları (Dinçer ve Ekşi, 2016) vb. ortaya çıkardığından kadın araştırmacılarının ilgi odağı hâline gelmiştir. T. Hughes’un, Plath’ın ölümünden önceki aylarına ışık tutan son güncesini “kocalık ve babalık hakkına” dayanarak yok etmesi ve Plath üzerine hazırlanan her biyografik çalışmayı “editörlük hakkı”nı kullanarak sansürlemesi de bu ilgiyi kamçılamıştır (Berktaş, 1998, s. 22). Öyle ki gaz soğurmak üzere mutfak fırınına soktuğu başı, çok geçmeden feminizmin önde gelen ikonlarından biri hâline gelmiştir. Böylelikle eserleri feminist eleştiri okumalarının temel kaynakları arasında yer almıştır.

Plath üzerine yapılan feminist analizler, önceleri ağırlıklı olarak şiirleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle “Babacığım”, “Lady Lazarus”, “Two Sisters of Persephone” ve “The Jailer” adlı şiirleri feminist edebiyat eleştirisinin inceleme konuları arasında ön sıralarda yer almaktadır (Karakoç, 2016). Bu çalışmalar üzerine

yapılan incelemeler Plath'ın şiir sanatının, ataerkil toplumsal düzene karşı bir tür patlama olarak doğduğunu göstermiştir (Görey, 2014). Ürettiği şiirlerin ezilen konumda olan ve baskı altında tutulan kadının hiddetli sesini duyurmaya çalıştığı (Orlijan, 2002; Spivack, 2004); yalnızca kadınlık deneyimi içinden tecrübe edilebilecek en derin duygulara ayna tuttuğu (Popiş, 2013) ve ulusal ve uluslararası düzlemde gözlenen ırk, sınıf, cinsiyet eşitsizliği, kadınlık, annelik, evlilik, çocuk sahibi olma vb. konulardaki serzenişleri dillendirdiği anlaşılmıştır (Orlijan, 2002). Özellikle “Lady Lazarus” adlı şiiri feminist şiir sanatının başyapıtlarından biri olarak kabul edilmiştir. Şiirdeki Lazarus karakterinin yaşam ve ölüm sınırında verdiği mücadele, ezilen kadının ataerkil toplumda verdiği hayatta kalma mücadelesine benzetilmiştir (Karakoç, 2016, s. 72). İlerleyen yıllarda Plath'ın şiirlerinde olduğu kadar düzyazılarında da (örneğin *Sırça Fanus* adlı romanında) “feminizmin tohumlarının” filiz verdiği anlaşılmıştır:

Plath'ın şiirlerinin feminizmin tohumlarını taşıdıklarını söyleyebiliriz, çünkü o bir kadının varoluşuyla gerçek bir fenomen olan çevresi arasında bir gerilim yaratır. Ama bu süregelen çatışma, romanı *Sırça Fanus*'ta açıkça belirgindir: Romanda Ester'in kendini yerdeki bir çukur gibi hissettiğini söyler; ki bu aslında güç ilişkileri aracılığıyla kadınları umutsuzluğa sürükleyen bir toplumda bir kadının varlığının çoğu zaman görmezden gelineceğine dair bir benzetmedir (Marmara, 1985/2005, s. 41).

Berktaş (1998, s. 7) tarafından belirtildiği gibi “kadın olmak ve yazmak arasında” daima “karmaşık, çelişkili ve çoğu kez de acılı bir ilişki vardır” ve Plath'ın düzyazıları da bundan payını fazlasıyla almıştır. Yazarın güncelerinde ve yaşamının son yıllarında kaleme aldığı *Sırça Fanus* adlı romanında yine kadınlığın pek çok farklı sancılı yaşantısı ele alınmaktadır. Cinsiyetler arası eşitsizlik kurgu akışı içinde sık rastlanan unsurlardandır. Görünen o ki Plath'ın sanatı zaman geçtikçe daha fazla feminist bileşenlerle kaplanmıştır (Britzolakis, 2013). Bu eserler annelikten kısırlığa, bekâretten ihanete, geleneksel cinsiyet rollerinden evlilik ve kariyer çatışmasına kadar pek çok cinsiyet merkezli sorgulamayı ele almış ve zamanın ruhunu kadın deneyimine duyarlı bir perspektifle yansıtmıştır. Toplumsal düzlemde gözlenen her türlü eşitsizliğe karşı cinsiyet eşitliğinden yana olan Plath (Karakoç, 2016) eserlerinde erkeklere tanınan imtiyazlardan yakınmıştır. Birçok feminist araştırmacı, Plath'ın intiharındaki en önemli faktörlerden birinin yakındığı bu ataerkil düzen olduğunu savunmuştur. Örneğin Marmara'ya (1985/2005, s. 22) göre Plath,

“kadınların toplumsal bir hastalığın sonucu olan perişanlığının kurbanı olmuştur.” Başka bir deyişle “kadınlara ikinci sınıflığı dayatan ve sarılmaları için, ıstırapla dokunmuş bir kumaştan başka bir şey sunmayan bir toplumun kurbanı olan Plath, uzlaşmayı reddetmiş ve uyumlu sosyal varlıkların çirkinliğine kaçınılmaz bir tepki olarak intiharı seçmiştir” (Marmara, 1985/2005, s. 66). Onun intiharını Sisyphus mitine başvurarak açıklayan Marmara (1985/2005, s. 29) şu hususlar üzerinde durmaktadır: “Ölüm, Sisyphus’un kayasıdır. Onun mahvoluşu, cezalandırılışı, onu yaşadığı için absürd bir eyleme dönüşür. Plath’ın kayası muazzam hayal gücünün yanı sıra mutfağıdır, anne ve eş olmanın sorumluluklarıdır.” Buna göre Plath’ın ölümü bir bakıma şairlik ve yazarlık kimliği ile eş ve annelik kimliklerinin çatışmasının bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok araştırmacıya göre babasını erken yaşta kaybetmesi, onun yokluğunu dolduracak bir erkek figürünün varlığını hayatında duyumsamaya yoğun bir ihtiyaç duyması da ölümüne yol açan faktörler arasındadır:

Plath’ın başat bir erkek figürünü hep özlemesi üzücüdür; bunun sebebi belki de babasız olması ve annesi tarafından büyütülmesidir. Kendini gerçekten androjen hissedebilse ya da öyle olduğuna ikna olabilse, belki de “hayata ve ölüme soğuk bir gözle” bakabilirdi. Her ne kadar şiirlerinde kadınların kaderini modern uygarlığın kaderiyle kusursuzca birleştirse de, bunu kabullenmenin dehşetini algılayamaz ve S. de Beauvoir’ın “Erkeğin asıl zaferi, kadının onu kendi kaderi olarak kabullenişidir” sözüyle belirttiği gerçeği aşmaya çalışmaz (Marmara, 1985/2005, s. 38).

Bu ifadelerle göre Plath, kaderini bir erkeğin kaderine teslim edişinin kurbanıdır. O, “babanın yetke figürü olduğu ve annenin sessiz kalmayı yeğlediği bir yuvaya doğmuş” (Eradam, 1997b, s. 7); “çocukken babası, ‘kadın’ olduğundaysa kocası tarafından yalnız bırakılmıştır” (Marmara, 1985/2005, s. 66). Ailevi arka planının eserleri üzerindeki etkilerine kimi zaman kendisi de değinmiş olsa da Eradam (2014), esasen araştırmacıların Plath’ın şiirlerini tanı koymaksızın incelemesi taraftarıdır:

Onun şiirlerini tanı koymak için okumak ya da “onun babaerkil aile yaşantısının kurbanı olduğunu gösterdiği için, baba saplantısı olduğunu kanıtlamak üzere okumaktan farklı değildir.... Asıl sorulması gereken, bu şiiri özgeçmişten farklı kılan nedir, kurgulanmış olsun olmasın?” Kimi eleştirmenler (bunlar arasında feminist olanlar da vardır) bazı güncelerini yok ettiği için Plath’ın kocası Ted Hughes’a, mektuplarını acımasızca budadığı için annesi Aurelia Schober Plath’a ateş püskürmüşler, onları lanetleyip, neredeyse “Pontius Pilate” “mertebesine” indirmişlerdir. Bunu yapmalarının temel nedeni, Plath’ın şiirlerinde yoğun olarak işlenen anne, baba, koca figürlerinin – gizdökümcülük tanısı içinde- gerçek yaşamdaki karşılıkları hakkında (A. Schober, Otto

Plath ve Ted Hughes) daha çok bilgi edinme umutlarının sona ermesinin getirdiği hırçınlıktır. Oysa yazın değeri yüksek olan Plath'ın şiirleridir. Onların büyük bir çoğunluğunun yayımlanmış olması da Plath'ın şiirleri hakkında çok şey söylemeye olanak sağlamaktadır. Sanatçının topluma mal olması, onun tüm gizlerinin ortaya dökülmesini gerektirmez. Bu iki konunun arasında neden-sonuç olmamalıdır” (Eradam, 2014, s. 10-11).

Bu tez çalışması da Plath'ın günce kayıtlarında toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamalarını ele alırken Eradam'ın yukarıda belirtilen uyarılarını dikkate alarak hazırlanmıştır. Bu nedenle Plath'ın güncelerine kaydettiği toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamaları incelerken yaşadığı yıllardaki Amerikan toplumunun ideal kadın imgesini ve bu imgeye yönelik eleştirilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Böylece çalışmada “dünyaca ünlü bir yazarın kendini inşa etme sürecindeki” (Dinçer, 2016, s. 383) toplumsal cinsiyet meseleleriyle ilgili tanıklık ve yaşanmışlıkları, yaşadığı dönemin konjonktürü içinde sunulmaya çalışılmıştır.

Yapılan alanyazın taraması Türkiye’de Plath’ın yaşamı ve yapıtları üzerine yapılmış görece az sayıda lisansüstü tez çalışması bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi’nin internet sayfasında “Plath” anahtar kelimesiyle tarama yapıldığında 2019 yılı itibarıyla Plath üzerine hazırlanmış olan on üç teze rastlanmaktadır. Bunlardan ilki “Sylvia Plath’ın eserlerinde yabancılaşma ve ölüm” (Güler, 1992) üzerinedir. Diğerleri ise kronolojik olarak şöyle devam etmektedir: “Three sibyls on a tripod: Revisionary mythmaking in the poetry of H. D., Sylvia Plath and Adrienne Rich” (Gürey, 2000), “Sylvia Plath, Anne Sexton ve Adrienne Rich’in şiirlerinde kadın kimliği” (Dağdibi, 2006), “Bölünmüş benlikler, delilik ve yazma edimi: Doris Lessing’in *The Golden Notebook* ve Sylvia Plath’ın *The Bell Jar* adlı romanlarında entelektüel kadının ikilemlerinin bir çözümlemesi” (Küçük, 2009), “Sylvia Plath’ın *Sırça Fanus* üzerinden yeniden okunması” (Kumlu, 2010), “Sylvia Plath’ın eserlerinde soyutlanma kavramı” (Erdoğan-Altunay, 2010), “Meena Keshwar ve Sylvia Plath’ın şiirlerinde kadınların iç çatışmaları” (Jamalyar, 2011), “Sylvia Plath: Şiirsel bir ruhun itirafları” (Özçelik, 2014), “Sylvia Plath’ın *Sırça Fanus* isimli romanında kimlik krizi ve yabancılaşma” (Ağır, 2015), “Sylvia Plath’ın *The Bell Jar* ve Susan Sontag’ın *Alice in Bed* adlı eserlerinin feminizm ve panoptikon kuramlarına göre incelenmesi ve karşılaştırılması” (Selçuk-Kurtuluş, 2016), “Sylvia Plath’ın şiirini çağdaş edebi teoriler ışığında okumak” (Karakoç, 2016), “Oscar Wilde, T. S. Eliot ve Sylvia

Plath'ın eserlerinin T. S. Elliot'ın 'Waste Land' felsefesi bağlamında karşılaştırmalı incelenmesi" (Er-Bağyapan, 2017) ve son olarak "Ateşi deneyimleyerek yazmak: Bachmann ve Plath" (Abbasoğlu, 2018). İsimlerinden anlaşılacağı üzere bu tezlerde gündemi daha çok Plath'ın roman ve şiirleri oluşturmaktadır. Öykü, günce ve mektuplarından oluşan diğer yapıtları ise incelenen konular arasında görece az yer kaplamaktadır. Okumakta olduğunuz bu tez çalışması ise Plath'ın her türdeki eserini kapsayarak genel bir bağlamsal ve kavramsal harita sunmaya çalışmaktadır. Buradan hareketle ilk kısımda Plath'ın yaşamına ve aile içi ilişkilerine; ikinci kısımda içinde yaşadığı tarihsel ve politik koşullara ve bunların eserlerindeki yansımalarına; son kısımda ise günceleri ışığında toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamalarına odaklanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM:

PLATH AİLESİ

Plath, yaşamı boyunca aile bağlarına özel bir önem atfetmiştir. Çünkü ona göre aile “açıklanamaz bir birlik”, “usavurulamaz bir sevgi”, güçlü bir “dayanışma ve bağlılık” alanıdır (Plath, 2000a, s. 45). Bu bağlamda ev de “Frost’un dediği gibi, gittiğin zaman seni içeri almak zorunda oldukları yer” ve kişinin birincil aidiyet kanalıdır (Plath, 2000a, s. 71). Aile olmak ve bağları korumak Plath için öylesine önemlidir ki evden uzakta olduğu yıllarda anne ve kardeşine sayısız mektup yazmıştır. Aurelia Plath’ın 1976 yılında yayımlattığı 696 mektuptan oluşan *Eve Mektuplar* adlı eser, Plath’ın bu bağ kurma ve sürdürme çabalarının en önemli vesikasıdır. Bahsi geçen mektuplar 1950’de Plath’ın Smith College’a girişiyle başlamakta; 1963 yılındaki intiharına kadar devam etmektedir.

Bu bölüm, Plath’ın aile fertlerini (Otto Plath, Aurelia Plath ve Warren Plath) ve onlarla ilişkilerini ele alarak aile bağlarına atfettiği anlamların arka planına ışık tutmayı amaçlamaktadır. Buradan hareketle öncelikle her bir aile ferdinin hayatı hakkında kısa bilgiler sunulmakta, ardından onların her biriyle ilişkileri alıntılar eşliğinde incelenmektedir.

1.1. Plath Ailesinin Fertleri

Bu alt başlık altında kronolojik bir sıra takip edilmiş olup önce Plath’ın baba ve annesi, ardından kendisi ve erkek kardeşinin hayatına dair genel bilgiler sunulmaktadır.

1.1.1. Plath’ın Babası ve Annesi: Otto ve Aurelia Plath

Otto Emil Plath¹, 13 Nisan 1885’te Almanya’nın Elbe Nehri’nin kıyısındaki Grabow (Mecklenburg-Schwerin) şehrinde² doğmuş; 5 Kasım 1940’ta, yani yaklaşık elli beş yaşında, diyabete bağlı komplikasyonlar nedeniyle ABD’nin Massachusetts eyaletinde yaşamını yitirmiştir. O. Plath, dünyanın önde gelen arı bilimcilerinden biri olarak uzun yıllar Boston Üniversitesinde çalışmıştır. Arılar üzerine yazdığı

¹ Otto E. Plath’ın orijinal soyadı “Platt” idi (Sternberg, 2004, s. 9).

² Bu şehir Berlin ve Hamburg arasındadır (Sternberg, 2004, s. 9).

Bumblebees and Their Way adlı kitap, uzmanlık sahasındaki mihenk taşı eserlerden biri olmuştur (Sternberg, 2004, s. 9-10)

Protestan bir aileden gelen O. Plath'ın büyükanne ve büyükbabası Almanya göçmenidir. ABD'ye göç edişlerinin ardından O. Plath'ı yanına almışlardır. İkisinin de en büyük arzusu torunlarının Northwestern College'a gidip Lutheryan bir papaz olmasıdır. Fakat O. Plath'ın ilgisi teolojiye değil, felsefe ve fen alanlarıdır. O dönemlerde özellikle Darwin ile yakından ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Oysa teoloji fakülteleri Darwin'i reddetmektedir. Dolayısıyla O. Plath alacağı eğitim konusunda büyükanne ve büyükbabasıyla fikir ayrılığına düşmüştür. Düşükleri bu fikir ayrılığı, aralarındaki ilişkiyi olumsuz etkilemiştir. Öyle ki torunları teoloji okuyup papaz olmadığı için büyükanne ve büyükbabası onu reddetmiştir. Bu red, O. Plath'ın din ile ilişkisine gölge düşürmüş ve yaşamının sonraki dönemlerine de uzanacak şekilde bazı tutumlarını değiştirmiştir. Örneğin O. Plath, kiliseye gitmeyi bırakmış; evlenip çocukları doğduktan sonra bile dini ritüelleri yerine getirmekten kaçınmıştır (Holden-Kirwan, 1999).

Aurelia Frances Schober Plath ise 26 Nisan 1906'da Wintrop, Massachusetts'te doğmuştur (Sternberg, 2004, s. 9). 11 Mart 1994'te -yani eşinin ölümünden yaklaşık 54 yıl sonra- yaşamını yitirmiştir. Babası, Francis Schober (1881-1963)³ ve annesi Aurelia Romana Gruenwald'tir (1882-1956).⁴ A. Plath, Avrupa kökenli bir aileden gelmektedir. Kendisinden beş yaş küçük bir kız kardeşi, on üç yaş küçük bir erkek kardeşi vardır. Babası, çocukluk ve gençlik yıllarında A. Plath'ın hayatıyla ilgili tüm önemli kararlarda belirleyici olmuştur. Fakat 1920'lerin başlarında ekonomik açıdan dar boğaza girmiş, aldığı yanlış kararlardan dolayı kendini suçlamış ve o zamandan sonra da önemli kararları eşine devretmiştir (Plath, 1999, s. 3). Dolayısıyla A. Plath'ın içinde büyüdüğü aile ikliminde baskın figürün anne olduğu anlaşılmaktadır.

A. Plath, O. Plath ile tanıştığı sırada bir lisede öğretmenlik yapmaktadır ve aynı zamanda ondan Almanca dersi almaktadır. Ders dönemi sona erdikten sonra O. Plath, A. Plath'ı ortak arkadaşlarının çiftliğinde bir haftasonu geçirmeye davet etmiş

³ Mezar taşını gösteren bir başka kayıta 6 Aralık 1880-Nisan 1965 yılları arasında yaşadığı ve Avusturya'da öldüğü belirtilmektedir (<https://www.findagrave.com/memorial/81635358/francis-schober>).

⁴ Bir başka kayıta 1887-1956 yılları arasında yaşadığı ve Avusturya'da öldüğü belirtilmektedir (bkz. <https://www.wikitree.com/wiki/Gr%C3%BCnwald-88>).

ve ilişkileri bu hafta sonu tatilinde başlamıştır. Ancak O. Plath, A. Plath ile tanıştığı sırada resmî olarak evlidir. Mutsuz bir evlilik yapmış olan O. Plath, eşiyle ayrı yaşamaktadır ve aradığı aşkı A. Plath'da bulmuştur. Bir an önce evlenmek isteyen çift, O. Plath'ın boşanabilmesi için 1932 senesinin Ocak ayında Nevada'daki Carson City'e gitmiş ve sonrasında da evlenmiştir (Sternberg, 2004, s.9-10).⁵ Evlendikleri sırada eşler arasında yirmi bir yıllık bir yaş farkı vardır ve bu fark evlilik ilişkilerinin doğasını (hiyerarşik bir biçimde yapılanmasını) önemli ölçüde etkilemiştir. Aralarındaki yaş farkı daha sonra kızları Plath'ın eleştiri konusu olmuştur. Çünkü küçük yaşta babasını kaybeden Plath, kendisinden yaşça bu kadar büyük bir erkekle evlendiği ve onun babasız büyümesine yol açtığı için bir dönem annesini suçlamıştır.

O. Plath ve A. Plath arasındaki yaş farkı, aile içi ilişkileri de etkilemiştir. Evin baskın figürü O. Plath'tır ve o tam bir işkoliktir. Öyle ki A. Plath'a göre, onun çalışma alanında yolunu bulmak için kişinin bir haritaya ihtiyacı vardır (Orlijan, 2002). Bununla birlikte A. Plath'ın kök ailesindeki yazgı onu evlilik hayatında da takip etmiştir. Şeker hastalığı tanısı konup bacağı kesildikten sonra O. Plath, otoritesini kaybetmiş ve aile ile ilgili bütün sorumluluklar ağırlıklı olarak A. Plath'ın üstüne kalmıştır.

Dul bir kadın olarak iki çocuğuyla yaşam mücadelesi veren A. Plath, ailesinin yardımıyla çocuklarına orta sınıf bir hayat sunmaya çalışmıştır. Onları en iyi şekilde yetiştirmek için ihtiyaç duydukları alanlarda özel dersler aldırılmış, ikisine de öğrenme sevgisi aşılamıştır (Orlijan, 2002). Bu emekleri yerini bulmuş ve iki çocuğu da üstün başarılarla çeşitli burs ve ödüller kazanmıştır.

1.2. Plath ve Kardeşi Warren Plath'ın Dünyaya Gelişi

Plath, anne ve babasının evlenmesinden yaklaşık on ay sonra, 1932 Ekim'inin yirmi yedinci gününün öğleden sonrasında saat 14.10'da Boston'daki Jennie M. Robinson Memorial Building of Massachusetts Memorial Hospital'da dünyaya gelmiş; 11 Şubat 1963'te Londra'nın Middlesex semtinde hayatına son vermiştir. Yaklaşık 56 cm boyunda doğan bu minik bebekle birlikte on aydır evli olan 47 yaşındaki O. Plath ile 26 yaşındaki A. Plath çifti üç kişilik bir çekirdek aile kurmuştur. Böylece çiftin hayatında eşlik rolünden ebeveynlik rolüne geçtikleri yeni

⁵ Resmî kayıtlara göre Otto Emil Plath ve Aurelia Frances Schober Plath çifti 4 Ocak 1932'de evlenmiştir (Sternberg, 2004, s. 10).

bir dönem başlamıştır. Anne ve babası kızlarını çok sevse de O. Plath, bir oğlu olmasını çok istemiştir (Bu istekte belki de eşiyle arasındaki yaş farkı ve kendisi öldükten sonra onları koruyacak bir erkek bırakma isteği etkili olmuştur.). 27 Nisan 1935'te, yani Plath'ın doğumundan yaklaşık iki buçuk yıl sonra, O. Plath'ın bu arzusu gerçekleşmiş ve Jamaica Plain'deki Faulkner Hospital'da Warren Joseph Plath dünyaya gelmiştir (Sternberg, 2004, s. 9-10). Böylece üç kişilik aile dördüncü bir fert kazanarak genişlemiştir.

1.2. Plath'ın Aile Fertleri ile İlişkileri

Bu alt başlık altında yine yaşa göre kronolojik bir sıra izlenmiş ve Plath'ın önce baba ve annesi; ardından erkek kardeşiyle olan ilişkileri ele alınmıştır. A. Plath (1985, s. 214) tarafından belirtildiği gibi Plath ailesi *“yakın ve sevgi dolu bir ailedir, birbirine karşı destekleyicidir. [...] Tüm aile fertleri onu [Plath'ı] taparcasına sevmekte ve prima donnaları olarak görmektedir.”* Ona göre kızları, neşeli, esprili ve orijinaldir. Çizim ve resim, yazma ve canlandırma (tiyatro) konusunda son derece yeteneklidir ve bu alanlardaki yeteneklerini desteklemek için ev işlerinden azledilmiştir.

1.2.1. Plath'ın Babası ile İlişkisi

Kız çocukları için babaları ile ilişkileri çok önemlidir ancak Plath sekiz yaşından itibaren bu baba-kız ilişkisinden mahrum kalmıştır. Güncelerinde bu eksikliği sık sık dile getirdiği ve yaşamı boyunca “tamamlanmamış bir yasın” (Lester ve Terry, 1993, s. 81) acısını yüreğinde duyumsadığı görülmektedir: “Ben baba sevgisi nedir bilmedim, sekiz yaşından sonra kan bağıyla bağlı olduğum erkeğin hiç eksilmeyen sevgisini tatmadım, yaşam boyu beni hep sevecek tek erkeğin” (Plath, 2000a, s. 332).

Yazar, babasını çok erken yaşta travmatik bir biçimde kaybetmiş olsa da (Lester ve Terry, 1993) hayatta olduğu sıralarda onunla çok güçlü ve doyum veren bir sevgi bağı kurmuştur. Günce kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla baba-kız birbirine çok düşkündür ve Plath babasının “gözbebeği”dir. Akşam eve geldiğinde babasıyla vakit geçirmek onun en sevdiği şeylerden biridir:

[...] ölmüş baban var, içinde bir yerlerde, annenin dölyatağında bir yumurta ile birleşen sperm hücrelerinden birinden filizlenmiş uzun bedeninin hücre sistemine karışmış. Küçükken onun gözbebeği olduğunu, akşam yemeğinden sonra oturma odasındaki

divana uzandığında onun için danslar uydurduğunu anımsıyorsun. Evin içinde daha yaşlı bir erkeğin yokluğunun, erkeklerle birlikte bulunma özlemiyle, konuşup gülüşen bir grup oğlanın dinlendirici alçak seslerinden haz duyuşunla bir ilgisi olup olmadığını merak ediyorsun. Keşke çocukluğunda botanik, zooloji ve matematik öğrenmiş olsaydım, diye düşünüyorsun (Plath, 2000a, s. 44-45).

Günce kayıtlarından anlaşıldığı üzere Plath, geçen zamana karşın babasını çok özlemiş, eksikliğini çok hissetmiş ve bu nedenle de zaman zaman gözyaşı dökmüştür: “Bir erkeğin beni kollarına alması için ağlıyorum; bir erkek, baba olan” (Plath, 2000a, s. 130). Yaşamı boyunca babasının boşluğunu dolduracak ve bilgece tavsiyeleriyle kendisine yol gösterecek olgun yaşta bir erkeğin varlığına çok gereksinim duymuştur. Özellikle evden uzakta olduğu zamanlarda bu boşluğu daha derinden duyumsamıştır. Örneğin yukarıda alıntılanan günce kaydını yazdığı sırada Plath, Smith College’ta öğrenim görmektedir. Aradan geçen zamana rağmen Cambridge Üniversitesinde öğrenim gördüğü sırada yazdığı bir diğer günce kaydında da yazarın bu eksikliği dillendirdiği görülmektedir:

Bir babaya gereksinimim var. Bir anneye gereksinimim var. Yanında ağlayabileceğim benden daha yaşlı, daha akıllı birine gereksinimim var [...] Lazarus gibi duyumsuyorum kendimi: bu öykü çok büyüleyici. Ölüken diriliyorum, giderek canına kıymanın, çok yakınına gelmenin, yanağımdaki gittikçe daha belirginleşen (yoksa benim imgelemim mi?) yaralar ve kırmızı, rüzgârın kavurduğu tenimin üstünde bir ölüm-beni gibi solan, mezarı uçuk benzimin art alanında koyulaşıp kahverengileşen, yüzümün biçimini bozan lekeyle mezardan çıkmanın salt duygusal değerine sığınıyorum (Plath, 2000a, s. 129).

Plath’ın babasına duyduğu özlem ve ihtiyaç kimi zaman o kadar yoğun bir hâl almıştır ki, ona derinden acı vermiştir: “[...] bu korkunç acıyla ağladım, ağladım; canım acıyor, Tanrım, canım acıyor, ah Tanrım, hiç bilmezdim; hatta bir baba aldılar benden” (Plath, 2000a, s. 158). Bu erken ayrılığı haksızlık olarak gören Plath, yer yer öfkelenerek isyan etmiştir:

O varoluşlar, sevilmiş, karanlığa karışan o insanlar; hiç tanımadığım babamın benden alınmasına köpürüyor, sövüp sayıyorum: zihnini, yüreğini, yüzünü, 17 yaşında bir oğlanın halini bile korkunç seviyorum. Onu sevebilirdim ama o gitti. Nedense, fazla yaşlı duyumsuyorum kendimi, beni tanımadan ölen bütün daha yaşlılar gibi yalnızca gençler, bebekler küçük benden. Karanlığa öyle yakınım ki. Villanelimi babama adanmışım; hem de en iyisi. Onu tanımak için yanıp tutuşuyorum; Anchor’daki o olağanüstü kahve oturumunda Redpath’a baktım, neredeyse paraladım onu, babam olsun diye yalvardım; yaşlıca bir adamın zengin, arınmış, akıllı zihniyle birlikte yaşamak. Bunun için evlenmekten sakınmalıyım. Belki de zeki bir babası olan genç bir adam. Her ikisiyle de evlenebilirim (Plath, 2000a, s. 164).

Babasına duyduğu özlem onu, içindeki baba boşluğunu karşısına çıkan erkekler ya da onların babalarıyla doldurmaya sevk etmiştir. Eşi T. Hughes ile

ilişkisinde de bu durum - yani eşi aracılığıyla içindeki baba boşluğunu doldurma arzusu- nüksetmiştir:

Belli zamanlarda onu babamla özdeşleştiriyorum, bu zamanlar büyük bir önem kazanıyor: ders yılının sonunda o özel günde onun orada olmadığını, bir başka kadınla birlikte olduğunu gördüğüm zamanki o kavga. Korkunç bir öfke nöbetine kapılmışım. Onu nasıl sevdiğimi, nasıl duyumsadığımı biliyordu, ama orada yoktu. Bu, babamın bana yaptığını duyumsadığım şeyin bir imgesi değil mi? Sanırım, olabilir. Bunu Ted’le konuşmayışımın nedeni böyle bir durumun bir daha ortaya çıkmaması, bunun Ted’in belirleyici bir özelliği olmayışydı: öyle olsaydı, ona olan güvenimin boşa çıktığını duyumsardım. Yankılar yaratan bir olaydı yalnızca ama beni bütün bütün bırakıp giden babamın tam anlamıyla çekip gitmesi gibi değildi. Sor: daha sonra niçin konuşmadım bunu? Akla yakın bir yorum mu bu? O zamandan beri bir kez daha olsaydı, benzer olaylarla benzer korkuların canlandırılmasıyla anımsanırdı. Ted, bir erkek varlık olduğu ölçüde, babamın yerine geçen biri: ama başka hiçbir bakımdan değil. Kadınlara bağlı kalmayışının imgeleri, babamın annemle ve Bayan Ölüm’le ilişkisinden duyduğum korkuyu yankılıyor (Plath, 2000a, s. 346).

Plath, İngiltere’de bir ruh hekimine gittiğinde de içinde doldurmak istediği boşlukta babasının izleri vardır. Günce kayıtlarından anlaşıldığı üzere ruh hekimiyle kurduğu transferans ilişkisi, babası üzerinden ortaya çıkmıştır:

Bu sabah ruh hekimine gittim, beğeniyorum onu: çekici, dingin, düşünceli, dağarcığında o hoş yaş ve yaşantı duygusu var; şöyle duyumsadım: Baba –niçin olmasın? Gözyaşlarına boğulup, Baba, Baba, beni avut demek istedim. Ruhsal çöküntümden söz ettim ona, en çok da burada olgun kimseler tanımadığımdan yakınırken buldum kendimi: bu da var! Burada kendimden büyük, beğendiğim hiç kimse yok! Cambridge gibi bir yerde, utanç verici bir şey. Rastlamadığım birçok iyi insan olduğu anlamına geliyor bu; belki birçok genç öğretim üyeleri ve erkekler olgundur (Plath, 2000a, s. 141).

Babasının bacağıının (şeker hastalığı nedeniyle) kesilmesinin benliği üzerinde bıraktığı etkiler, Plath’ın yaşamının farklı dönemlerinde zaman zaman tekrar su yüzüne çıkmıştır. Örneğin yazar, güncelerinde “Bacağıını kestiler. Öldürüldü. Ölü o, ölü o şimdi” (Plath, 2000a, s. 188) diye yazarak o çocukluk hatırasına gönderme yapmaktadır. Ayrıca bu ifadelerden anlaşılabacağı üzere Plath, babasının ölümünü kimi zaman doğal bir ölüm olarak değil bir “öldürülme” eylemi olarak algılamaktadır.

Babasının ölümü Plath’ın yalnızca bilinç düzeyindeki düşüncelerinde değil bilindiği öğelerle örülü olan düşlerinde de ortaya çıkmıştır. Yazar, babasını kaybettikten sonra sık sık kâbus görmeye başlamıştır ve bu kâbuslar peşini yaşamı boyunca bırakmamıştır: “Niçin bu düşler? Babam ölüp temel çöktüğünde başlayan yılgılarla korkuların bu son içten çıkmaları. Şimdi kendime geldim. Bir yılı aşkın bir süredir kendime geldim, gene de düşler pek emin değiller bundan. Değiller, çünkü

ben değilim. Sanırım hiçbir zaman da olmayacağım” (Plath, 2000a, s. 204). Bu düşlerde babasının ölümü, daha önce sözü edilen “öldürülmüş olma” teması ile karşısına çıkmıştır: “Dün gece düşümde babamı gördüm, bir geyiğin demirden yontusunu yapıyordu, madenin dökümünde hata vardı. Geyik, canlı geldi, kırılmış bir boyunla yere uzandı. Vurulması gerekiyordu. Babamı, yanlış bir ustalıkla onu öldürdüğü için suçladım. Ortalıkta dolaşan hasta kedilerle bir ilişkisi olabilir mi?” (Plath, 2000a, s. 390). Aktarılan düştten anlaşılacağı üzere babasının ölümü Plath’ın rüyalarında başka bazı semboller (örneğin geyik) aracılığıyla da ortaya çıkmaktadır. Örneğin bahsi geçen rüyada Plath’ın, erken ölümü nedeniyle babasını suçladığı ve kendisini ondan mahrum bırakmasını bir hata olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

Plath, babasıyla ilişkisini ve ona duyduğu özlemi yalnızca güncelerinde değil diğer eserlerinde de kaleme almıştır. Örneğin babasının mezarını ziyaret ettikten sonra kaleme aldığı şiirlerde, o ziyaretlerin açığa çıkardığı duyguların kalıntıları vardır. Bunu güncelerinde şu şekilde ifade etmektedir: “Babamın mezarına hakça davranmalıyım. “Electra” şiirimi kitaptan çıkardım. Fazla zorlanmış ve retorik. [...] [“Karalar Giymiş Adam”] şiirimdeki “ölü kararı”, babamın mezarını ziyaretten aktardığım bir şey olabilir... (Plath, 2000a, s. 373). Plath’ın şiirlerindeki baba göndermelerini inceleyen Marmara (1985/2005), şiirlerine yansıyan duygu durumlarındaki değişimlere dikkat çekmiştir:

1959’da yazdığı şiirler, “Açelya Yolu’ndaki Electra” ile “Arıcının Kızı”, “Babacığım” için zengin zanaat eserleridir. Plath bunlarda, arzuyu ve korkuyu, sevgiyi ve yok etme dürtüsünü barındıran baba-kız ilişkisi materyalini açıkça kullanır. “Açelya Yolu’ndaki Electra”da bulunan “Dişi tazın, kızın, dostun. / İkimizi de öldüren sevgim oldu,” dizilerindeki bağışlayıcı ton, “Babacığım”da agresif ve acımasız bir tona dönüşür: “Babacığım, babacığım, seni piç kurusu, yettin artık” (Marmara, 1985/2005, s. 56-57).

Marmara’nın alıntılanan tahlilinden anlaşılacağı üzere Plath, yaşamının farklı dönemlerinde babasına duyduğu büyük sevgi ve özlem ile onun kendisini erkenden terk etmiş olmasından duyduğu üzüntü ve öfke arasında sıkışıp kalmıştır: “Erkeklerden nefret ediyordum, çünkü bırakıp gidiyorlar, baba gibi sevmiyorlardı beni: delik deşik edebilirdim onları; baba maddesinden yapılmadıklarını gösterebilirdim. Bana evlenme önermelerini sağlıyor, sonra hiç şansları olmadığını söylüyordum onlara” (Plath, 2000a, s. 332). Bu nedenle şiir ve düzyazılarını çatışmalı duygularını dışavurmak ve bir çeşit sağaltım sağlamak amacıyla tasarladığı

düşünülmektedir. Eradam’a (1997, s. 52) göre Plath bu şiirlerde aslında “putlaştırdığı baba figürü” üzerinden kendini/kimliğini aramakta; babasının ölümüyle birlikte parçalanan benliğini biraraya getirmeye çalışmaktadır. Yaşamının son yıllarında kaleme aldığı “Babacığım” adlı şiirinde iç dünyasında babasıyla yaptığı bu hesaplaşmanın izleri bulunmaktadır:

...
Ich, ich, ich, ich,
Güçlkle konuşurdum.
Her Almanı sen sanırdım.
Hele o yüz kızartıcı dilin

Bir lokomotif, beni bir Yahudi gibi
Çuf çuf alıp götüren lokomotif.
Dachau’ya, Auschwitz’e, Belsen’e
Yahudi gibi konuşmaya başladım.
Sanırım pekala bir Yahudi olabilirim.

...
Her kadının gönlünde bir Faşist yatar.
Suratına yer tekmeyi, hayvan
Senin gibi hayvan, hayvandır kalbi.

...
Daha on yaşındaydım seni gömdüklerinde.
Yirmimde ölmek istedim
Sana dönmek, sana dönmek istedim.
Kemiklerim bile becerir sandım.

Ama çıkardılar beni torbadan,
Tutkalladılar, yapıştırdılar yeni baştan.
O zaman anladım ne yapmam gerektiğini.
Bir örneğini yaptım senin,
Meinkampf bakışlı, işkence askısı,
... (Plath, 2016, s. 54-56).

Şiirden alıntılanan dizilerde görüldüğü gibi, Plath sembolik bir dille babasının ölümünün benliğini nasıl parçaladığını, onu kaybettikten sonra en büyük emelinin ölerek yeniden ona kavuşmak olduğunu, babasının ölümünün onun için İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanların toplama kamplarındaki Yahudilere yaptıkları katışıksız işkenceler kadar acı verici olduğunu ifade etmiştir. Şiirde babasını bir Nazi, kendisini bir Yahudi olarak kurgulaması bununla alakalıdır (Orlijan, 2002).

1.2.2. Plath’ın Annesi ile İlişkisi

Plath’ın hayatında üzerinde en çok durulması gereken ilişkilerden biri, annesiyle kurduğu ilişkidir. Çünkü Plath ve annesinin hayatı genellikle çok iç içedir. Eşi T. Hughes, Plath’ın intiharından sonra güncelerini yayıma hazırlarken anne-kız arasındaki ilişkiyi şu şekilde tarif etmiştir:

Eve Mektuplar'ı, Plath'ın annesine yazdığı mektupları okuyanlar, onların ilişkilerinin olağanüstü yakın bir ilişki olduğunu, bilirler. Aurelia Plath'ın kaydettiği gibi, Sylvia sık sık kendi yaşamını annesinininkiyle birleştiriyordu. İçinde ayrı bir kişi, bir birey olmayı duyumsamanın her zaman kolay olmayabileceği bir ortak-yaşamları, çok karmaşık, derinden dayanışmalı bir ilişkileri vardı. Sylvia'nın evlendikten sonra, kocasına da buna benzer bir bağımlılığı olmuştu –“sanki hiçbirimizin, özellikle de benim bir derimiz yokmuş ya da aramızda tek bir deri varmış gibi” (Plath, 2000a, s. 329).

A. Plath *Eve Mektuplar*'a yazdığı ön sözde yukarıdaki alıntıyla tutarlı bir şekilde kızıyla arasındaki iç içe geçik ilişkiden söz etmektedir: “Düzyazı ve şiir sanatı boyunca, Sylvia kendi hayatının kısımlarıyla benimkini zaman zaman iç içe geçirdi ve ben de küçük yaşta olduğunu göz önünde bulundurarak kendi hayatımdaki ilk kritik kararları ve yaşamıma yön veren güçleri anlatıp ona yol göstermenin önemli olacağını düşündüm” (Plath, 1999, s. 3). Günce ve mektuplarından anlaşıldığı üzere Plath, hayatıyla ilgili kararlarda annesinin görüşlerine çok önem vermiş; annesi de bu kararlar sırasında kızının yanında olmayı önemsemiştir. Bu ilişkide şüphesiz ki babasını erken yaşta kaybetmiş olması ve annesinin onun hem annesi hem de babası olması etkili olmuştur. Plath, babasının ölümünü sekiz yaşındayken bir sabah annesinin verdiği haberle öğrenmiştir:

Ben baba sevgisi nedir bilmedim, sekiz yaşından sonra kan bağıyla bağlı olduğum erkeğin hiç eksilmeyen sevgisini tatmadım, yaşam boyu beni hep sevecek tek erkeğin: bir sabah annem... gözlerinde yaşlarla içeri girip bana onun hiç dönmemesine gittiğini söyledi: Bu yüzden ondan nefret ediyorum (Plath, 2000a, s. 332).

Böyle kötü bir haberi verdiği için, Plath ilk etapta her ne kadar annesinden nefret etmiş olsa da bu nefretin asıl sebebi babasının kaybindan dolayı aslında kendini suçluyor olmasıdır. Yazarın babasıyla ilgili son anılarından biri, onun tasvip etmediği bir konuyla alakalıdır. Küçük Plath koroya kabul edilmiş ve bunun üzerine anne-babası onun koroya katılması konusunda ciddi bir kavgaya tutuşmuştur. Annesi kızının koroya katılmasını desteklerken babası buna sert bir biçimde karşı çıkmıştır. Bu olaydan çok kısa bir süre sonra babasını kaybeden Plath, onun ölümünü kendisinin yaptığı ve babasının hoşlanmadığı bir davranışa, yani koroya katılmış olmasına bağlamıştır:

Kızının suçuydu bu biraz da. Bir düş görmüştü: kızı tepeden tırnağa süslenip püslenmiş sokağa çıkmak üzere, koroya girmek, belki de orospu olmak için [Çıkarıldı.] Kocası, eski öfkelerinin lanetini yeniden yaşamak için canlanmıştı, düşünde, kızı koroya gireceği için öfke içinde kapıyı çarparak sokağa çıkmıştı. Zavallı Anne, ayakları yaşamın kumlarına bata çıka kumsal boyunca koşuyor, para çantası açılmış, paralar kuma düşüyor, kuma dönüşüyor. Baba, öfke içinde, ona inat, yolun kıyısındaki köprüden uçuyor, yüzükoyun, şişmiş, büyük kulübün sütunları yanında okyanus

suyunun çalkantısında ölü, yüzüyor. Rıhtımda herkes onlara bakıyordu. Herkes her şeyi biliyordu (Plath, 2000a, s. 332-333).

Babamı, onun sevgisini erken yitirdim; bu yüzden ona öfke duyuyorum, onun [annemin] babamı benim öldürdüğümü duyumsadığını duyumsuyorum (benim koroya girişime, babamın arabasıyla kendini boğduğuna ilişkin düş). Sık sık onu yitirdiğimi gördüm düşümde, bu çocukluk karabasanları kolayca görülebiliyor: önceki gece düşümde, kocaman bir hastanede Ted'in arkasından koştuğumu gördüm, başka bir kadınla birlikte olduğunu biliyormuşum, deli koşuşlarına girip çıkıyor, her yerde onu arıyormuşum: onun Ted olduğunu düşünmemin nedeni ne? Yüzü vardı ama babamdı, annemdi? (Plath, 2000a, s. 345-346)

Bir süre sonra Plath'ın kendini suçlama süreci bitmiştir. Fakat bunu annesini suçlama süreci takip etmiştir. Hatırlanacağı üzere A. Plath ve O. Plath arasında yirmi bir yaş fark vardır ve Plath çocukluk yıllarında genç bir anneye ve yaşlı bir babaya sahiptir. Babasının ölümünden sonra Plath annesine, kendisine baba olarak yaşlı bir erkeği seçtiği ve ona babasızlık acısını yaşattığı için büyük bir kızgınlık duymuştur. Hatta bu konuda annesini suçlamıştır: “Dev gibi bir adamdı. Gene de özlüyorum onu. Yaşlıydı ama babam olması için çok yaşlı bir adamla evlenmişti annem. Onun suçuydu bu” (Plath, 2000a, s. 332). Yaşam devam ederken Plath, bu ilk öfke ve suçluluk duygularını bilinçaltına bastırmış ve annesi ile ilişkisini görece çatışmasız ve hatta pozitif bir alana taşımıştır. Böylece yaşamının ilk yıllarında idolü olan babasının yerini annesi almıştır. Annesinin görüşleri, bakış açısı ve değerleri Plath için çok uzun yıllar birincil referans kaynağı olmuştur. Öyle ki bir gün kendisiyle baş başa kaldığında duyduğu sesin kendi gerçek sesi değil annesinin sesinin bir yankısı olduğunu fark ederek dehşete kapılmıştır:

...babam ölmüş olduğu için annenin “insan bilimleri” kişiliğine aşırı bir eğilim gösterdin. Konuşmaktan vazgeçip, sanki senin içinde o konuşuyormuş gibi, sanki sen tam kendin değilmişsin de, onun dümen suyunda büyüüp onu izliyormuşsun, sanki onun yüz anlatımları senin yüzünde büyüyor, oradan kaynaklanıyormuş gibi, kendin susup onun sesinin yankısını duyunca korktun (Plath, 2000a, s. 45).

Plath, Smith College ve Cambridge Üniversitesi yıllarında, yani evden uzakta olduğu zamanlarda annesiyle bağlarını korumuş; sık aralıklarla yazdığı mektuplar vasıtasıyla onunla yakın temas hâlinde kalmıştır. Böylece kimliğini inşa ederken annesinin öğütleri yanı başında olmuştur:

Annem bugün özlü sözlerle dolu güzel bir mektup yazmış; başlangıçta her zaman olduğu gibi kuşkucu; bana çok bildik gelen şeyler okudum: “Kendini başkalarıyla karşılaştırırsan kendini beğenmiş ya da buruk olabilirsin –çünkü her zaman senden daha büyük ve daha küçük kimseler olacaktır... Sağlıklı bir disiplinin ötesinde, kendi kendine karşı yumuşak ol. En az ağaçlarla

yıldızlar kadar evrenin bir çocuğusun sen; burada olmaya hakkın var.” Bu sözler yüreğime erinçle seslendi, yaşamımla, günlerimle ilgili sevecen bir yorummuşlar gibi (Plath, 2000a s. 149).

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere annesinden gelen mektuplar Plath’ın hayatı karşılayış biçimini etkilemiş; kendini güçsüz hissettiği zamanlarda psikolojik dayanıklılığını arttırmıştır. Güncelerine yazdığı şu satırlar buna çok açık bir kanıt sunmaktadır: “Annemden gelen iki mektubu okudum, biraz olsun neşelendirdiler beni: annem çok yürekli, ninemi ve evi yönetiyor, yeni bir yaşam kuruyor, Avrupa’ya gelmeyi umuyor. Burada mutlu günler geçirmesini sağlamak istiyorum. Ders vermeye de yüreklendirmeye çalışıyordu beni” (Plath, 2000a, s. 134).

Annesinin, babasının ölümünün ardından evi tek başına çekip çevirmesi, iki çocuğuna sunabileceği en iyi yaşamı vermesi Plath’ın annesini en takdir ettiği yönler arasındadır. Bu nedenle yazar, yaşamı boyunca ona büyük bir minnettarlık duymuştur:

O çalışmak zorundaydı. Hem çalışmak, hem anne olmak, tek bir tatlı ülserli topun içinde hem erkek, hem kadın olmak. Pıntılık ediyordu. Kıt kanaat geçiniyordu. Aynı eski paltoyu giyyordu. Ama çocukların üstlerine uyan yeni okul giysileri, ayakkabıları vardı. Piyano dersleri, viyola dersleri, korno dersleri. İzcilere katılıyorlardı. Yaz kampına gidip yelken açmayı öğrendiler. İçlerinden biri burslu olarak özel okula gitti, iyi notlar aldı. Dürüstçe, bütün mutsuz yüreğiyle o iki küçük masum çocuğa kendinin hiçbir zaman sahip olamadığı sevinç dünyasını verebilmek için çalıştı. Berbat bir dünyası vardı. Ama onlar, burs karşılığı çalışarak, kendi parasının bir bölümüyle koleje gittiler, ülkenin en iyi kolejine, üstelik o berbat iş konularını öğrenmek zorunda kalmadılar. Bir gün aşk aşk aşk evliliği yapacaklar, yığınla paraları olacaktı. Yaşlılığında ona bakmak zorunda bile kalmayacaklardı (Plath, 2000a, s. 330-331).

Güncelerden alıntılanan bu ifadelerden anlaşılacağı gibi A. Plath, eşinin kaybindan sonra kendi istek ve ihtiyaçlarını bir kenara koymuş ve tüm varlığını iki çocuğuna ve ailesine adanmıştır. Kendisine, ihtiyacı bile olsa yeni bir kıyafet almazken çocuklarının yaşlıtlarından hiçbir eksiğinin olmamasına özen göstermiştir. Aylık geliriyle kıt kanaat geçinmelerine rağmen çocuklarına pek çok özel ders aldırılmış ve onları en iyi şekilde yetiştirmeye çalışmıştır. Çocukları mutsuz olmasın diye eşinin ölümünden sonra bir başkasıyla evlenmemiş ve yaşamına başka bir erkeği almamıştır:

Annem yaşamını feda etmişti benim için. Benim istemediğim bir özveri... Ona hiç evlenmeyeceğine söz verdirip imzalatmışım. [Dokuz yaşımdaydım.] Sözünü tutması çok kötü oldu... (Plath, 2000a, s. 334).

[Annem] ne bilir aşka dair? Hiçbir şey. Âşık olmalı, elde etmelisin onu. Güzel bir şeydir aşk. Ama nedir aslında? (Plath, 2000a, s. 332)

Baba ölmüş, hemen hemen hiç para ödemediği mezarında çürümüştü, anneyse hiçbir yoksul kadının çalışmaması gerektiği gibi çalışıyordu, üstüne üstlük iyi bir anneydi. Erkek kardeş uzakta, özel okuldaydı, kızkardeşse maarif okuluna gidiyordu, çünkü orada erkekler vardı (ama on altısına gelinceye dek kimse sevmemişti onu), kendisi de öyle istemişti: hep istediğini yapardı o. Kadın kokusu: lizol, kolonya, gülsuyu, gliserin, çatlamasın diye meme başlarına sürülen kakao yağı, üç ağızda da dudak boyası kırmızısı (Plath, 2000a, s. 331).

Bahsi geçen tüm özellikleriyle A. Plath, kızının önünde çok güçlü bir rol model olmuştur. Kızını içinde yaşadıkları çevrenin ahlaki standartlarına uygun yetiştirmiş; onu erken cinsel deneyim ve gebelik gibi konularda eğitmiştir: “Kızına soylu kadınların yazdıkları *The Case of Chastity* adlı kitaplar verdi. Her erkeğin, karısı olacak kızın el değmemiş olmasını istediğini söyledi ona, kendisi gençliğinde ne denli çılgınca bir yaşam sürmüş olsa da (Plath, 2000a, s. 333). Dolayısıyla annesi, ihtiyaç duyabileceği her konuda kızının referans noktası olmuştur.

A. Plath’ın bu referans noktası olma pozisyonu, Plath’ın öz-değerlendirme yaparken kendisini annesiyle karşılaştırmasını da beraberinde getirmiştir. Örneğin kişiler arası ilişkilerdeki istek ve ihtiyaçlarını değerlendirirken Plath’ın esas aldığı ölçütler genellikle annesinin sahip olduğu özellikler olmuştur. Fakat bu durum onun için kimi zaman oldukça zorlayıcı olmuştur. Söz gelimi, Smith College’tayken yaptığı bir öz-değerlendirme sırasında ergenlik döneminin ben-merkezci doğası ile annesinin sahip olduğu başkası-merkezli fedakâr yapı arasındaki farkı görmek onun için korkutucu bir yüzleşme olmuştur. Güncesine yazdığı çeşitli kayıtlar da bu durumu yansıtmıştır: “Annemin benliği silen sevgisinden eser yok bende. Sabırlı, pratik sevgi yok... [...] Başka insanlara gösterdiğim özenin ne kadarı gerçek ve dürüst, ne kadarı toplumun sürdüğü yapay cilâ, bilmiyorum. Kendimle yüzleşmekten korkuyorum” (Plath, 2000a, s. 54).

Annesini mutlu etmek ve onun beklentilerini karşılamak Plath’ın yaşamındaki en temel öncelikler arasında yer almıştır: Örneğin güncelerinde yer alan şu kayıt, yazarın annesinin onayını almaya dönük çabalarını önemli ölçüde açığa vurmaktadır: “Eskiden kalma Anneye başarılarımı sunma, ödülümü alma gereksinimi” (Plath, 2000a, s. 344). Marmara’ya (1985/2005) göre annesinin onayını almak Plath’ın hayatında öylesine büyük yer kaplamıştır ki eve yazdığı mektuplarda zayıflıklarını saklamış ve coşkulu bir tonla güçlü yönlerine ve başarılarına vurgu yapmıştır:

“Eve Mektuplar”a baktığımızda, ironik bir şekilde, Plath’ın iç dünyası hakkında herhangi bir ipucu vermeyen (pozitif olayları ve tasdikleri, zayıflıklarını tek otorite figüründen, yani annesinden gizleme yolundaki ussallaştırmalar ve telafiler olarak yorumlanabilecek abartılı bir tonla anlatması dışında) oldukça kapalı, empresyonist bir üslupla karşılarız. Ancak evine gönderdiği son mektuplarda paradoksal bir şekilde yalnızlık ve sıkıntı hisleriyle, bu yalnızlıktan yeni bir yaşam kurma çabasını ifade edişi bize onun çelişkili ruh hallerinin, dünya hakkında yorumlar yapma ve orada varlığını sürdürme gücünü geri kazanma çabasında bulunma yolundaki hayaletimsi bir sorumluluğun yükü altında sona giderek yaklaştığını sergiler (Marmara, 1985/2005, s. 44-45).

Plath yaşamı boyunca kendisi için pek çok fedakârlığı göze aldığını düşündüğü annesinin fiziksel ve duygusal iyi-oluşuna karşı oldukça hassas davranmıştır. Her fırsatta annesinin omuzlarındaki yükü hafifletmeye çalışmış ve onu mutlu etmeyi istemiştir: *“Alışveriş etmeyi, yemek pişirmeyi öğreneceğim, annemin tatilini mutlu ve iyi geçirmesini sağlamaya çalışacağım. Bu, başlı başına değer, evde kalmaya”* (Plath, 2000a, s. 112). 21 Şubat 1951 yılında annesine yolladığı mektup da bu hassasiyeti yansıtmaktadır: *“Anneciğim, bir şeyler hakkında endişelenmeni istemiyorum. [Seni endişelendiren] para mı yoksa Warren mı? Para için güzel haberlerim var. Marcia [Brown] ve ben ikinci katta çift katlı bir ranza aldık ve bu da yılda 50 dolar az ödeyeceğiz demek”* (Plath, 1999, s. 57).

Bununla birlikte Plath, annesini bir yandan en büyük destekçisi bir yandan da mutlu olmasının, gelişmesinin ve kendisi olmasının önündeki en büyük engel olarak görmüştür. Bu duyguları ergenlikten yetişkinliğe kadar, yaşamının farklı evrelerinde yeniden ortaya çıkmış ve zaman zaman yoğunluk kazanmıştır. Örneğin Smith College yıllarında Plath’ın güncesinde şöyle bir kayıt bulunmaktadır: *“Düşmanlarım bana en çok önem verenler. İlk: annem. Acıması isteği benim “mutlu olmam”. Mutlu! Varlığın durumları bakımından tanımlanamaz bu sözcük”* (Plath, 2000a, s. 55). Annesinin kendisinin düşmanı olduğu düşüncesi Plath’ın hayatının diğer evrelerinde de ortaya çıkmıştır. Örneğin evlendikten sonra eşiyle ABD’ye dönüp yazmak ve üretmek için kendilerine bir yıl zaman ayırmaya karar verdiklerinde, Plath büyük bir buhran yaşamış ve herkesten saklayarak bir ruh hekimiyle görüşmeye başlamıştır. Seanslar sırasında annesinin kendi üzerindeki olumsuz etkilerini tanımlamaya ve ruh hekiminin gözetiminde ona duyduğu öfke ve nefreti paylaşmaya başlamıştır. O sıralarda Plath’a göre yazmayla arasındaki en büyük engel annesidir. Annesi, kızını çocukluğundan bu yana yazma konusunda en çok

yüreklendiren, defterler alarak günce tutmaya başlamasını sağlayan kişi olsa da Plath, bu tavrın kendi üzerinde büyük bir baskı yarattığını anlamıştır:

Dr. B.: Bu yıl karşılıklı olarak birbiriyle bağdaşmayan şeyler yapmaya çalışıyorsunuz. 1) Annenize kin gütmek. 2) Yazmak. Annenize kin güttüğünüz için yazmıyorsunuz, çünkü öyküleri ona vermeniz gerektiğini ya da onun öykülerinize sahip çıkacağını duyumsuyorsunuz. (Çevremde olup bebeğime sahip çıkmasından korkmak gibi, çünkü bebeğimin onun olmasını istemiyordum.) Bu yüzden, yazamıyorum. Ondan nefret ediyorum, çünkü yazmayışım ona üstünlük sağlıyor, haklı olduğunu, uğruna güvenceyi yadsıdığım şey ortada yokken, öğretmenlik ya da güvenli bir şey yapmamakla aptallık ettiğimi öne sürüyor. Benim geri çevrilme korkum, bunun, başarılı olmadığım için onun tarafından geri çevrilme anlamına geleceği korkusuyla bağlantılı (Plath, 2000a, s. 347).

[...] başarısızlığın Anne’mden hiç onay alamayacağım anlamına geldiği korkusunun aşılması bu: onaylanma ise, Anne’m söz konusu olduğunda, benim için sevgiyle eşitlenmiş, bu ne denli doğru olursa olsun (Plath, 2000a, s. 347-348).

Plath’a göre annesinin yazma süreci ile kendisi arasına giren negatif etkisinin ana sebebi, “başarılı olamazsa annesinin onu sevmeyeceği” yönündeki çocukluktan yetişkinliğe taşıdığı kaygıdır. O, çocuklukta yoğun şekilde hissettiği annesinden onay görme ihtiyacını yazım dünyasına da taşımıştır. Öyle ki bir noktada her editör ve her yayınevi sahibi o eskiden kalma anneden onay görme arzusunun bir taşıyıcısı hâline gelmiştir:

Öfkeyi ne yapmalı, ona soracağım. Söyleyecek bir şey varsa o da şu: Evet, bütün dünyanın övgüsünü istiyorum, para ve sevgi istiyorum, birisi, özellikle de tanıdığım yahut daha önce benzer yaşantısı olmuş birisi beni geçecek olursa ateş püskürüyorum. Peki, bu sık sık su yüzüne çıkarsa ne yapmalı? Dün gece Anne’mın önemli olmadığını biliyordum –benim için her şey o, ama onun imgesini bozdu, bütün editörlere, yayıncılara, eleştirmenlere ve Dünya’ya dönüşüyor, bense orada kabul edilmek, yaptığım işin iyi olduğunu, iyi karşılandığını duyumsamak istiyorum. Tuhaf bir biçimde çalışırken kanımı donduruyor bu, benim rahibelere özgü kendisi-için-ödülü-kendisi-olan-iş-emeğimi bozuyor. Bugün vardım buna (Plath, 2000a, s. 377).

Plath’ın annesinden onay görmeye duyduğu bu yoğun ihtiyaç, kardeşi W. Plath ile de alakalıdır. Çocukluk yıllarında, hatta Smith College yıllarına da genişletilebilecek uzunca bir aralıkta Plath, kardeşi W. Plath’a zaman zaman rekabetin de eşlik ettiği bir kıskançlık duygusu beslemiştir:

ONDAN “SEVGİ” DERKEN NE BEKLİYORUM? ALAMADIĞIM, BENİ AĞLATAN NEDİR? Sanırım beni kendisinin bir uzantısı gibi kullanmak istediğini duyumsadım hep; canıma kıyarken ya da buna kalkıştığımda, bu onun için bir “utanç”, bir suçlamaydı: öyleydi de, kuşkusuz. Sevgisinin eksikli olduğu suçlaması. Aynı zamanda, Warren’la yarışma duygusu: Harvard’ın ürkütücü imgesi de onunla eşitlenmiş. Bu arada, Anne’m benim canıma kıymaya kalkışmamı nasıl anlıyor? Yazmayıışımın sonucu olarak, kuşkusuz. O sahip çıkacağı için yazamadığımı duyumsuyordum. Hepsini bu mu? Yazmasam, hiç kimsenin beni bir insan olarak kabul

etmeyeceğini duyumsuyordum. Öyleyse, yazmak, benim kendi yerime koyduğum bir şeydi: beni sevmiyorsan, yazdıklarımı sev, yazdığım için sev. Dahası da var: yaşantı kargaşasını düzenleme ve yeniden düzenlemenin bir yolu, yazmak (Plath, 2000a, s. 348).

Bu kıskançlık ve rekabet hissi Plath'ın hayatını zannedilenden fazla etkilemiştir. Örneğin, güncelerine yazdığı ileri tarihli bir kayıtta Plath, Smith College yıllarındaki intihar teşebbüsünün ardında da bu eskiden kalma kardeş kıskançlığı ve anneden onay görememe korkusunun yattığını yazmıştır. Aslında o, erkek kardeşinin doğuşundan sonra annesinin ilgi ve sevgisinin ona yönelmesini hiç unutamamıştır. Buna W. Plath'ın kazandığı başarılar da eklenince hissettiği kıskançlık, onu oldukça zorlayan bir rekabet duygusuyla birleşmiştir. Bu duygular yazarın benliğine öylesine derinden işlemiştir ki kendisini zayıf ve başarısız hissettiği zamanlarda su yüzüne çıkarak onu yaşamına son vermeye kadar sürüklemiştir: “Harvard’daki herkesin benim için bir kınama olmasının, beni kıskandırmasının bir nedeni: onları Warren’la özdeşleştirmem mi? Buna nasıl son verebilirim?” (Plath, 2000a, s. 349).

Fakat yaşamının son yıllarına doğru Plath'ın gerek annesine gerekse kardeşine yönelik bahsi geçen çatışmalı duygularını büyük ölçüde aştığı anlaşılmaktadır. Bunu başarmasında aldığı psikolojik yardım süreci ve değişimin kendisinden başladığına dair farkındalığı etkili olmuştur:

BENİM YAZDIKLARIM BENİM YAZDIKLARIMDIR BENİM YAZDIKLARIMDIR. İçinde onun onayını sağlamak için hangi öğeler olursa olsun, bunu onun için kullanmamalıyım artık. Onun, bunu sevmesini beklememeliyim. [Çıkarıldı.] Değişmesi gereken benim, o değil. Ona bir başarıdan söz etmek niçin böylesine doyuruculuktan uzak: çünkü bir başarı hiçbir zaman yeterli değildir: sevdiğiniz zaman belirsiz bir süre için sizindir o. Onayladığınız zaman, yalnızca tek tek edimleri onaylarsınız. Bu nedenle, onaylamanın kısa bir süresi vardır. Soru şu: bu kadarı iyi, ama şimdi, bundan sonra ne var (Plath, 2000a, s. 348).

Plath'ın annesiyle ilişkisinde üzerinde durulması gereken bir diğer nokta evlilik hayatına rastlamaktadır. Öncelikle belirtilmesi gereken husus, eşinin hayatına girişiyle birlikte annesi ile kurduğu yakın duygusal bağda dönüşüm yaşanmasıdır. Bu kısmın başında bahsedilmiş olan “anne-kız arasındaki iç içe geçmiş ilişki yapısı” Plath'ın evliliğinden sonra görece zayıflamıştır. Annesi, Plath ve eşinden davet almadıkça onları ziyaret etmemiştir (Plath, 1985). Bunun birçok sebebi vardır. Örneğin, Plath sevdiği bir eşi ve mutlu bir evliliğe sahip olduğu için, annesinin bunlara uzun yıllardır sahip olamadığını düşünerek “suçluluk” hissetmiştir (Plath,

2000a, s. 348). Aynı zamanda annesi T. Hughes'u sevse de bir şair olarak kızına istikrarlı bir hayat ve sağlam bir ekonomik güvence sunmadığı için onu tam anlamıyla kabul edememiştir. T. Hughes'un istikrarsız iş hayatı A. Plath'ı tedirgin etmiştir. A. Plath çifte her fırsatta öğretmenlik gibi güvenceli bir işe geçmelerini tavsiye etmiş, fakat onlar öğüdüne kulak vermemiştir. Bu durum annesini Plath'ın geleceği konusunda kaygılandırmıştır. Bu kaygılar zamanla daha da belirginlik kazanmış ve anne-kızın ilişkisi yer yer mesafeli bir hâl almıştır. Öyle ki Plath, annesinin bu yöndeki her sözünü bir iğneleme ve eleştiri olarak görmeye başlamıştır. Yıllar sonra T. Hughes'un ihaneti ve onu terk edişiyile karşı karşıya kalan Plath, annesinin bu endişelerinde pek de haksız olmadığını anlamıştır. Çünkü iki çocuğuyla hayatını tek başına göğüslemek zorunda kalmış ve ailesinin desteğine ihtiyaç duymuştur.

1.2.3. Plath'ın Kardeşi ile İlişkisi

Plath, erkek kardeşini çok sevmekle birlikte çocukluk yıllarında çoğu zaman onun canını yakmış ve bundan masum bir zevk almıştır. Buna karşın W. Plath ablasına karşı daima koruyucu bir tavır içinde olmuştur. Büyüdükçe ve kardeşiyile birbirlerini daha yakından tanımaya başladıkça Plath da kardeşine karşı daha sevecen ve korumacı bir tavır takınmaya başlamıştır:

[...] erkek kardeşim –bir doksan boyunda, sevimli ve zeki. Küçükken onunla boğuştu, başına teneke askerler attın, buz patenini dikkatsizce çarparak boynunu yaraladın... sonra geçen yaz çiftlikte çalışırken, onu sevmeye başladın, ona güvenmeye, onu bir kişi olarak tanımaya... sonra o gün, hepsi birlikte seni küvete atmayı kurduklarında onun ağzının çevresinin korkudan beyazlaştığını anımsıyorsun –nasıl yardımına koşmuştu (Plath, 2000a, s. 45).

Plath kardeşler, öğrenim hayatları nedeniyle uzun yıllar birbirinden ayrı kalsa da birbirleriyle sık sık mektuplaşmış ve aralarındaki güçlü bağı korumayı başarmıştır. Plath için kardeşinden gelen mektuplar çok değerlidir. Örneğin annesine yazdığı 10 Ekim 1950 tarihli bir mektupta kardeşiyile temas hâlinde olmaya verdiği değeri açık bir şekilde vurgulamıştır: “Warren’a bir mektup attım fakat henüz ondan haber almadım. O çocuğu nasıl da seviyorum. Kartları öyle tatlı ve aydınlık ki...” (Plath, 1999, s. 52). Plath, kardeşini hoş ve duyarlı bir genç olarak görmektedir. 27 Ekim 1950’de, yani on sekizinci yaş gününde annesine yazdığı bir mektupta kardeşiyile alakalı bu hislerini şu şekilde ifade etmiştir: “Bu sabah üç kart aldım... ve

günün en güzel hediyesini – erkek kardeşimden bir mektup ve resim! [Gönderdiği] enstantane resim şimdi panomda mühim bir yer işgal edecek. O, dünyanın en yakışıklı ve muhteşem çocuğu. Onunla öyle gurur duyuyorum ki...” (Plath, 1999, s. 56). Bu nedenle Plath, erkek arkadaşlarında W. Plath’ın özelliklerinden herhangi birini gördüğünde bunu takdirle karşılamıştır. Örneğin 1 Ekim 1950 tarihli mektubunda Smith College’a başladığı yıl flört ettiği ilk çocuğu annesine anlatırken şu ifadelerle yer vermiştir: “Her nedense onunla çok açık konuştuk [...] Warren’ı hatırlatan bir tavrı vardı... Onunla ilgili bir diğer iyi olan şey bana yaklaştırmaya çalışmamasıydı” (Plath, 1999, s. 49).

Fakat Plath, bir önceki kısımda belirtildiği gibi, kardeşine ve onun başarılarına karşı zaman zaman kıskançlıkla da yaklaşmıştır. Örneğin, 13 Haziran’da W. Plath, Exeter’den mezun olup Harvard’dan burslu kabul aldığı anda, Plath tren bileti bulamadığı gerekçesiyle mezuniyetine, onu ve annesini kutlamaya gitmemiştir. Bunun yerine o yaz Harvard’da bir yaz okuluna başvuru hazırlıkları yapmıştır (Kirk, 2004). Fakat bilindiği üzere kabul alamamış ve intihara kalkışmıştır. Bu intihar onun yaklaşık altı ay boyunca McLean Hospital’da Dr. Ruth Beuscher gözetiminde psikiyatrik tedavi görmesiyle sonuçlanmıştır. Oysa iki kardeş de son derece başarılıdır. Plath da tıpkı kardeşi W. Plath gibi birçok başarı, burs ve ödül kazanmıştır. Örneğin Wellesley Lisesinden üstün başarıyla mezun olmuş, ABD’nin en prestijli üniversitelerinden biri olan Smith College’a kabul edilmiş ve burada dönemin ünlü romancılarından Olive Higgins Prouty tarafından finanse edilen bir bursu kazanarak öğrenim görmüştür. Ayrıca dergi ve magazinlerde yayımlanan şiir, öykü ve deneme yazılarıyla erken yaşlardan itibaren çok sayıda ödül kazanmıştır. Psikiyatrik tedavisi bittikten sonra Smith College’a kaldığı yerden devam etmiş, en yüksek onur derecesi (summa cum laude) ile mezun olmuş ve Fulbright bursuna hak kazanarak Cambridge Üniversitesinde yüksek lisans yapmıştır (Orlijan, 2002).

Öte yandan Plath’ın kardeşine duyduğu bu kıskançlık ve rekabet duyguları zaman içinde zayıflamıştır. Ona duyduğu sevgi neredeyse kusursuz bir form kazanmıştır. Örneğin onu bir başkasıyla paylaşamayacak kadar çok sahiplenmeye başlamıştır. Güncelerine kaydettiği şu satırlar bu duygularını açık bir şekilde ortaya koymaktadır: “Biricik kusursuz sevgim, erkek kardeşime duyduğum sevgi. Onu

fiziksel olarak sevemeyeceğim için her zaman seveceğim. Karısını da kıskanacağım, biraz” (Plath, 2000a, s. 131).

Rüyalarına özel bir önem veren Plath, kimi zaman kardeşini kaybetme korkularını düşlerine de taşımıştır. Örneğin güncelerine kaydettiği bir rüyada kardeşini kaybetmekten duyduğu korku su yüzüne şu şekilde çıkmıştır: “Her zamanki gibi, kendimi hasta, yarı ölü, gözkapaklarım birbirine yapışmış, dilimde birbirine dolanmış çarşafların tadıyla uyandım, birçok başka şeyin yanı sıra, Warren’ın bir roketle havaya uçurulduğu korkunç bir düşün ardından” (Plath, 2000a, s. 275).

Yukarıda özetlenen aile içi ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda Plath’ın yapıtlarının bilinç ve bilinçdışı düzeyde aile fertleriyle kurduğu bağların izlerini taşıdığını söylemek mümkündür. Bu ilişkilerde elbette içinde yaşanılan dönemin, bağlamsal faktörlerin de etkileri vardır. Örneğin Plath’ın otuz yıllık yaşamı iki önemli tarihsel periyoda (İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş dönemine) rastlamaktadır. Bir sonraki bölümde bu bağlamsal arka plan sunularak Plath ailesinin içinde yaşadığı döneme ışık tutulacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM:

PLATH'IN TARİHSEL VE POLİTİK TANIKLIKLARI

Plath'ın 1932-1963 yıllarına tekabül eden otuz yıllık yaşamı tarihsel ve politik açıdan dünyanın seyrini değiştiren önemli olaylara –örneğin İkinci Dünya Savaşı, Nazi Almanyası, Yahudi Soykırımı ve Soğuk Savaş dönemine– tanıklık etmiş ve bu olaylar onun benliğini ve yapıtlarını etkilemiştir. Başka bir deyişle Plath'ın eserleri 1950'li ve 1960'lı yılların teknolojik, askerî, ekonomik ve politik gelişmeleri ışığında dışsal ve içsel faktörlerden esinlenmiştir (Britzolakis, 2013; Kumlu, 2010; Peel, 2005; 2006). Sosyal ve tarihsel olmayan hiçbir şey olmadığını ve her şeyin son tahlilde [bir dereceye kadar] politik olduğunu belirten Jameson'ın (1994) tespitini doğrular şekilde Plath'ın yapıtları da içinde yaşadığı dönemin kritik olaylarını kimi zaman metaforik kimi zamansa hakiki mahiyetiyle içermektedir. Örneğin yazarın on iki yaşında tuttuğu günlüğe, Avrupa'daki ve Japonya'daki savaşın bittiğini ve İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiğini kaydettiği; 15 yaşında (1948 senesinde) kaleme aldığı “Youth's Appeal for Peace” adlı şiirde dünya barışı temasını işlediği; 1950 senesinin Mart ayında *Christian Science Monitor*'da yayımlattığı “Youth's Plea for World Peace”⁶ adlı makalesinde nükleer silahın dünya barışı ve güvenliği için bir çözüm yolu olamayacağını dile getirdiği, kullanımını kınadığı ve dünyaya barış çağrısında bulunduğu gözlenmektedir (Peel, 2005, s. 63).

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşıldığı üzere Plath'ın genç yaşta kaleme aldığı çıraklık dönemi eserleri bile içinde yaşadığı dönemin tarihsel ve politik olaylarından izler taşımaktadır. Benzer şekilde yaşamının son yıllarında kaleme aldığı eserlerde de bu tanıklıklara yer yer rastlanmaktadır. Örneğin, 1962 yılında *London Magazine*'de yayımlanan “İçerik” adlı yazısında şöyle yazmaktadır:

Günümüzün şu sıralar beni meşgul eden konuları, nükleer bir patlamayla oluşan radyoaktif kalıntıların hesaplanamayan etkileri ve Amerika'da büyük sermaye ile savunma sanayisinin ürkütücü, çılgın, son derece güçlü evliliği üzerine belgesel bir makale –Fred J. Cook'un *Nation*'ın son sayılarından birinde çıkan, “Juggernaut, Savaş Durumu” yazısı. Bu benim yazdığım şiiri etkiler mi? Evet, ama dolaylı bir biçimde. [...] Şiirlerim Hiroşima'dan bahsetmiyor ama karanlıkta karış karış kendini yaratan çocuk hakkındalar. Toplu kıyımın dehşeti hakkında değil, ama yakınlarındaki bir mezarlıktaki porsuk ağacının tepesinde duran ayın çıplaklığı hakkındalar. İşkence görmüş

⁶ Plath, bu makaleyi Wellesley Senior High School'dayken Perry Norton ile birlikte kaleme almıştır (Peel, 2005).

Cezayirlililerin son sözleri hakkında değiller, ama yorgun bir cerrahın geceleri düşündükleri hakkındalar” (Plath, 2015, s. 103).

Dolayısıyla Plath’ın yapıtlarındaki tarihsel ve politik tanıklıklarının izlerini sürmek kolay olmasa ve kimi zaman örtülü anlamları keşfetmeyi gerektiriyor olsa da gerek onları daha iyi anlamak gerek yaşadığı yılların konjonktürünü yakalamak gerekse yazarlık kimliğini daha derinden kavramak açısından önemlidir. Bu bölüm, Plath’ın eserlerini, yaşadığı yıllarda meydana gelen ve dünya tarihini etkileyen tarihsel ve politik olaylar ışığında inceleyerek belirtilen amaca hizmet etmektedir.

2.1. Plath’ın Yaşadığı Dönemde ABD’nin Politik Pozisyonu

Plath’ın doğumundan ölümüne kadar olan dönemdeki ABD başkanları sırasıyla Herbert C. Hoover (1929-1933), Franklin D. Roosevelt (1933-1945), Harry S. Truman (1945-1953), Dwight D. Eisenhower (1953-1961) ve John F. Kennedy’dir (1961-1963). Bu sıra takip edildiğinde Plath’ın erken çocukluk yıllarının, yani yaşamının 12 yaşına kadar olan döneminin Roosevelt’in, 12-20 yaş arasındaki döneminin Truman’ın ve 20-28 yaş döneminin Eisenhower’ın başkanlık dönemine tekabül ettiği anlaşılmaktadır. Yazarın ömrünün ilk iki yılı Hoover, son iki yılı Kennedy’nin başkanlık dönemine rastlasa da ilkinde henüz bebek olduğu, ikincisinde İngiltere’de yaşadığı için yazar üzerindeki etkilerinin daha dolaylı olduğu düşünülmektedir.

ABD gerek Plath’ın yaşadığı yıllarda gerekse onun öncesinde ve sonrasında dünya sahnesinde iki tür dış politika anlayışıyla hareket etmiştir. Bunlardan ilki, sahip olduğu demokratik yapı ve refaha dayalı yaşam koşulları ile dünyanın tüm diğer toplumları için mükemmel bir örnek olduğu; ikincisi böylesine kusursuz bir toplum düzeninin tüm dünya ülkelerinde yaygınlık kazanması için ABD’nin öncülük etmesi gerektiği fikri üzerine kuruludur. Her iki bakış açısı da ABD’nin idealleştirilmiş ahlak anlayışının tüm dünya ülkeleri için bir rehber vazifesi görmesi gerektiği düşüncesini beslemiş ve o fikirden beslenmiştir. Başka bir deyişle ABD’nin dış politika stratejisi erdemlilik söylemleriyle şekillenmiştir. Bu söylemler güdümünde her yeni ABD hükûmeti genellikle ortak güvenlik anlayışını benimsemiş ve uzun yıllar sıcak savaştan kaçınmayı tercih etmiştir. Örneğin Birleşmiş Milletler’in kurulması, ABD’nin bu ortak güvenlik çabalarının bir ürünüdür (Kissinger, 2007).

ABD'nin sıcak savaştan kaçınan ve ortak güvenliği önceleyen bu dış politika anlayışında elbette jeopolitik konumunun da etkisi vardır. Coğrafik açıdan diğer kıtalardan ayrı olması ve iki büyük okyanusla izole bir konumda bulunması onu Avrupa ve Ortadoğu'da ortaya çıkan sıcak savaşlardan korumaktadır; çünkü toprakları onların kolayca erişemeyeceği kadar uzaktadır. Fakat İkinci Dünya Savaşı sırasında topraklarına sıçrayan sıcak savaş, ABD'nin bu barışçıl stratejilerinin yönünü değiştirmiştir. Hatta ürettiği ve kullandığı atom bombaları onu kendi güvenliğini korumak için diğer ülkelere karşı nükleer saldırılar düzenleyebilen korkutucu bir güç hâline getirmiştir (Kissinger, 2007). Plath, ABD'nin değişen – saldırgan bir nitelik kazanan– dış politika anlayışına yaşadığı yıllarda doğrudan tanıklık etmiş ve ulusal güvenlik söylemleri güdümünde izlenen bu savaş stratejilerini gerek bireysel gerekse şair ve yazar kimliğiyle eleştirel bir gözle değerlendirmiştir.

Plath'ın politik bilincinin şekillenmesinde yalnızca birincil elden ortaya çıkan tanıklıkları değil Smith College yıllarında aldığı *Government II* (o ders kapsamında yaptığı okumalar; örneğin Platon, Machiavelli, Hobbes, Locke, Rousseau vb.), *History 38b* (o ders kapsamında yaptığı okumalar; örneğin Carlyle, Nietzsche, Socialism, Marx, Wagner, Engels vb.) gibi dersler ve katıldığı konferanslar (dinlediği misafir konuşmacılar) da etkili olmuştur. Bu tesirler neticesinde 1951 yılının Nisan ayında *Geography Lesson* adlı savaş karşıtı bir şiir kaleme almıştır. Cambridge Üniversitesinde katıldığı *Labour Club*'ın da Plath'ın politik bilincinin şekillenmesinde rol oynayan faktörler arasında yer aldığı düşünülmektedir. Yazarın politik görüşleri başlangıçta yeterince olgunlaşmış olmasa da sorgulamaları arttıkça (örneğin Napolyon'un savaşları, Dünya Savaşları ve Soğuk Savaş gibi) bakış açısının güçlendiği ve şiirlerinden öykülerine kadar tüm yapıtlarına sirayet ettiği görülmektedir (Peel, 2005).

Peel (2006), Plath'ın İngiltere'ye kalıcı olarak yerleştikten sonra da –okuduğu dergi ve gazeteler (örneğin *Observer*, *The Nation*, *Time*, *Life* vb.) yoluyla– bu politik bilinçlilik hâlini devam ettirdiğini belirtmektedir. Bu dergi ve magazinler o yıllarda hâlâ savaşın dehşetini ve etkilerini hatırlatan yayınlar yapmakta ve hafızaları bu anlamda taze tutmaktadır. Yine sinema sektörü de savaş anılarını yeniden hatırlatan unsurlarla bezelidir. Plath ve eşinin izlemeye gittiği *The Last Bridge* adlı film gibi

yapımlar Nazi Almanya'sının savaş dönemi uygulamalarını hatırlatacak unsurlarla bezelidir ve yazar bu sanatsal yapılardan oldukça etkilenmiştir. Ölümünden kısa süre önce kaleme aldığı *Ariel* şiirlerinde yer alan savaş ve soykırım temaları göz önünde bulundurulduğunda Peel'in bu tespitlerinde yanılmadığı düşünülmektedir.

2.1.1. Roosevelt Dönemi (1933-1945) ve İkinci Dünya Savaşı

Roosevelt dönemi; Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi lideri Adolf Hitler'in Almanya'da başkanlık makamında bulunduğu, saf Alman kanı taşıyan bir ulus yaratmak için Yahudi ırkını reddettiği, ülkeyi Büyük Almanya emeline ulaştırmak için saldırgan bir milliyetçilik ve yayılmacılık politikası izlediği ve dünyayı stratejik adımlarla büyük bir dünya savaşına sürüklediği bir sürece rastlamaktadır (Soydan, 1996). Bu öyle büyük bir savaştır ki Birinci Dünya Savaşı'na nazaran daha fazla ülkeyi içermiş ve Çekoslovakya gibi kimi ülkeler için çok daha uzun sürmüştür (Judt, 2005). O dönemde Almanya, İtalya ve Japonya savaş ortağı olarak birleşerek Mihver İttifakı'nı; Büyük Britanya, Fransa, Sovyetler Birliği ve Çin gibi ülkeler birleşerek Müttefik İttifakı'nı meydana getirmiştir. Müttefik İttifakı'na daha sonra ABD de katılmıştır (Kissinger, 2007).

ABD her ne kadar Atlantik ve Pasifik Okyanuslarıyla ayrılan yalıtılmış konumuyla coğrafik olarak sıcak savaş alanından uzak olsa da Roosevelt hükûmeti, savaşın sonuçlarının ulusal güvenliklerini etkileyebileceğinden endişe etmiştir. Zira Atlantik Okyanusu'nun güvenliği uzun yıllardır Büyük Britanya'dadır ve ABD herhangi bir güvenlik problemi yaşamamaktadır. Ancak Büyük Britanya'nın mağlup olması durumunda kontrol Almanya'nın eline geçecektir ve bu durum güvenlikleri için bir tehdit oluşturacaktır. Bu endişe nedeniyle ABD, her ne kadar savaşın ilk yıllarında tarafsız olduğunu ilan etse de yavaş yavaş Büyük Britanya'dan yana tavır almış ve arka plandan verdiği desteklerle savaşın gidişatına yön vermeye çalışmıştır (Kissinger, 2007).

Japonya'nın 7 Aralık 1941'de Pearl Harbor'ı (Hawaii) bombalamasından sonra sıcak savaş beklenmedik bir şekilde ABD'ye sıçramış ve bu arka plandaki müdahaleler yerini yeni bir savaş strateji izlenmesi gerektiği fikrine bırakmıştır. ABD hükûmeti Japonya'nın yakın bir gelecekte askerî bir saldırı planladığının farkında olsa da bu saldırının Pearl Harbor'a yapılacağını ummamıştır. Japonların bu

ani saldırısıyla birlikte ABD'nin uzun yıllardır izlemekte olduğu izolasyon politikasını daha fazla devam ettiremeyeceği anlaşılmış ve hükûmet 1942 başlarında resmi olarak savaşa girdiğini açıklamıştır. Bu kapsamda Roosevelt bazı gizli savaş hazırlıkları da başlatmıştır. Söz konusu hazırlıklar arasında Almanya'yı durdurmak amacıyla tasarlanan atom bombası da bulunmaktadır (Hanneman, 2001).

2.1.2. Truman Dönemi (1945-1953), İkinci Dünya Savaşı'nın Sonlanması ve Soğuk Savaş'ın Başlaması

Roosevelt'in görev başındaki ölümünün ardından ABD başkanı Truman olmuştur. Truman hükûmeti savaş konusunda önlerinde iki seçenek olduğunu fark etmiştir. Bu seçeneklerden biri Japon adalarına bir kara istilası yapmak, diğeri atom bombası kullanmaktır. Amerikan hükûmeti, bir kara istilası durumunda Japonların istilaya şiddetle direneceğini ve tek kişi kalana kadar bu direnişten vazgeçmeyeceğini öngördüğü için atom bombası seçeneğine başvurmayı tercih etmiştir. 6 Ağustos 1945 sabahı ABD uçağı *Enola Gay* Hiroşima üzerine atomik bir kargo bırakarak Japonya üzerindeki işgalini başlatmıştır (Hanneman, 2001). Bu işgal ile birlikte İkinci Dünya Savaşı yıllarına Yahudi soykırımı ve Pearl Harbor'ın yanı sıra Hiroşima mağduriyeti de eklenmiştir (Kingston, 2014).

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlanmasından sonra dünyanın iki süper gücü karşı karşıya kalmıştır: ABD ve Sovyetler Birliği. ABD'nin Soğuk Savaş propagandası kendilerinin demokrasiyi, Rusların totaliteryanizmi temsil ettiği yönündedir (Fejer ve Talif, 2014). Bu propagandaya dayalı olarak Truman, Rusları nasıl davranması gerektiğini bilmeyen, saldırgan ve dünya güvenliği için tehdit yaratan bir ulus, Stalin'i ise Hitler gibi bir diktatör olarak konumlandırmıştır (Kissinger, 2007). Zimbardo (2017, s. 491) tarafından da belirtildiği gibi düşman yaratmanın temel koşullarından biri budur: “[...] yeni kötücül bir düşman yaratırken ‘düşman’ saldırgandır, meçhuldür.” Ruslardan kaynaklı olduğu düşünülen bu öngörülemezlik durumu, Soğuk Savaş atmosferini giderek daha paranoid bir iklime sürüklemiştir. ABD tarafından komünistler yalnızca “Amerikalı olmayanlar” olarak değil, “düşman olanlar” olarak da konumlandırılmış (Bayley, 2006) ve ülke içindeki komünistlere karşı bir çevreleme politikası izlenmiştir. Her tür komünist oluşum spesifik bir hedef hâline getirilmiş (McNeese, 2010) ve Plath'ın günce ve mektuplarından anlaşıldığı

kadarıyla ulusal güvenlik söylemiyle ülke sınırları içinde bir komünist avı başlatılmıştır (Plath'ın hem güncelerinde hem de *Sırça Fanus* adlı romanında söz ettiği Rosenberglere'in idamı bu kapsamdaki faaliyetlerden biri olarak değerlendirilebilir.). Aynı zamanda hükûmet tarafından uluslararası düzeni korumak için ABD'nin Sovyetler Birliği'ni kontrol altında tutması gerektiği görüşü yaygınlaştırılmış ve böylece Soğuk Savaş atmosferi ivme kazanmıştır.

Bir süre sonra Truman, dünyanın her neresinde barışı tehdit eden bir durum varsa ABD'nin oraya müdahale edeceğini açıklamıştır (McNeese, 2010). İkinci Dünya Savaşı'ndan ağır bir yenilgiyle çıkan Japonya da uğradığı işgaller nedeniyle ABD'nin Soğuk Savaş dönemi politikasına destek vermek durumunda kalmış ve Sovyetler Birliği'ne karşı tavır almıştır (Kissinger, 2007). İki ülkenin Kuzey Kore Savaşı'na verdiği destekler bu ortaklık stratejisinin bir ürünüdür ve aynı amaca hizmet etmektedir: Komünizmin yayılmasını ve baskınlık kazanmasını durdurmak (Fejer ve Talif, 2014). Plath, Soğuk Savaş döneminde Truman'ın Kuzey Kore Savaşı'na asker gönderme kararını eserlerinde kaleme alırken eleştirel bir tutum sergilemiş; dünyanın savaştan savaşa sürüklenmesinden ve ideolojik kamplaşmalar nedeniyle askerinden siviline insanların ölmesinden dolayı duyduğu üzüntüyü edebî bir üslup ile dillendirmiştir.

2.1.3. Eisenhower Dönemi (1953-1961) ve Soğuk Savaş

Eisenhower başkan olduktan kısa bir süre sonra Sovyetler Birliği başkanı Stalin ölmüş ve ABD, hareketlerini öngöremediği bir Rus hükûmeti ile karşı karşıya kalmıştır. Bu süreçte ABD'nin dış güvenlik açısından komünist olmayan bir dünya düzeni sağlama çabaları devam etmiştir (Kissinger, 2007). İç güvenlik açısından ise ABD topraklarında komünist rejimi destekleyen ideolojik yapılanmalara katılan ya da bu konuda casusluk yapma ihtimali olan kişilere karşı bir cadı avı başlatılmıştır. Başka bir deyişle ABD hükûmeti hem içeride hem de dışarıda Rus hükûmetinden gelecek tehditlere karşı saldırgan bir politika izlemiştir.

Plath'ın annesine yazdığı 24 Ekim 1952 ve kardeşine yazdığı 6 Kasım 1952 tarihli mektuplarda, saldırgan dış politikası nedeniyle Eisenhower'ın başkan seçilmesini istemediğini ve ona oy verdiği için annesini eleştirdiği görülmektedir. Plath'ın tercihi Adlai Stevenson'dır fakat yaşı tutmadığı için oy kullanması mümkün

olmamıştır. Seçim sonucunda Eisenhower kazanmış ve Plath büyük bir hayal kırıklığına uğramıştır (Winder, 2013):

24 Ekim 1952 tarihli mektup:

“Yarın Springfield’da Stevenson’ı dinlemeye gitmek istiyordum fakat Chaucer konusunda yapmam gereken pek çok şey var [...] Senin ona [Eisenhower’a] neden oy verdiğini gerçekten anlamıyorum. Yönetim değişiminin, sırf muhalefet partisini daha sorumlu kılmak için kısmen arzulandığını -MacCharty’n kırmızı-cadı avlarının, Jenner’in güneşli snopluğunun, Taft’ın tepkisel dışişleri politikasının güce değer olduğunu mu düşünüyorsun??? Hayır, değil. “Kökten temizlik” iyi bir slogan fakat başkan yönetiminin iki bilinmez tehlikenin altında kalacağından korkuyorum. Stevenson “değişim”in kendisi olacak ve gelgit sahasındaki petrole, İnsan Haklarına ve diğer şeylere yaklaşımı çok mantıklı ve zekice – oysa Eisenhower etkiye ve o talihsiz arkadaşlarının gücüne çok açık görünüyor. Keşke Stevenson’a oy vermek için yeterince büyük olsaydım!”⁷

6 Kasım 1952 tarihli mektup:

“Stevenson’ın seçimi kaybetmesi beni fena hâlde hayal kırıklığına uğrattı. Pogo ya da Karajewski dışında senin kim olduğunu bildiğini hatırlamıyorum. Fakat zavallı annem Eisenhower’dan yana (Plath, 1999, s. 96). Partide Eisenhower’ın haçlı seferini (mücadelesini) üstlenecek adamların korkunç kombinasyonunu haklı çıkaracak bir değişime gerek olduğunu düşünmüyorum... Taft ve dışişleri politikasını, Jenner ve Kurallarını ve İnsan Haklarını, MacCharty ve Kredilerini... ve cadı avcısı, anti-demokratik adamları bir düşün... Sadece Eisenhower’a değil onun Trojen atındaki adamların hepsine karşıyım. Stevenson açık bir şekilde çağımızın Abe Lincoln’üydü ve onun mağlup olduğu günün sabahı uyandığımda cenaze törenimmiş gibi hissettim.”⁸

Mektuplardan yapılan alıntılarda görüldüğü gibi Plath, Smith College yıllarında politika ile yakından ilgilidir ve ateşli bir Stevenson taraftarıdır. Stevenson’ı içinde bulundukları çağın Lincoln’ü olarak idealize etmekte ve değişimin yalnızca onun yaklaşımıyla gelebileceğini düşünmektedir. Bu nedenle Stevenson’ın seçimi kaybetmesi Plath’ı derinden üzmüştür. O, Eisenhower hükûmetinin ulusal güvenlik söylemi (Britzolakis, 2013) ve köktenci bir temizlik anlayışıyla insan haklarını çiğneyen saldırgan bir dış politika izlemesinden rahatsızlık duymaktadır. Bu rahatsızlığını ve Eisenhower dönemi kurumlarının baskıcı yapısını –ileriki kısımlarda görüleceği gibi– hicivle karışık bir üslupla yaşamının son yıllarında kaleme aldığı *Sırça Fanus* adlı romanında yeniden ele almıştır (MacPherson, 1991).

⁷ Mektubun Türkçe tercümesi Duygu Dinçer tarafından yapılmış ve şu adresten alınmıştır:

https://books.google.com.tr/books?id=TcopDwAAQBAJ&pg=PT655&lpg=PT655&dq=eisenhower+plath+letters&source=bl&ots=HaCyquXb&sig=ACfU3U2E_5IffgMHNfnoQWejluVB7zUiw&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwjumNbp6LXiAhWNjqQKHd15DJQ6AEwDnoECAgQAQ#v=onepage&q=eisenhower&f=false

⁸ Mektubun Türkçe tercümesi Duygu Dinçer tarafından yapılmış ve ilgili kısım şu adresten alınmıştır:

https://books.google.com.tr/books?id=TcopDwAAQBAJ&pg=PT655&lpg=PT655&dq=eisenhower+plath+letters&source=bl&ots=HaCyquXb&sig=ACfU3U2E_5IffgMHNfnoQWejluVB7zUiw&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwjumNbp6LXiAhWNjqQKHd15DJQ6AEwDnoECAgQAQ#v=onepage&q=eisenhower%20plath%20letters&f=false

2.1.4. Kennedy Dönemi (1961-1963) ve Soğuk Savaş

Plath, Kennedy'nin başkanlık döneminde İngiltere'de yaşamaktadır. Fakat yazılı ve görsel medya yoluyla ABD ile ilgili konuları takip etmeye devam etmektedir. Örneğin İngiltere'deki *London Magazine* adlı dergi 1962 yılında nükleer bombaların ve atıkların genetik ve ekolojik etkileri, savaş ekonomisinin sonuçları gibi konularda hissedilen endişeler üzerine bir anket yapmış (Britzolakis, 2013) ve ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sırasındaki insanlık suçları yine gündeme gelmiştir. Bu hatırlatmalar ve o yılların benliğinde, belleğinde bıraktığı izler –ileriki kısımlarda görüleceği gibi– Plath'ın son şiirlerine de yansımıştır.

2.2. İkinci Dünya Savaşı Atmosferinin Plath'ın Eserleri Üzerindeki Yansımaları

Bu başlık altında İkinci Dünya Savaşı'nın Plath ve eserleri üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla aşağıdaki hususlar üzerinde durulacaktır:

- İkinci Dünya Savaşı atmosferinin gündelik hayata genel etkileri
- Nazi Almanyası ve Yahudi soykırımının gündelik hayata etkileri
- Nagazaki ve Hiroşima'ya atılan atom bombalarının etkileri
- Soğuk Savaş dönemi psikolojisi

Bu hususlar Plath'ın öykü, şiir, günce, mektup ve romanı bağlamında ayrı ayrı ele alınacaktır.

2.2.1. Öykülerinde İkinci Dünya Savaşı Atmosferinin Yansımaları

Plath'ın *Johnny Panik ve Rüyaların Kutsal Kitabı* adlı eserinde yer alan özellikle iki öykü 1940'larda yani İkinci Dünya Savaşı yıllarında yetişen bir Amerikan neslinin, içinde bulunduğu dönemin koşullarından nasıl etkilendiğine dair genel bir panorama çizmektedir (Gill, 2008). Bu öykülerden ilki "Süpermen ve Paula Brown'ın Yeni Kar Kostümü"dür.

Öykünün anlatıcı kişisi, on üç yıl önce yani çocukluk döneminde Paula Brown ve arkadaşları tarafından uğradığı iftirayı hatırlamaktadır. Olayın yaşandığı sırada -ki bu, savaşın başladığı yıla tekabül etmektedir- Annie F. Warren İlkokulu'nda beşinci sınıf öğrencisidir ve sınıf arkadaşı Jimmy'i geçip o yılın en iyi sivil savunma işareti ödülünü kazanmıştır. Annesi ve savaş nedeniyle askere gitme

hazırlıkları içinde olan amcası Frank ile birlikte yaşamaktadır. Süpermen hayranıdır, uzaya ve uçuşa meraklıdır. Arkadaşları David ve Sheldon ile birlikte Süpermen oyunları oynamakta, annesinden gizli savaş filmleri seyretmekte ve izlediği bu filmler nedeniyle kâbuslar görmektedir. Noel öncesinde bir Cuma günü Paula Brown adlı “kendini beğenmiş” bir arkadaşının doğum günü vardır ve o da davetliler arasındadır. Partide Paula’ya İsveç’ten gelen toz mavisi bir kar kostümü hediye edilmiştir. Ertesi gün evinin önünden geçerken Paula tarafından ebelemece oyununa davet edilmiş ve oyuna katılmayı kabul etmiştir. Bir süre sonra oyuna Jimmy de katılmış ve her ebe olduğunda Paula’yı yakalamıştır. Bu yakalamacalardan birinde Jimmy, Paula’ya uzanırken, onu yere düşürmüş ve kızın toz mavisi kar kostümü siyah bir yağ birikintisine düşmüştür. Onu düşüren anlatıcı kişisi olmadığı hâlde, Paula nedenini anlamadığı bir şekilde, onu suçlamış ve anlatıcı bunun bir iftira olduğunu söylese de ailesi Paula için yeni bir kar kostümü almak zorunda kalmıştır. Bu olay anlatıcı kişinin belleğinde unutulmaz bir iz olarak saklı kalmıştır.

Öyküde, İkinci Dünya Savaşı’na yapılan göndermeler daha ilk satırlarından itibaren dikkat çekmektedir:

Savaşın başladığı yıl Wintrop’daki Annie F. Warren İlkokulu’nda beşinci sınıftaydım ve en iyi sivil savunma işaretlerini çizme ödülünü o kış kazanmıştım. O kış aynı zamanda Paula Brown’ın yeni kar kostümünün de ilk seferiydi ve on üç yıl sonra şimdi bile, o günlerin değişen renklerini kaleydoskoptan görülen şekiller gibi net ve kesin olarak hatırlayabiliyorum (Plath, 2015, s. 179).

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere anlatıcının hikâyeleştirdiği çocukluk anısı İkinci Dünya Savaşı’nın gölgesinde gerçekleşmiştir. Savaşın etkileri Gestalt psikolojisindeki şekil-zemin ilişkisi gibi metinde kendini hissettirmektedir. Başka bir deyişle ele alınan olay (yani şekil) Paula Brown’ın yeni kostümü olsa da bağlam (yani zemin) savaş yıllarını tasvir etmektedir. Bu ilk bulgularla tutarlı olacak şekilde öykünün sonunda da başlangıcında olduğu gibi güçlü bir İkinci Dünya Savaşı vurgusu bulunmaktadır: “Savaşın başladığı yıldız ve gerçek dünyanın ve farklılığın” (Plath, 2015, s. 186). Alıntılardan anlaşılacağı üzere, öykü savaşın bellekte bıraktığı izlerle başlamakta, yine o izlerle ilerlemekte ve son bulmaktadır. Bu yolla âdeta yaşanan olay ile savaş yıllarının toplumsal yapı ve insan ilişkileri üzerindeki tesirleri ilişkilendirilmeye çalışılmaktadır. Başka bir deyişle öykü âdeta, savaşın benlikte ve bellekte bıraktığı izlerin minyatür bir tasvirini yapmaktadır.

Öyküde savaşın çocuk, genç ve yetişkinlerin duygu durumları üzerinde yarattığı etkilerin de izi sürülebilmektedir. Bu duyguların metne ağırlıklı olarak korku, endişe, dehşet ve keder olarak aksettiği gözlenmektedir: “...kötü şeyler olacağına dair tuhaf bir önsezi hissettiğimizi hatırlıyorum.” ya da “Savaşın korkusu her yere sinmişti” (Plath, 2015, s. 181) gibi ifadeler bu korku ve endişeyi örneklendirmektedir.

Öyküde ayrıca savaşın her an başlayacağı korkusuyla okullarda tatbikatlar yapıldığına; bodrum katındaki karanlık sığınakların ve savaş korkusunun çocukların psikolojik iyi oluşunu olumsuz yönde etkilediğine dair unsurlar da yer almaktadır:

Ara sıra hava saldırısı tatbikatı yapardık. Yangın zili çalınca paltolarımızı, kurşunkalemlerimizi alıp gıcırdayan merdivenlerden aşağı paldır küldür bodruma iner, orada renk etiketlerimize göre belirlenmiş köşelerimize oturup kurşunkalemlerimizi dişlerimizin arasına koyardık ki bombalar yanlışlıkla dilimizi ısırmamıza neden olmasın. Küçük sınıflardan bazı çocuklar ağlardı çünkü bodrum karanlıktı, sadece soğuk siyah taş üzerindeki çıplak tavan ışıkları vardı (Plath, 2015, s. 181).

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere çocuklara erken yaşlardan itibaren bir savaş saldırısı sırasında nasıl hayatta kalacakları öğretilmektedir. Başka bir deyişle onlara bir saldırı anında en az zararla nasıl kurtulabileceklerine dair küçük tüyolar verilmektedir. Böyle bir savaş atmosferinde çocukların neler olup bittiğine dair merak duyguları da pekişmektedir. Söz gelimi öyküde çocukların taşıdıkları güçlü merak duygusuyla savaş filmleri izlediği ve içerisinde oldukça fazla işkence unsuru olan bu filmlerin onları ruhsal açıdan olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Örneğin izlenen dehşet dolu karelerden sonra çocuklarda kusma isteği oluşabilmekte, uyku düzeni bozukluğu görülebilmekte ve şiddet imgelemi pekişebilmektedir:

Film Japonların yemek ve su vermeyerek işkence ettiği tutsaklar hakkındaydı. Bizim savaş oyunlarımızın ve radyo programlarının hepsi uydurmaydı ama bu gerçektir, bu gerçekten olmuştu. Aç susuz kalmış adamların inlemelerini duymamak için kulaklarımı tıkadım ama gözlerimi ekrandan ayıramadım. Sonunda tutsaklar alçak çatı kirişlerinden ağır bir kütüğü indirip toprak duvara sıkıştırdılar, böylece avludaki çeşmeye ulaşabileceklerdi ama ilk adam suya erişir erişmez Japonlar tutsaklara ateş edip öldürmeye, gülererek üzerlerinde tepinmeye başladılar. Koridor tarafında otuyordum, hemen kalkıp kızlar tuvaletine koştum, klozete eğilip pastayı, dondurmayı çıkardım. O gece yattıktan sonra, gözlerimi kapatır kapatmaz gözümün önüne tutsak kampı geldi ve inleyen adamlar yeniden duvarların arasından geçip ip gibi akan çeşmeye varınca vuruldular. Uyumadan önce ne kadar Süpermen’i düşünsem de, rüyalarımı işgal eden sarı adamları ilahi bir öfkeyle ezip geçmek üzere kükreyerek yardıma koşan mavi bir tip inmedi. Sabah uyandığımda, çarşaflarım terle ıslanmıştı (Plath, 2015, s. 182-183).

Betimlenen savaş atmosferinde çocukların, kaygılarını hafifletmek için bir süper kahramana ihtiyaç duyduğu ve oyunlarında o kahramanın rolüne girerek bir çeşit katarsis yaşadığı görülmektedir. Süpermen, bu kahramanlardan biridir. Anlatıcının aktardığına göre o yıllarda birçok çocuk, tıpkı kendisi gibi Süpermen'i taparcasına sevmektedir. Çocuklar rüyalarında bile onu görmektedir. Örneğin anlatıcının rüyasına girip ona uçsuz bucaksız gökyüzünde uçmayı öğretmektedir. Böylece Süpermen, çocuklar için gücü, incitilemezliği, kazanmayı, kahramanlığı ve yenilmezliği temsil ederek düşsel bir savunma mekanizması işlevi görmektedir:

Uzaydaki bu gece vakti maceralarına Süpermen'in rüyalarımı işgal edip bana uçmayı öğretmesiyle başlamasıyla daldım. Rüzgârda ısığa benzer bir ses çıkaran parlak mavi elbisesi ve pelerini içinde gürleyerek gelir, şaşırtıcı derecede annem ve benle yaşayan Frank amcama benzerdi. [...] Bizim blokta Süpermen'e tapan bir tek ben değildim. Bizim sokağın aşağısında yaşayan solgun, kitap düşkünü bir çocuk olan David Sterling de uçmanın katıksız şiirine olan aşkımı paylaşıyordu. Her gece yemekten önce radyoda Süpermen'i dinler, gündüz okula giderken kendi maceralarımızı uydururduk. [...] Park yerinin dışında bir yerde David ve ben Süpermen tiyatrolarımız için mükemmel bir yer bulduk. Okulun arka tarafındaki pis girişi uzun bir tünel şeklindeydi ki bu bizim sürpriz tutsaklarımız ve ani kurtarmalarımız için mükemmel bir yerdi. [...] Süpermen oyunlarımız bizi haydut haline getirmiş, ama bir yandan da böbürlenen bir üstünlük getirmişti üzerimize (Plath, 2015, s. 180).

Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı üzere Süpermen oyunları çocukların kendilerini güçlü hissetmesine, böylece savaş ortamının yarattığı güvensizliği imgelem yoluyla aşabilmesine yardımcı olmaktadır. Onların üzerinde övünecekleri bir üstünlük hissi yaratmaktadır. Alıntıda ayrıca anlatıcının amcası Frank'ı Süpermen'e benzettiği dikkat çekmektedir. Amca Frank, savaşa gidecek, güçlü bir asker adaydır (ki savaş başladığında da askere alınmıştır). Onun anlatıcı tarafından Süpermen'e benzetilmesi, kendisinin ve sevdiklerinin savaş koşullarından zarar görmeden çıkma ümidinin bir dışavurumu olarak değerlendirilebilir. Fakat hemen belirtmek gerekir ki izlenen işkence içerikli filmler, bir noktadan sonra çocukların Süpermen yoluyla bile korkularını bertaraf etmesinin önüne geçmektedir.

Plath'ın *Johnny Panik ve Rüyaların Kutsal Kitabı* adlı eserinde yer alan "Gölge" adlı bir diğer öykü de tıpkı "Süpermen ve Paula Brown'ın Yeni Kar Kostümü" adlı öykü gibi savaş imgeleriyle örülüdür. Öykünün anlatıcısı Hunnewell Okulu'na giden Sadie adında Alman asıllı bir kız öğrencidir. Leroy ve Maureen Kelly adlı iki kız kardeşle komşu ve arkadaşdır. Leroy onunla aynı yaşta, Maureen ise bir yaş küçüktür. Evleri yan yana olduğu için ailelerin birbiriyle yakın bir komşuluk

ilişkisi vardır ve çocukları da bu komşuluk ilişkisini kendi aralarında sürdürmektedir. Sadie'nin Kelly'lere misafir olduğu bir gün anne Kelly alışveriş için dışarı çıktığında çocuklar kısa bir süre yalnız kalmıştır. Oyuncak bebekleri için elbise kesmektedirler. Annesi Maureen'e büyük makası kullanmayı yasakladığı için o küçük makası kullanmaktadır ve makas elini acıtmaktadır. Bu nedenle Sadie'den elindeki büyük makası istemiştir. Anne Kelly'nin bunu hoş karşılamayacağını bilen Sadie teklifi geri çevirmiştir. Bunun üzerine Maureen onu gıdıklamaya ve böylelikle elindeki makası almaya çalışmıştır. Sadie başta kendini kurtarsa da Lorey'in odaya gelip ayağının altındaki kilimi çekmesi ile yeniden Maureen'in gıdıklamalarına tutsak düşmüştür. Lorey onu kollarından tutup hapsetmiş, Maureen ise aralıksız olarak gıdıklamaya başlamıştır. Kendini kurtamak isteyen Sadie, can havliyle Lorey'in bacağına ısırılmış ve gıdıklama bitene kadar dişlerini çekmemiştir. Anne Kelly gelip durumu görmüş ve bütün suçu Sadie'ye yüklemiştir. Bu olay üzerine aileler ve çocuklar arasında bir gerginlik baş göstermiştir. Sonrasında çocuklar barışsa da aileler arasındaki kopukluk devam etmiş ve hatta olayın etkisi tüm mahalleye yayılmıştır. Mahalle halkı Sadie ve ailesine tavır almıştır, durumu onlardan dinlemeye yanaşmamıştır ve çocuklar arasındaki kavgayı Sadie'nin babasının Alman asıllı olmasına bağlamıştır. O dönem ABD'sinde Almanların saldırgan tavırları hoş karşılanmamakta ve hatta birçok Alman asıllı Amerikan vatandaşına ajan muamelesi yapılmaktadır. Sadie, arkadaşlarıyla yaşadığı anlaşmazlık üzerinden büyüklerin politik ve ideolojik kutuplaşmalarına tanık olmuştur. Özetlenen olay örgüsünden anlaşılacağı üzere anlatıcının betimlediği İkinci Dünya Savaşı ABD'sinde savaşın yıkıcı etkileri halk arasında ayrıştırıcı bir atmosfer yaratmış ve yakın arkadaşlık ya da komşuluk ilişkilerini sekteye uğratabilecek noktalara ulaşmıştır. Öykü daha ilk satırlarından itibaren savaş söylemiyle başlamaktadır: “Savaşın başladığı kış Leroy Kelly’i bacağından ısırığım için mahallenin kötü çocuğu ben ilan edilmişim” (Plath, 2015, s. 378) şeklindeki satırlardan bu durum anlaşılmaktadır.

Plath'ın öyküde savaş atmosferini kurgusal olarak yeniden betimlerken anlatıcı üzerinden dillendirdiği sözcükler de oldukça dikkat çekicidir ve dönemin genel panoramasını tahlil etmek açısından özellikle kayda değerdir. Örneğin eserde geçen “adalet, “kötü çocuk”, “taraf”, “nefsi müdafaa kararı”, centilmenlik, “Washington Sokağı idealleri”, “mahalle baskısı”, “saldırganlık”, “onur”, “pasif

direniş”, “suçlanma”, “sorumluluk”, “hak etme”, “eziyet etmek”, “tanık”, “insani duygular”, “kavga”, (s. 380) “sert tekmeler”, “itiraf”, “numara”, “casus”, “tabanca”, “zafer sarhoşluğu”, “ölümcül bir kendini beğenmişlik”, “çılgılık” (s. 381), “barış”, “patlamak”, “saldırmaya kışkırtmak”, “cesaret”, “af dileme”, “anlaşmazlık”, “dış kaynaklar”, “adaletin yerini bulması” (s. 382), “şüphe”, “gaddarlık”, “kurban”, “zalim”, “hayvanca duygular”, “kanıt”, “Pearl Harbour”, “esir”, “kötülük” (s. 383), “ödül”, “kazanmak”, “imtiyaz”, “esir kampı”, “ödüllendirme”, “parmaklıklar”, “gardiyanlar”, “sadistlik”, “işkence”, “fedakârlık”, “iyi taraf”, “asker”, “ölü tutsak”, “zafer”, “zifiri karanlık” (s. 384), “düşmanca atmosfer”, “dışarı sızmak”, “huzurlu ritm”, “hava saldırısı”, “alarm”, “itişip kakışma,” “yangın tabikatları”, “bomba”, “kasvetli ışık”, “hüzün”, “kanıksanmış hüzün”, “kötülük olgusu”, “kalleşlik”, “iyi güçler”, “polis”, “FBI”, “Başkan”, “Amerikan Silahlı Kuvvetleri”, “cephe” (s. 385), “şampiyon”, “Gölge”, “Süpermen”, “Tanrı”, “korku”, “Alman”, “manevra”, “öfke” (s. 386), “ele vermek”, “zarar vermek”, “ordu”, “güvende hissetmek”, “haksızlık”, “casus muamelesi”, “hükûmet” ve “emir” (s. 387) gibi kavram ve sözcükler İkinci Dünya Savaşı ve Nazi Almanya’sının Yahudi soykırımının yarattığı düşmanca atmosfere gönderme yapmakta ve dönemin tarihsel koşullarında karşılaşılan olay ve olgulara dair güçlü bir betimsel tablo sunmaktadır.

Öyküde Japonların İkinci Dünya Savaşı sırasında Pearl Harbour’a yaptığı saldırıya gönderme yapılmaktadır: “Leroy Pearl Harbour’dan sonra bir cumartesi sabahı bana, ‘Japonya’da esirlere ne yaptıklarını biliyor musun,” dedi. ‘Onları yerde bambu tohumlarının üzerindeki kazıklara bağlıyorlar ve yağmur yağınca bambu filizleri sırtlarına kadar büyüyüp kalplerine isabet ediyor’” (Plath, 2015, s. 383). Burada Leroy karakteri, İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonlar tarafından kullanılan işkence yöntemlerinden birini açıklamaktadır. Savaşın 1940’lı yıllarda yetişen çocukların şiddet imgelemlerini (örneğin işkence yöntemlerini) pekiştirdiği anlaşılmaktadır. Bunda çocukların o yıllarda ebeveynlerinden gizli olarak izlediği işkence içerikli filmlerin de etkisi olduğu düşünülmektedir:

[...] annemin savaş filmi izlememe kesinlikle engel olacağını biliyordum (“Çocuğun aklını bu saçmalıklarla doldurmanın âlemi yok, her şey zaten berbat”). Onun haberi olmadan bir Japon esir kampı izlediğimde, ki bu Betty Sullivan’ın doğum günü partisi için on çocuk iki film birden ve dondurmayla ödüllendirildiğimizde çok kolay olmuştu, annemin bilgeliğine hak vermiştim. Geceler boyu, sanki kapalı gözkapaklarım özel

sinema ekranlarıymışçasına, aynı zehirli, kükürt renkli sahneyi tekrar tekrar gördüm: Hücrelerinde günlerdir susuz ve aç adamlar parmaklıkların arasından tekrar tekrar ellerini avlunun ortasındaki yüksek sesle şıp şıp su damlatan çeşmeye uzatıyorlardı, çekik gözlü gardiyanların sadistçe bir sıklıkla ve şapırdatta şapırdatta su içtikleri çeşmeye.

Anneme seslenmeye veya ona rüyamı anlatmaya cesaret edemiyordum, aslında bu beni son derece rahatlatırdı. Eğer işkence dolu gecelerimi öğrenseydi, filmlerin, resimli romanların ya da Şarkı Söyleyen Hanımefendi'nin şeker gibi fabllarının yolundan sapan radyo programlarının sonu olurdu ve ben böyle bir fedakârlık yapmaya hazır değildim. Sorun şuydu ki, bu rüyada, sonunda adaletin yerini bulacağına dair inancım beni terk etmişti: Rüya olayı özgün mutlu sonunu kaybetti –iyi tarafın askerlerinin sinema izleyicilerinin ve yarı ölü tutsakların tezahüratları eşliğinde zaferle kampa girişi. [...] Eski yatıştırıcı ‘Gerçek değil, sadece bir rüya’ telkini de işe yaramıyor gibi görünüyordu artık. Kâbusun düşmanca, kara kara düşündüren atmosferi dışarı sızarak uyandırdığım manzaranın da bir parçası haline geliyordu (Plath, 2015, s. 384).

Yapılan alıntıdan anlaşılacağı üzere, ebeveynlerden gizli izlenen savaş filmlerinin işkence dolu içerikleri o yıllarda çocukların gece ve gündüz düşlerinin (kâbuslarının) bir parçası olmakta, başka bir deyişle bütün yaşamına sızmaktadır. Ayrıca dönemin gündelik yaşama giren iç grup-dış grup ayrışmalarının çocukların zihnindeki iyi insanların daima kazanacağı yönündeki adil dünya inancını sarstığı da anlaşılmaktadır.

Öyküde, “Süpermen ve Paula Brown’ın Yeni Kar Kostümü” adlı öyküde olduğu gibi o yıllarda okullarda yapılan hava saldırısı tatbikatlarının ve küçük çocukların ruh hâlleri üzerinde bıraktığı olumsuz tesirlerin de işlendiği görülmektedir. Yapılan betimlemelerin neredeyse aynı olması, dönemin koşullarında tatbikatların gerçekten bu şekilde yapıldığına dair güçlü bir izlenim bırakmaktadır.

Hunnewell Okulu’nda derslerin ve oyun saatlerinin huzurlu ritmi artık nahoş, rastgele çalan hava saldırısı alarmıyla kesiliyordu. İtişip kakışmalar ve fısıldaşmalar olmadan yangın tatbikatının tadını çıkarıyor, paltolarımızı ve kurşunkalemlerimizi yanımıza alıp gıcırdayan merdivenlerden aşağı okulun bodrumuna iniyorduk hızla. Orada renk etiketlerimize göre özel köşelere çömelip kurşunkalemlerimizi dişlerimizin arasına koyuyorduk, aksi takdirde öğretmenlerimizin anlattığına göre, bombalar dilimizi ısırmamıza sebep olurdu. Küçük sınıflardan bazı çocuklar hep ağlamaya başladılar; mahzen karanlıktı, soğuk taşlar tavandaki tek çıplak ampülle kasvetli bir ışıkla aydınlanıyordu (Plath, 2015, s. 385).

Öyküde aynı zamanda tıpkı “Süpermen ve Paula Brown’ın Yeni Kar Kostümü” adlı öyküde olduğu gibi yetişkinlerin (ebeveynlerin ve diğer aile üyelerinin) radyo başında endişeli bir biçimde savaş haberlerini dinlediğine dair kurgusal unsurlar da bulunmaktadır:

Evde annem babam zamanlarının çoğunu radyo başında geçiriyorlar, haber spikerlerinin kesik kesik yorumlarını yüzlerinde ciddi bir ifadeyle dinliyorlardı. Ve ben içeri girip

dinlediğimde, ani, açıklanmayan sessizlikler oluyordu, kanıksanmış hüznün hüznün kendisinden çok daha berbat olan sahte neşeyle dağılıyordu sadece.

Dünyadaki kötülük olgusuna alıştım ama, bu kadar kalleslik boyutunda yayılmasına hazır değildim, engellenemeyen bir mantar gibi yarım saatlik radyo programlarının, resimli roman kapaklarının ve cumartesi öğleden sonrasında iki film birden kuşağının ötesine geçip çarpıcı, beklenmedik bir son üzerine yapılan bütün kendinden emin tahminleri geride bırakmıştı. İyi güçlerin beni koruyacağına dair bir duygu kök salmıştı içimde: Annemle babam, polis, FBI, Başkan, Amerikan Silahlı Kuvvetleri, hatta daha belirsiz cephe gerisinden iyiliğin sembolik şampiyonları –Gölge, Süpermen ve diğerleri. Tanrıyı söylemeye bile gerek yok. Elbette etrafımda bunlar sıralanmışken, iç içe geçmiş eşmerkezli çemberler halinde sonsuzluğa uzanırken korkacak hiçbir şeyim yoktu. Yine de korkuyordum. Açıkça, dünyayla ilgili gayretli çalışmalarına rağmen bana söylenmeyen bir şey vardı; bulmacanın bazı parçaları elimde değildi (Plath, 2015, s. 385-386).

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere anlatıcının çocukluk döneminde iyicil güç olarak görülen varlık, kişi ve kurumlar arasında Tanrı ve ebeveynlerin yanı sıra FBI, Amerikan Başkanı, ordu, polis ve hayalî süper kahramanlar yer almaktadır. Başka bir deyişle bahsi geçen gerçek ya da hayalî kahramanlar çocukların savaşın korkutucu etkisiyle başa çıkmasında yatıştırıcı bir rol oynamaktadır. Fakat bir noktada bu iyicil güçlere olan inancın da zayıfladığı ve çocukların benliğini güçlü bir korku duygusunun kapladığı anlaşılmaktadır. Anlatıcı tarafından çizilen tabloda bunun nedeni Alman asıllı bir aileden gelmiş olmakla ilişkilendirilmiştir (Bu tespit ile ilgili daha ayrıntılı açıklamalar Plath'ın öykülerinde Nazi Almanyası ve Yahudi Soykırımının izlerini inceleyen alt başlık altında ele alınacaktır).

2.2.2. Şiirlerinde İkinci Dünya Savaşı Atmosferinin Yansımaları

Savaş ile ilgili temaların Plath'ın hem erken hem de son dönem şiirlerine yansıdığı görülmektedir. Örneğin savaşa ilişkin göndermeleri, şairin *Ariel* şiirleri arasında yer alan 6 Kasım 1962 tarihli “Oraya Varmak” adlı şiirinde şu dizelerle yer almaktadır:

Ne kadar uzak?
Ne kadar uzak şimdi?
Tekerlerin dev goril içleri
Kimildiyor, hayretten dehşete düşürüyorlar beni –
[...]
Burada Yok! diye patlıyor, top gibi.
Geçmem gereken yer Rusya, bir savaş var gene.
[...]
Bir tren istasyonu, musluk suyuna
Katlanan hemşireler, peçelerine, manastırdaki peçeler.
Yaralılarına dokunuyorlar,

Bir sürü erkek, kanları hâlâ ileri fışkırıyor.
Bítmez tükenmez çığlıkların geldiği çadırların
Dışında yığılı bacaklar, kollar –
Oyuncak bebeklerden bir hastane.
Ya o adamlar, pistonların, bu kanın
Bir mil öteye, bir saat öteye attığı
Bu adamlardan ne kalmış geriye –
[...]
Ne kadar uzak?
Öyle küçük ki
Gideceğim yer, bu engeller niye peki –
Bu kadının bedeni,
Kömürleşmiş etekler ve dini bütünlerin
Çelenkli çocukların yas tuttuğu ölüm maskesi.
Şimdi de patlamalar
Gök gürültüsü ve toplar.
Ateş var aramızda.
Havanın orta yerinde olsun
Yok mu huzurlu bir yer şöyle.
El değmemiş ve el değmez.
Tren sürüklüyor kendisini, çığlık çığlığa
Varacağı yer için kudurmuş
[...]
Böcek kocaları gibi gömeceğim yaralıları,
Sayacağım ölüleri, gömeceğim.
[...] (Plath, 2016, s. 40-42)

Yapılan alıntılardan anlaşılacağı üzere şiirde ufuktaki savaşın yıkıcı etkilerinin kadın ve erkek bedenine vereceği zararlar önceki savaştan -yani İkinci Dünya Savaşı'ndan- edinilmiş tecrübelerden yola çıkılarak güçlü görselleştirmelerle betimlenmektedir. Bu şiir her ne kadar ağırlıklı olarak Soğuk Savaş dönemi dünyasını resmetse de önceki savaş tecrübelerinden de beslenmektedir. Çadırların dışına bırakılmış kopmuş kol ve bacaklar, acı çığlıklar eşliğinde hemşireler tarafından yapılan pansumanlar bu geçmiş tecrübeler arasındadır. Gök gürültüsü, ateş, top, çığlık, kudurmuşçasına dörtnele ilerleyen tren gibi imgelerin birlikte kullanımı savaşın ilkel dürtülerin güdümündeki kontrolsüzlüğünü ve korkutuculuğunu sembolize etmektedir. Tüm bu dehşet verici tablo içinde el değmemiş bir yere duyulan özlem dile getirilmekte ve bu özlem bir yandan da savaşın ulaşmadığı yer kalmadığına işaret etmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın diğer savaşlara nazaran daha fazla ülkeye yayıldığı düşünüldüğünde bu göndermenin de geçmiş tecrübelere işaret ettiği düşünülmektedir.

2.2.3. Öykülerinde Nazi Almanya'sı ve Yahudi Soykırımının Yansımaları

İkinci Dünya Savaşı yılları, insanlık tarihinin en yıkıcı ve trajik eylemlerinden biri olan Yahudi soykırımına sahne olmuştur. Almanlar, Yahudilere karşı insan dışılaştırmaya dayalı bir ötekileştirme propagandası yürütmüş ve söz konusu propagandadan dolayı (kesin sayısı tam olarak bilinmese de) 3-6 milyon arasında Yahudinin hayatına mal olan son derece yıkıcı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu soykırımla birlikte ötekileştirme propagandasının düşmancıl imgelem yaratma konusunda ne kadar ileri gidebileceği insanlık tarihine silinmez izlerle bir kez daha yazılmıştır (Zimbardo, 2017). Çünkü Yahudilere yönelik soykırım suçu yalnızca politik ve askerî alandaki kişiler tarafından değil halk tarafından, sade vatandaşlar tarafından da uygulanmıştır. Başka bir deyişle Arendt'in (2012) belirttiği gibi sıradan, "normal" (addedilen) insanların içindeki kötülüğün, koşullar elverişli olduğunda nasıl ortaya çıkabileceği gözler önüne serilmiştir. "Hitler'in propaganda makineleri" ve kullandığı ikna dili "Yahudi komşuları, çalışma arkadaşlarını ve hatta arkadaşları 'son çare'yi hak eden değersiz birer devlet düşmanına dönüştürmüştü" (Zimbardo, 2017, s. 48), böylece yapılan vahşet bir insanlık suçu değilmiş gibi uygulanmıştır.

Yahudi soykırımının izlerinin Plath'ın öykülerine de yansıdığı görülmektedir. Örneğin *Johnny Panik ve Rüyaların Kutsal Kitabı* adlı eserinde yer alan "Süpermen ve Paula Brown'ın Yeni Kar Kostümü" adlı öyküde Hitler Almanya'sının saldırgan tavırlarının savaşın ilk başladığı zamanlarda bile ABD tarafından hoş karşılanmadığı ve ülke içinde bazı önlemler alınmaya başladığı görülmektedir:

Aynı kış savaş ilan edildi ve annem ve Frank amcayla radyonun başında oturduğumuzu ve kötü şeyler olacağına dair tuhaf bir önsezi hissettiğimizi hatırlıyorum. Alçak, ciddi bir sesle uçaklardan ve Alman bombalarından söz ediyorlardı. Frank amca bu süreçte Amerika'daki Almanların hapse atılmasıyla ilgili bir şey söyledi; annem de tekrar tekrar babamla ilgili 'İyi ki Otto bunları görmedi; iyi ki Otto işin buralara geldiğini görecektir kadar yaşamadı,' dedi. [...] Savaşın korkusu her yere sinmişti (Plath, 2015, s. 181).

Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı üzere savaşın henüz ilan edildiği dönemdir ve Amerikan halkı korku içinde radyodan Almanların başlattığı savaşın akıbetini takip etmektedir. Almanların saldırgan tavırları ABD sınırları içinde yaşayan Alman asıllı Amerikan vatandaşları için de bir tehdit oluşturmakta; birçok Alman –muhtemelen

ajan olabileceği endişesiyle– gözaltına alınmaktadır. Anlatıcının annesinin, eşi Otto’nun bu olaylara tanık olmadan önce vefat etmiş olmasından bir parça avuntuyla söz ettiği görülmektedir. Plath’ın babasının adının da Otto olduğu, Almanya ve Polonya sınırında bir yerde doğduğu göz önünde tutulduğunda öyküdeki bu anlatının otobiyografik öğelerle iç içe olduğu düşünülmektedir.

Öyküde Almanların saldırgan tavırlarının oyunlar yoluyla çocuk dünyasına da sirayet ettiği gözlenmektedir. Kimi çocukların oynadığı oyunlarda Nazi rolüne girdiği ve onların tavırlarını model aldığı, taklit ettiği görülmektedir. Örneğin anlatıcı tarafından dile getirilen şu anekdot bu model alma konusunu örneklendirmektedir: “Teneffüste Sheldon Nazi oldu ve filmlerde gördüğü kaz adımını taklit etti ama Macy amcasının Almanya’daki işi bitmişti ve Bayan Fein zayıflayıp solgunlaşmıştı, çünkü Macy’nin tutsak düştüğünü duymuş ve daha sonra başka bir haber alınamamıştı” (Plath, 2015, s. 181-182). Bu alıntının, üstü örtülü olarak Sheldon karakterinin Yahudi bir aileden geldiğine işaret ettiği ve amcasının toplama kamplarında esir düşerek Nazi kurbanı olduğuna gönderme yaptığı düşünülmektedir. Bilindiği üzere o yıllarda Almanlar tarafından Yahudilere uygulanan insan dışılaştırma propagandası sonucunda Yahudiler son çareye başvurulması gereken ve hiçbir merhameti hak etmeyen hayvanlar olarak kategorize edilmiş ve ağır işkencelere maruz bırakılmıştır (Zimbardo, 2017). Bu nedenle Almanların işgal ettiği bölgelerdeki Yahudiler, toplama kamplarına götürülüp işkence ya da ölüm cezasına maruz bırakılmıştır. Öyküde Macy amcadan haber alınamamasının örtük olarak bu meseleyi dile getirdiği tahmin edilmektedir. Bu alıntı aynı zamanda Yahudi soykırımının gerek işkenceye maruz kalanlar gerekse onların aileleri üzerinde nasıl derinden izler bıraktığına da açıklık getirmektedir. Zira Macy amcadan haber alınamaması, onun acısını yaşayan Bayan Fein’in günden güne güçten düşüp solgunlaşması, yaşanan soykırımın Avrupa dışında yaşam süren Yahudi yakınları üzerinde bıraktığı duygusal ve sosyal etkilere ilişkin bir ipucu niteliğindedir.

Öyküde ayrıca Sheldon’ın başlangıçta ana kuzusu bir çocukken sonra hayvanlara işkence etmekten zevk alan bir işkenceciye dönüşmüş olmasının ve Yahudi kökenli bir aileden geldiği hâlde oynadığı oyunda Nazi rolüne girmesinin dönemin savaş psikolojisini anlama ve anlamlandırmada önemli bir ayrıntı olduğu düşünülmektedir. Plath’ın bu kurgusu, onun dönemin sosyal psikolojik koşullarını ne

kadar iyi analiz ettiğini göstermektedir. Frankl (2010) tarafından belirtildiği üzere o dönem toplama kamplarındaki Yahudiler kendi içlerinde sınıflara ayrılmaktadır. Kapo adı verilen grup, bu kamplarda daha elit konumda olan Yahudileri temsil etmektedir ve diğer Yahudi tutuklara Naziler kadar, hatta kimi zaman onlardan bile fazla işkence etmektedir:

[...] sıradan tutukluların yiyecek hiçbir şeyleri olmamasına karşın Kapolar hiçbir zaman aç kalmamıştır; aslında Kapolar’dan birçoğu, toplama kamplarında, yaşamlarının önceki dönemlerinde olduğundan daha iyi bir yaşam sürmüştür. Çoğunlukla tutuklulara karşı gardiyanlardan daha katı davranıyorlar ve tutukluları SS adamlarından daha acımasızca dövüyorlardı. Bu Kapolar elbette kişiliği böyle bir işe uygun olan tutuklular arasından seçiliyor ve kendilerinden bekleneni yapmadıkları takdirde anında görevlerinden alınıyorlardı. Bu insanların, Kapo yetkisini alır almaz, SS adamlarından ve kamp muhafızlarından hiçbir farkı kalmıyordu; bu nedenle benzer bir psikolojik temelde yargılanabilirler (Frankl, 2010, s. 18).

Bettelheim (1960), yukarıda Frankl tarafından anlatılan yaşanmışlığı Nazi toplama kampları üzerine yapmış olduğu çalışmada “şiddet uygulayanlarla özdeşleşme” kavramıyla açıklamıştır. Kamplarda işkenceye maruz kalan Yahudilerden bir kısmı, bir süre sonra işkencecilerin gücünü içselleştirmiş ve tıpkı onlar gibi davranarak kendilerinden daha zayıf konumda bulunan diğer tutsaklara eziyetler uygulayarak onları istismar etmiştir. Sheldon’ın hayvan işkencecisine dönüşmesi de bu durumu yansıtmaktadır.

Plath’ın *Johnny Panik ve Rüyaların Kutsal Kitabı* adlı eserinde yer alan bir diğer öykü olan “Gölge” de tıpkı “Süpermen ve Paula Brown’ın Yeni Kar Kostümü” adlı öykü gibi Nazi Almanyası’nın yazarın benliğinde ve yapıtlarında bıraktığı etkilerin bir iz düşümünü yansıtmaktadır. Eserde Nazi Almanyası’nın saldırgan tavırlarının ABD’de yaşayan Alman soylu aileler ve onları çevreleyen kitleler (örneğin komşular, arkadaşlar, tanıdıklar vb.) üzerindeki etkileri işlenmektedir. Bu amaçla öyküde komşu ve arkadaş olan Sadie, Leroy Kelly ve Maureen Kelly adlı üç kız arkadaş arasında yaşanan küçük bir kavganın, savaş ikliminin tesiriyle aileler arasında ve içinde yaşanan muhitte nasıl kutuplaştırıcı bir boyut kazandığı ele alınmaktadır:

Savaşın başladığı kış Leroy Kelly’i bacağından ısırdığım için mahallenin kötü çocuğu ben ilan edilmişim. Sokağın karşısında oturan, oğlu teknik lisede okuyan ve bizim yaşımızda çocuğu olmayan Bayan Abrams ve köşedeki bakkal, Bay Greenbloom bile, taraflarını seçmişti: Hepsi Kellylerden yanaydı. Usulen, hakkımda açıkça nefsi müdafaa

kararı çıkması gerekirdi ama bu sefer, nedense, adalete ve centilmenliğe dair eski Washington Sokağı idealleri geçerli değilmiş gibi görünüyordu (Plath, 2015, s. 378).

Yukarıda alıntılanan giriş paragrafı hem İkinci Dünya Savaşı atmosferine dair genel bir panorama sunmakta hem de bu panorama içinde Almanların konumunu ortaya koymaktadır. Bilindiği gibi o yıllarda uluslararası arenada dünyanın “kötü çocuğu” Nazi Almanya’sı lideri Hitler’dir. Alman asıllı bir aileden gelen Sadie’nin “mahallenin kötü çocuğu” olarak ilan edilmesi de dönemin “şeytan/düşman yaratma” propagandasının toplumsal sahadaki yansımalarından biridir. Sadie’nin yaşadığı mahalle tıpkı uluslararası alanda olduğu gibi (ABD bile uzun yıllardır benimsediği tarafsızlık politikasını bırakarak savaşta bir saf almıştır) taraflara bölünmüştür. Fakat öyküde bu ideolojik tarafgirlikler sergilenirken karakterlerden hiçbirisi Sadie’nin, yani Alman asıllı aileden gelen küçük bir kızın, hangi nedenlerden ötürü şiddete başvurduğunu sorgulamamıştır. Bütün karakterler olaya Nazi Almanlarına ilişkin sahip oldukları negatif stereotipler ve ön yargılardan hareketle yaklaşmıştır. Böyle bir ortamda tıpkı ABD’nin uluslararası arenada geride bıraktığı barışçılık politikası gibi Washington Sokağı kanunları artık geçerliliğini kaybetmiştir. Öyle ki sonraki yıllarda baş gösterecek olan Soğuk Savaş atmosferinin mikro düzeydeki bir yansıması kendi küçük mahallerinde filizlenmeye başlamıştır:

O Noel’de Bayan Abrams’dan her yılki meyveli kekimizi almadık; Kellyler kendilerininkini aldı. Leroy, Maureen ve ben barıştıktan sonra bile, Bayan Kelly kavga ettiğimiz hafta kestiği annemle cumartesi kahvesi saatini yeniden başlatmadı. Greenbloom’un bakkalından şeker ve resimli roman almaya devam ettim ama orada da mahallelinin soğuk tavrı belirgindi. [...] Komşuların hareketleri bana yanlış, hatta tuhaf bir biçimde aşırı görünse de –bana yaptıklarını anneme babama da yapıyorlardı- er ya da geç adaletin yerini bulacağından asla şüphe etmiyordum (Plath, 2015, s. 382-383).

Sadie’nin ailesi de çocuklar arasındaki kavgaya, mikro düzeyde değil makro düzeydeki olaylar silsilesi üzerinden bakmıştır. Örneğin Sadie’nin annesi ve Alman asıllı babası bu konu üzerine tartışma yaşamıştır. Annesi barışçıl, kavgadan kaçınır ve boyun eğer bir tavırla Sadie’nin her ne olursa olsun özür dilemesi gerektiğini düşünürken babası “saldırganlık, onur, pasif direniş” (Plath, 2015, s. 378) gibi sözcüklere başvurarak kesinlikle özür dilememesi gerektiğini savunmuştur. Tartışmayı kazanan babası olmuştur. Sonuç olarak Sadie’nin yaşadığı dünyada artık yalnızca ayrılıkçı bir zemin vardır ve benzerlikler değil farklılıklar konuşmaktadır.

“Düşmancıl öteki” kategorisinde yer alan Alman soylu Amerikan vatandaşlarına artık şüpheyile yaklaşılmaktadır:

Bu gizemle ilgili spekülasyonlarım o Cuma günü Maureen Kelly okul yolunda aceleyle bana yetişmek için koştuğunda ortaya çıktı. “Annem Leroy’u ısırtmanın senin suçun olmadığını söylüyor,” berrak, tatlı ve fakat yapay bir ses tonuyla. “Annem baban Alman olduğu için böyle yaptın diyor.”

Hayretle kalakalmıştım. “Benim babam Alman değil!” Nefes almayı başarınca cevabı yapıştırmıştım. “O... Polonya asıllı.”

Maureen coğrafi farklılıktan haberdar değildi. İnatla ısrar etti. “O Alman. Annem öyle diyor. Ayrıca kiliseye de gitmiyor.”

Başka bir manevra denedim. “Bu nasıl babamın suçu olabilir ki? Leroy’u babam ısırtmadı. Ben ısırdım.” Nedensiz yere Maureen’in babamı kavgaya karıştırması beni öfkeliendirmiş, biraz da ürkütmüştü. Teneffüste Maureen’in başka kızlarla toplandığını gördüm.

Betty Sullivan sanat dersinde fısıldadı, “Baban Almanmış.” Sivil savunma yaka kartı tasarlıyordum, kırmızı mavi çizgili zemini çapraz olarak ikiye bölen beyaz bir şimşek işaretliydi bu ve kafamı kaldırmadım. “Casus olmadığını nereden biliyorsun” (Plath, 2015, s. 386).

Yapılan alıntıdan anlaşıldığı üzere, mahalle içindeki komşuluk ilişkilerinde savaş ortamının etkisiyle “kimlik” meselesi önem kazanmış; tekil şahıslardan ziyade onları tanımlayan grup kimlikleri öne çıkmaya başlamıştır. Bu süreç, Alman kimliğine mensup olan ya da bir şekilde böyle bir mensubiyet potansiyeli taşıyan herkese karşı olumsuz kalıp yargıların (stereotipleri) tetiklenmesine yol açmıştır. Sosyal psikolojik açıdan bir değerlendirme yapılırsa, Sosyal Kimlik Kuramı üzerinden yapılacak bir okuma bu dönemki grup dinamikleri ve gruplar arası ilişkilerin anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Kuramda benliğin grup üyeliği üzerinden tanımlanması sosyal kimlik kavramı ile açıklanmaktadır (Hogg ve Vaughan, 2006). Buna göre bir gruba mensup olmak, üyesi olan kişiye bir aidiyet hissi vermekte ve onu aidiyet hissettiği grubun ortak amaçları doğrultusunda hareket etmeye güdülenmektedir (Dinçer, 2009). Dolayısıyla iç grup yanlılığı ve dayanışması yaygınlık kazanmakta; insanların kendileri ve başkaları hakkındaki belirsizlikleri ortadan kaldırmak için başvurduğu sosyal kategorizasyonlar artmaktadır. Kategorizasyon süreci, söz konusu sosyal kategori ile ilgili şemaları açığa çıkarmakta ve bireyleri bu şemalar doğrultusunda hareket etmeye sevk etmektedir (Hogg ve Vaughan, 2006). İkinci Dünya Savaşı yıllarında Almanları ayrı bir sosyal kategori olarak ayırıştırmada ve onları “acımasız, zalim, saldırgan” bir öteki olarak konumlandırmada bahsi geçen sosyal kimlik ve sosyal kategorizasyon süreçlerinin önemli bir etkisi olduğu öngörülmektedir. Söz konusu süreçler başlangıçta bu

kategorizasyon sürecine girişmemiş olan ve dış grup olarak kabul edilen kişilerin de bir süre sonra muhatabı oldukları tarafdışlıklar ve ayrımcı uygulamalar nedeniyle kendi kimliklerini belirginleştirmesine yol açabilmektedir. Öyküde annenin olaylara bakışında görülen değişim belirtilen tabloyu yansıtmaktadır:

Annem büyük yatak odasında, grileşen pencerenin yanında oturuyordu. Büyük, arkası yüksek koltukta küçük, neredeyse çekmiş gibi görünüyordu. Gözlerinin kenarlarının kızarmış ve nemli olduğunu görebiliyordum.

Maureen'in dediklerini ona söylediğimde annem birazcık bile olsa şaşırması gibi davranmadı. Çok küçük olduğu için Maureen'in bir şeyden haberi olmadığını filan söylemedi, ne her zaman yaptığı gibi olayları yumuşatmaya çalıştı ne de benim cömert davranmam, affedip unutmam gerektiğini söyledi.

"Maureen'in dediği anlamda Alman *değil* babam, değil mi?" Emin olmak için sordum.

Annem beni hayrete düşürdü, "Bir anlamda öyle. Alman vatandaşı. Ama başka bir açıdan, haklısın –Maureen'in dediği anlamda Alman *değil*."

"O kimseye zarar vermez!" diye patladım. "O bizim için savaşır gerektiğinde!"

"Elbette savaşır. Sen ve ben bunu biliyoruz." Annem gülümsemedi. "Komşular da biliyor. Ancak savaş zamanı insanlar çoğunlukla korkup bildiklerini unuturlar. Bu yüzden baban belki de bir süre için bizden uzağa gitmek zorunda kalabilir."

"Orduya mı katılacak? Bayan Abrams'ın oğlu gibi mi?"

"Hayır, öyle *değil*," dedi annem yavaşça. "Batıda savaş sırasında Alman vatandaşlarının yaşaması için bazı yerler var, böylece insanlar kendilerini daha güvende hissedecekler. Babana bunlardan birine gitmesi söylendi."

"Ama bu haksızlık!" Annemin orada oturup babamın Alman casusu gibi muamele göreceğini kılını kıpırdatmadan söyleyebilmesi kanımı dondurmuştu. "Yanlış bir şey bu!" [...] Hızla art arda polisi, FBI'yı, Başkan'ı, Birleşik Devletler Silahlı Kuvvetleri'ni düşündüm Tanrıyı düşündüm. Heyecanla çılgık attım, "Tanrı buna izin vermez!"

Annem ihtiyatlı bir bakış attı bana. Sonra omuzlarımdan kavrayıp çok hızlı konuşmaya başladı, sanki babam eve gelmeden önce düzeltilmesi gereken bir mesele varmış gibiydi. "Babanın gitmesi bir *hata*, haksız bir *durum*. Maureen veya bir başkası ne derse desin, bunu asla unutmamalısın. Ama aynı zamanda da bu konuda yapabileceğimiz hiçbir şey yok. Hükûmetten gelen emirler böyle ve bunlar için de yapabileceğimiz hiçbir şey yok..."

"Ama sen demiştin ki Tanrı..." Cılız bir sesle karşı çıktım.

Annem beni dinlemedi bile. "Tanrı bunun olmasına izin verecek." [...]

"O zaman Tanrı filan olduğunu sanmıyorum," dedim donuk donuk, dini değerlere hakaret ediyormuşum gibi hissetmeden. "Eğer böyle şeyler olabiliyorsa, yoktur."

"Bazı insanlar böyle düşünüyor," dedi annem usulca (Plath, 2015, s. 387-388).

Aktarılan alıntıdan anlaşılacağı üzere o yılların Amerikan toplumunda Alman asıllı Amerikalılar, saygın birer vatandaş olsalar da Avrupa'daki Nazi Almanlarının yıkıcı eylemleri sonucunda ortaya çıkan olumsuz kalıp yargıların hedefi olmuş ve ajan olarak görülmeye başlamıştır. Sadie'nin iyicil güç olarak adlandırdığı FBI, ülkedeki her tür ajanlık faaliyetine karşı sıkı önlemler almıştır. Yapılan alıntıdan anlaşılacağı üzere bu önlemler arasında Alman asıllı Amerikalıların da bir risk faktörü olarak değerlendirilmesi ve bu nedenle izole edilmek üzere Avrupa'ya gönderilmesi yer almaktadır. Söz konusu ortamda Sadie yalnızca daha önce iyicil

olarak gördüğü güçlere değil Tanrıya olan inancını da kaybetmeye başlamıştır. Plath tarafından betimlenen bu tablo, iç grup-dış grup kutuplaşmalarının nasıl ortaya çıktığını ve ne tür yıkıcı sonuçlar doğurduğunu tasvir etmesi bakımından dikkate değerdir. Aynı zamanda iyi ve kötünün mücadelesinin artık iyileştirici çözümler sunacağına dair umutların yitirmeye başladığı yeni bir dönemin eşiğinde olunduğunu ortaya koymaktadır. Marmara (1985/2005, s. 48) Plath'ın bu tavrını şu sözleriyle açıklamaktadır: O, eserleriyle “bir kâhin gibi hükme vararak, iyilikle kötülüğü karşı karşıya getirip birinin galip gelmesini beklemenin artık modası geçmiş bir umut olduğunu belirtmektedir. Keskin bakışıyla, kariyerinin başından hayatının sonuna dek, bu tarihsel manici mücadele temasını işlemiştir.”

2.2.4. Şiirlerinde Nazi Almanyası ve Yahudi Soykırımının Yansımaları

Plath'ın, Nazi Almanyası ve Yahudi soykırımına ilişkin göndermeleri *Ariel* şiirlerinde de görülmektedir. Örneğin ölümünden kısa süre önce, 12 Ekim 1962'de kaleme aldığı “Babacığım” adlı şiiri Nazi Almanyası ve Yahudi Soykırımına gönderme yapan metaforlarla örülüdür:

[...]
Alman dilinde, savaş, savaş, savaş
Silindirinin yerle bir ettiği
O Polonya kentinde.
Herkes bilir bu kentin adını.
Polonyalı dostum
[...]
Dikenli tellere takıldı kaldı,
Ich, ich, ich, ich,
Güçlülle konuşurdum.
Her Almanı sen sanırdım.
Hele o yüz kızartıcı dilin

Bir lokomotif, beni bir Yahudi gibi
Çuf çuf alıp götüren lokomotif.
Dachau'ya, Auschwitz'e, Belsen'e
Yahudi gibi konuşmaya başladım.
Sanırım pekala bir Yahudi olabilirim.
[...]
Hep korktum senden,
Luftwaffe'nden, lafı ağzında gevelemenden.
[...]
Hey tankçı, tankçı, Ah Sen –
[...]
Her kadının gönlünde bir Faşist yatar.
Suratına yer tekmeyi, hayvan

Senin gibi hayvan, hayvandır kalbi.
[...]
Daha on yaşımdaydım seni gömdüklerinde.
Yirmimde ölmek istedim
Sana dönmek, sana dönmek istedim.
Kemiklerim bile becerir sandım.

Ama çıkardılar beni torbadan,
Tutkalladılar, yapıştırdılar yeni baştan.
O zaman anladım ne yapmam gerektiğini.
Bir örneğini yaptım senin,
Meinkampf bakışlı, işkence askısı,
[...] (Plath, 2016, s. 54-56).

Bu şiir kolektif hafızaya yerleşmiş semboller üzerinden soykırım yoluyla yapılan hak ihlallerinin, kindarlık ve gaddarlığın eleştirel bir yorumudur (Boswell, 2008). Şiirde geçen “Luftwaffe” Alman Hava Kuvvetleri’ne; “Meinkampf bakışlı, işkence askısı” ifadesi Hitler’in *Kavgam* adlı kitabına; Dachau, Auschwitz ve Belsen gibi mekânlar ise Yahudi toplama kamplarına gönderme yapmaktadır. Viktor Frankl (2010, s. 23) tarafından belirtildiği gibi İkinci Dünya Savaşı sırasında toplama kampları özellikle de Auschwitz “dehşet verici olan her şeye karşılık geliyordu: Gaz odaları, krematoryumlar (ölü yakma odaları), katliamlar.” Yahudiler bu kamplara trenlerle taşınmakta, bu yolculuklar ölüm yolculukları olarak korku ve dehşet salmaktadır. İnsanları Yahudi toplama kamplarına götüren trenler, Almanca konuşuyor olmanın işlenen suçtan ötürücü yüz kızartıcı bir hâl almış olması ve her kadının gönlünde faşist bir Alman erkeği yatıyor olması Nazi Almanya’sının Yahudilere karşı işlediği soykırım suçunu güçlü bir şekilde betimleyen metaforik göndermeler arasında yer almaktadır. Plath’ın babası Almanya ve Polonya sınırındaki bir yerleşim yerinden geldiğinden ve ana dili Almanca olduğundan Nazi soykırımının yarattığı utancın Almancayı kullanırken bile hissedildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca “ich ich ich” diye tekrarlayan ben ifadelerinin Gestapoların katı, acımasız ve tekerrüre dayalı sorgulama tekniklerine gönderme yaptığı düşünülmektedir (Bayley, 2006).

Benzer şekilde Plath’ın *Ariel* şiirleri arasında yer alan ve 23-29 Ekim 1962’de kaleme aldığı “Lady Lazarus” adlı şiirinde de Nazi ve Yahudilerle ilgili metaforik göndermeler bulunmaktadır:

Bir çeşit ayaklı mucize, benim
Bir Nazi abajuru kadar parlak,

Sağ ayağım

Kağıt üstüne ağırlık.
Yüzüm hiçbir özelliği olmayan, halis
Yahudi keteni, en incisinden (Plath, 2016, s. 12).

Şiirde Plath'ın tenini Nazi abajuru gibi parlak, yüzünü ise hiçbir özelliği olmayan bir Yahudi ketenine benzettiği görülmektedir. Bu benzetmelerin, Nazi Almanlarının Nietzsche'nin (2011) "üstinsan" idealini temsil edencesine kendisini üstün ırk, Yahudileri değersiz ırk gören soykırım mantalitelerine gönderme yaptığı düşünülmektedir. Hatırlanacak olursa Nietzsche (2011) insanı hayvan ve üst insan arasında bir tip olarak görmektedir. Nazi Almanyası bağlamında üstinsan Almanları, diğer uçta olan hayvan ise Yahudileri temsil etmiştir. Bu alt konum Viktor Frankl'ın (2010, s. 68) toplama kampı deneyimlerini kaleme aldığı *İnsanın Anlam Arayışı* adlı eserinde de belirtilmektedir. Ona göre Yahudiler toplama kamplarında "tam anlamıyla bir numara olup çıkıyordu canlı veya ölü olmasının bir anlamı yoktu; bir 'numara'nın yaşamının kesinlikle hiçbir anlamı yoktu. Numaranın arkasında olan şey, yaşam, kader, tarih, söz konusu insanın adı, çok daha önemsizdi." Ellerinde "çıplak varoluşlarından" başka bir şeyleri yoktu ve bir domuzdan farksızdılar (Frankl, 2010, s. 30).

Ariel şiirleri arasında yer alan "Nick ve Şamdan"ında geçen "soğuk soykırımlar" ifadesiyle de Plath'ın Yahudi soykırımına gönderme yaptığı gözlenmektedir:

Sarıp sarmalıyor beni, paçavra şallar,
Soğuk soykırımlar.
Erik gibi kaynak yapıyorlar bana (Plath, 2016, s. 37).

Şiirde geçen "soğuk soykırımların paçavra bir şal gibi sarıp sarmalamasına" gönderme yapan ifadelerin, Yahudi soykırımının Plath'ı yoğun bir şekilde etkilediğine işaret ettiği öngörülmektedir. Bu soykırım faaliyetlerinin "kendisine erik gibi kaynak yaptığı" yönündeki ifadelerin ise işlenen insanlık suçunun benliğine kopmaz şekilde işlediğine gönderme yaptığı düşünülmektedir.

Plath'ın 19 Kasım 1962'de kaleme aldığı "Meryem'in Şarkısı" adlı *Ariel* şiirinde de Yahudi soykırımına ve Nazi Almanyası'na gönderme yaptığı görülmektedir:

[...]
Yahudileri yerinden eden
Ağız külü, göz külü.
Yerleşirler. Adamın biri

Polonya'nın yara izi üstünde, yanıp tükenmiş
Almanya'nın üstünde dalgalanır.
Onlar ölmez.

[...]
Bir yürek bu, içine yürüdüğüm bu Soykırım,
Ah, dünyanın öldürüp yiyeceği altın çocuk (Plath, 2016, s. 129).

Şiirde yine açık bir şekilde soykırım ifadesinin kullanıldığı görülmekte ve Yahudilerin yerinden edildiğine ilişkin ifadelerin birçok Yahudi'nin başka ülkelere kaçarak canlarını kurtarmasına gönderme yaptığı düşünülmektedir. Polonya'nın yara izine ilişkin kullanılan ifadenin ise ülkenin İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman işgalinden aldığı darbeye işaret ettiği öngörülmektedir.

Benzer şekilde Plath'ın 2 Nisan 1962'de kaleme aldığı "Küçük Füg" adlı *Ariel* şiirinde de babasının Alman kökenliliğini Nazi Almanya'sı ve Yahudi soykırımının tarihsel bir eleştirisini yapmak üzere ustaca kullandığı görülmektedir:

[...]
Sağlık ise başka bir şey.
Öyle karanlık baca ki babam!
Senin sesini kara ve yapraksı
Görüyorum, çocukluğumda olduğu gibi,

Bir porsuk çiti düzeni,
Gotik ve barbarca, som Alman.
Ölü insanlar çılgık atıyor içinden.
Ben hiçbir şeyden suçlu değilim.

Porsuk o zaman benim İsa'm.
Onun kadar işkence görüyor mu?
Bir de sana bak, I. Dünya Savaşı sırasında
Kaliforniya pastanesinde

Sosisleri götürüyorsun hapur hupur!
Onlar renklendiriyor uykumu,
Kesik boğazlar gibi kırmızı, hareli.
Bir sessizlik vardı!

Başka bir düzenin büyük sükûneti.
Yedi yaşımdaydım, hiçbir şey bilmiyordum.
Dünya vuku buldu.
Senin tek bacağın vardı, bir de Prusyalı zihnin.

[...]
Bir şey demiycen mi?
Belleğimden aksağım ben (Plath, 2016, s. 73-74).

Şiirde geçen “Bir porsuk çizi düzeni, / Gotik ve barbarca, som Alman. / Ölü insanlar çılglık atıyor içinden. / Ben hiçbir şeyden suçlu değilim” (Plath, 2016, s. 74) dizeleriyle Almanların, masum Yahudileri “barbarca” ölüme mahkûm edişlerinin eleştirildiği düşünülmektedir. Yine savaş döneminin kanlı atmosferinin ve bu durumlara politik ya da ideolojik nedenlerle sessiz kalışların da bellekleri sakat bırakan durumlar olduğuna işaret edildiği görülmektedir. Söz konusu olayların teolojik açıklamalarla da temize çıkarılabilecek durumlar olmadığının Hz. İsa’ya yapılan göndermelerle desteklendiği dikkat çekmektedir: “Porsuk o zaman benim İsa’m. / Onun kadar işkence görüyor mu? / Bir de sana bak, I. Dünya Savaşı sırasında / Kalifornia pastanesinde” (Plath, 2016, s. 74).

Plath’ın 28 Ocak 1963’te yazdığı “Münih Mankenleri” adlı *Ariel* şiirinde de Nazi Almanya’sı ve Yahudi soykırımını temsil eden metaforlar kullandığı görülmektedir:

Kusursuzluk berbattır, onun çocuğu olmaz.
Kar soluğu gibi soğuktur, porsuk ağacının

Hidralar gibi üfürdüğü yerde rahmi tıkar,
Hayat ağacı ve hayat ağacı

[...]

Bu mankenler bu gece yaslanıyorlar
Paris ile Roma arasındaki morg Münih’te,

Kürkler içinde çıplak ve cavlak,
Gümüş sopalar üzerinde portakal mangırlar.

Dayanılacak gibi değil, dimağsızlık
Kar, karanlık parçalarını döküyor.

[...]

Kalın kafalı Almanlar dipsiz Stolz içinde pinekler.
Ve siyah telefonlar ahizeler üstünde

Parıldar
parıldar ve hazmederler

Sedaszıllığı. Karın sedası yoktur (Plath, 2016, s. 77-78)

Şiirin başlangıç noktası olan “Kusursuzluk berbattır, onun çocuğu olmaz” (Plath, 2006, s. 77) dizesiyle Hitler’in saf Alman ırkı ve bu yolla üstün/mükemmel insan yaratma çabasının metaforik bir biçimde eleştirildiği düşünülmektedir. “Paris

ile Roma arasındaki morg Münih'te / Kürkler içinde çıplak ve cavlak" dizeleriyle Nazi Partisi'nin doğum yeri ve Hitler'in politik kariyerinin başlangıç noktası olan Münih şehrinin, yürütülen soykırım operasyonu nedeniyle nasıl bir morga dönüştüğüne gönderme yaptığı öngörülmektedir (Boswell, 2008). İlerleyen mısralarda geçen "Kalın kafalı Almanlar dipsiz Stolz içinde pinekler. / Ve siyah telefonlar ahizeler üstünde / Parıldar / Ve hazmederler / Sedasızlığı. Karın sedası yoktur" (Plath, 2006, s. 78) dizeleriyle Almanların "akıl almaz bir kibir" içinde işlediği soykırım suçuna işaret edildiği düşünülmektedir. Ayrıca şiirde başvuru olan siyah telefonlar metaforunun soykırım suçu işlenirken kurulan iletişim ağına; karın beyazlığının ve sessiz bir şekilde düşüşünün ise bir yandan Yahudilerin masumiyetine bir yandan da Almanların "saf bir Almanya soyu" yaratmak üzere yürüttüğü "arındırma/temizleme" politikasına gönderme yaptığı öngörülmektedir (Boswell, 2008).

2.2.5. Güncelerinde Nazi Almanya'sı ve Yahudi Soykırımının Yansımaları

Plath'ın güncelerinde yer alan 27 Ağustos 1958 tarihli bir kayıta Nazi Almanya'sının Yahudiler üzerinde uyguladığı soykırımın sembollerinden biri hâline gelmiş olan Anne Frank'tan bahsettiği görülmektedir:

[...] *Life*'ta çıkan, ölümünden önce çekilmiş resmi, derisi, soyuk, siyah yağlı boya gibi sarkmış, kıvrılıp kalmış. Anne Frank'ın ölü gözlerinde yanan ölü yakma ateşleri: yıldı üstüne yıldı, acımasızlık konusunda adaletsizlik –tümü de ulaşılabilir, çeşitli– ruh nasıl parça parça olup uçuşabilir –bir yabancı dağılmada çözülerek? (Plath, 2000a, s. 318-319).

Life dergisinin bahsi geçen kapağı Resim 1.1.'de görülmektedir. Frank, Yahudi soykırımının ikonlarından biridir. 12-14 yaşları (1942-1944) arasında tuttuğu günlük, bir çocuğun deneyimleri içinden Yahudi soykırımının tüyler ürperten gerçekliklerini ortaya koymaktadır. Almanların Hollanda'yı işgali, savaşın başlarında Yahudilere uyguladıkları ayrımcı uygulamalar (örneğin ayırt edilmeleri için kollarına sarı yıldız takma zorunlulukları, akşam 21.00'den sonra sokak çıkma yasağı, tiyatro ve sinemadan men edilme vb.), savaş ilerledikçe artan şiddet eylemleri vb. durumlar günlüğünde yer alan belli başlı konulardan bazılarıdır (Frank, 2013).

Resim 1.1. Life Dergisi 1958 Yılı Kapağı: Anne Frank

Günlük ayrıca o dönem şartlarında Yahudi olma psikolojisini tüm çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir. Örneğin Frank'ın 11 Nisan 1944'te güncesine yazdığı gönderi şöyledir:

Bize çok kesin bir dille, eli kolu bağlı, bir noktaya bağlanmış, hiçbir hakkı olmayan ama binlerce görevi olan Yahudiler olduğumuzu hatırlattılar. Biz Yahudiler duygularımızın peşinden gidemeyiz, cesur ve güçlü olmak zorundayız. Bütün zorlukları göğüslerken şikâyet etmemeliyiz, elimizden geleni yapmalıyız ve Tanrı'ya güvenmeliyiz. Bu korkunç savaş bir gün mutlaka bitecek, biz de yalnız Yahudi değil, insanlar olacağız! Kim yükledi bize bunları? Kim biz Yahudileri diğer bütün milletlerden farklı özel bir konuma getirdi? Bize şimdiye dek böyle acılar çektiren kim? Bize böyle yapan Tanrı, ama bizi ayağa kaldıracak olan yine Tanrı olacaktır. Bütün bu acılara dayanıp hâlâ ayakta kalacak olan Yahudiler, lanetli olmaktan kurtularak örnek insanlar olacaklardır. Kim bilir dünyaya ve dolayısıyla bütün milletlere iyiyi öğreten belki de bizim dinimizdir ve bunun için de bizim acı çekmemiz gerekiyordur. Biz hiçbir suretle yalnız Hollandalı veya İngiliz veya her ne olursa, olamayız, bunun yanı sıra hep Yahudi kalmak zorundayız. Ama biz öyle kalmak da istiyoruz (Frank, 2013, s. 262-263).

Frank'ın günlüğünden yapılan alıntıda görüldüğü gibi İkinci Dünya Savaşı yıllarında Yahudi olmak, insan kimliği ile değil “sadece Yahudi kimliği” ile anılmak ve bu kimliğin bedelini acı çekerek ödemek demektir. Başka bir deyişle Plath'ın güncesinde dile getirdiği gibi Yahudi olmak, “acımasız bir adaletsizliğe” mahkûm olmuş olmak demektir ve bu tespit, Frank'ın bir gün savaş bittiğinde insanların Yahudilerin çektiği acıları anlayacağı umudunun boşa çıkmadığını ortaya koymaktadır.

2.2.6. Mektuplarında Nazi Almanya'sı ve Yahudi Soykırımının Yansımaları

Plath'ın mektuplarında doğrudan Nazi Almanya'sı ve Yahudi soykırımını merkeze alan göndermeler olmasa da Yahudiliğe ve Alman olmaya ilişkin çeşitli izlere rastlanmaktadır. Örneğin annesine gönderdiği 30 Eylül 1950 tarihli mektubunda kaldığı yurttaki, yani Haven House'taki sevdiği bir kız arkadaşından (bu arkadaşının adı Ann Davidov'dur) bahsederken, onu tanıtmak için verdiği bilgiler arasında ailesinin Yahudi olduğu bilgisi yer almaktadır. Ann'in özgür düşünceli biri olduğunu belirten Plath, onunla din dersi ödevini yaptığından ve Tanrı, din ve erkekler hakkında konuştuklarından söz etmiştir. Benzer şekilde 1 Ekim 1950 tarihli mektubunda da Ann'in kendisine Bill adlı bir gençle randevu ayarladığından söz ederken onu annesine hatırlatmak için "sana [daha önce] söz etmiş olduğum hoş Yahudi kız" ifadesini kullanmıştır (Plath, 1999, s. 49). Bu ince vurguların hem Plath'ın Yahudilere olan ilgisine hem de Yahudi dinine duyduğu sempatiye gönderme yaptığı düşünülmektedir. Bu sempati ve ilginin izleri bir diğer mektubunda daha açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. 10 Aralık 1955 tarihli mektubunda Plath, annesine Hristiyanlıktan ziyade Yahudi inançlarına yakın olduğunu yazmıştır:

Keşke onunla (Mallory) tanışabilseydin. Annesi Londra'ya gelmemi ve onlarla birlikte kalmamı istiyor... Muhtemelen gelecek Pazar onları ziyaret edeceğim... ve Paris'ten dönüşümde birkaç gün onlarda kalacağım. Belli ki Mallory'nin yakınlarının hepsi beni görmek için etrafımda toplanacak, "Hristiyan" bir kızı kabul etmek bir Olay onlar için. İşin garibi ben kelimenin tam anlamıyla bir Hristiyan değilim, daha çok ahlaki kültürelciyim. Etiketlerin bir anlamı yok ama çeşitli yönlerden Yahudi inançlarına yakınım. Bu aile büyüleyici olmalı: İngiliz Yahudileri bir bakıma tezat – Kişiliklerinde eve yakın bulduğum güçlü bir sıcaklık ve sevgi var (Plath, 1999, s. 201).⁹

Alıntılanan mektuptan anlaşılacağı üzere Plath annesine, İngiliz Yahudisi bir erkek arkadaşından ve onun ailesinden bahsederken kendisini kelimenin tam anlamıyla Hristiyan inançlarını benimseyen biri olarak tanımlamakta zorlandığını ve daha çok ahlaki kültürelci bir bakışa sahip olduğunu dile getirmektedir. Fakat illa bir tasnif yapmak gerekirse dışarıdan bakıldığında Hristiyan bir kız olarak görülse de esasen Yahudi inançlarına yakın olduğunu belirtmektedir.

Plath'ın mektuplarında Yahudilere olduğu gibi Almanlara duyduğu özel ilginin izleri de sürülebilmektedir. Örneğin 16 Ocak 1956 yılında annesine gönderdiği bir

⁹ Mektubun Türkçeye tercümesi Duygu Dinçer tarafından yapılmıştır.

mektupta izlediği Alman-Yugoslav yapımı bir filmde bahsettiği ve bu bahis sırasında Alman asıllılığına ve Almanca ile kurduğu özel bağa değindiği görülmektedir:

Cumartesi gecesi Die-Letzte Brücke adlı büyüleyici bir Alman-Yugoslav yapımı film izlediğimde çok etkilendim ve sıra hasreti hissettim. Düşündüğümde daha fazla Alman olduğumu anladım; seni ve Warren'ı korkunç derecede özledim. Yaradılışım gereği Fransızca ve daha güneye meyilli olsam da içgüdüsel olarak “anne ve babamın dili” olan Almancayı seviyorum. Tüm yaz boyunca ve son dönemin yoğunluğunda onu (Almancayı) bıraktığım için kendime sövüyorum. Onu yeniden ilerletmeyi ve okumaya devam etmeyi çok istiyorum. Bir dili canlı tutan günlük olarak küçük okumalar yapmaktır, devasa gelecek projeleri değil. Bu yaz, kitapların yanı sıra ideal şekilde – konuşarak, okuyarak, oyunlara giderek ve Almanlar arasında bulunarak- Almanca konuşulan ülkelerde yaşamayı da istiyorum (Plath, 1999, s. 206).¹⁰

Yukarıda alıntılanan mektup parçasında görüldüğü gibi, anne-babasının dili olduğu için Plath'ın Almanca ile duygusal bir bağı vardır. Yazar Almancasını geliştirmek, doğrudan Almanca konuşulan ülkelerde bulunup o dili her yönüyle ilerletmek için büyük bir arzu duymaktadır. Bu arzuyu öylesine yoğun şekilde taşımaktadır ki izlediği Alman-Yugoslav yapımı film, ona doğrudan ailesini ne kadar özlediğini hatırlatmış ve Alman asıllılığını derinden duyumsamasına yol açmıştır.

2.2.7. Şiirlerinde Atom Bombasının Yansımaları

Plath'ın *Ariel* şiirlerinde İkinci Dünya Savaşı'nda ABD tarafından Japonlara karşı kullanılan atom bombasına ilişkin çeşitli göndermeler bulunmaktadır. Örneğin 20 Ekim 1962'de kaleme aldığı “Ateş 39” adlı şiirde bu göndermelerin izini sürmek mümkündür:

[...]
Şeytani leopar!
Radyasyon onu bir saatte
Beyaza çevirip öldürmüş.

Zinacıların bedenlerine Hiroşima külleri gibi
Yapışmış ve yemiş bitirmiş onları.
Günah. Günah.
[...]
Ben bir fenerim –
Başım da Japon kağıdından
Bir ay, altın kaplama derim (Plath, 2016, s. 60).

Yapılan alıntılardan anlaşılacağı üzere şiirde, Hiroşima'da kullanılan atom bombası ve yaydığı radyasyonun insanları nasıl yok ettiği güçlü şekilde betimlenmiş,

¹⁰ Mektubun Türkçeye tercümesi Duygu Dinçer tarafından yapılmıştır.

yapılan atomik saldırı şeytani bir leoparın hamlesine benzetilmiş ve bir insanlık günahı olarak resmedilmiştir. Benzer şekilde Plath'ın 6 Kasım 1962'de kaleme aldığı daha önce alıntılanan "Oraya Varmak" adlı şiirinde yer alan "Ne kadar uzak? / Öyle küçük ki / Gideceğim yer, bu engeller niye peki – / Bu kadının bedeni / Kömürleşmiş etekler ve dini bütünlerin / Çelenkli çocukların yas tuttuğu ölüm maskesi." dizeleri de bir kadının kömürleşen bedeninden söz ederek atom bombası kullanımının yarattığı yıkıcı sonuçları güçlü şekilde tasvir etmektedir. Plath'ın her iki şiirde de dinî unsurlara gönderme yaptığı görülmekte ve bu göndermelere Hiroşima ve Nagazaki'de işlenen insanlık suçlarının hiçbir din tarafından kabul edilmeyeceğine işaret etmek amacıyla başvurduğu düşünülmektedir.

2.2.8. Güncelerinde Atom Bombasının Yansımaları

İkinci Dünya Savaşı sırasında dünya tarihinde ilk kez atom bombası kullanılmıştır. ABD sorumluluğunda gerçekleşen bu dehşet verici olay Plath'ı erken yaşlardan itibaren derin şekilde etkilemiştir. Örneğin on iki yaşında tuttuğu günlüğe 8 Ağustos 1945 tarihinde Hiroşima'ya atom bombası atıldığını kaydetmiştir. O zamana kadar okul ve arkadaşlarıyla ilgili notlar tuttuğu günlüğü, atom bombası haberinin şaşkınlığıyla gölgelenmiştir. Peel (2005) Lilly Library'deki II. Kutunun 7. Dosyası'ndan aldığı kayıtlarla bu günce kaydını şöyle nakletmiştir:

Amerika Birleşik Devletleri'nin Japonya'ya ilk atomik bombayı attığını ve Hiroşima'nın % 60'ını yok ettiğini öğrendik! Başkan Truman tarafından söylendiğine göre bu bomba, yıkıcı amaçlarla kullanılabileceği gibi yapıcı amaçlarla da kullanılabilir. Örneğin aynı güç, mahsulleri yetiştirmek ve kurtarmak ya da açlığı gidermek içinde kullanılabilir. Ayrıca Rusya da sonunda Japonya'ya savaş açmış (akt. Peel, 2005, s. 63).¹¹

Plath bundan beş yıl sonra da bir gazetede ABD'nin nükleer silah kullanımını eleştiren protest bir yazı yayımlamıştır (Peel, 2005). Yazar bu olaylardan duyduğu tiksinti, suçluluk ve utancı sonraki yıllarda da güncelerinde dile getirmiştir. Günce kayıtlarına göre Nagazaki kurbanlarının savaşa dair açıklamalarını (onların tenlerinin tutuşmaya başladığını, bir kertenkele gibi acı içinde süründüklerini ve vücutlarının yandığını) okuyan Plath, buna sebep olan bir ülkenin vatandaşı olduğu için büyük bir suçluluk ve utanç hissettiğini belirtmiştir. Ona göre bir kişiyi öldürdüğü için insanları elektrikli sandalyeye gönderen bir ülkenin (ABD'nin) binlerce insanın ölümünden

¹¹ Mektubun Türkçeye tercümesi Duygu Dinçer tarafından yapılmıştır.

sorumlu olan bir atom bombasını kullanabiliyor olmasının mantığını anlamak mümkün değildir. Plath ayrıca ülkesinin Almanya'nın yenilmesine yardımcı olduğu için Sovyetler Birliği'nin saldırgan tavırlarına tolerans göstermesine de karşıdır. O, dilini bile bilmedikleri bir ülkenin saldırganlığını kendi demokratik sistemleri içinde kontrol altında tutabileceklerine inanmamaktadır. Fakat bu saldırganlıkla baş etmenin yolunun Soğuk Savaş dönemi dünyasına egemen olan atom bombası kullanma tehdidinden geçtiğine de katılmamaktadır. Hatta atom bombasına başvurulacak yeni bir savaşın çıkmasından korkmaktadır: “Amerika genç ve güçlü. Rusya da öyle. Birbirlerini atom bombasıyla bombalamayı nasıl düşünebilirler, bilmiyorum. Geriye ne kalacak? Savaş bir gün yine gelecek” (Plath, 2000b, s. 46).

2.3. Soğuk Savaş Döneminin Plath'ın Eserleri Üzerindeki

Yansımaları

İkinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra Plath, ömrünün geri kalanı Soğuk Savaş dönemi tanıklıkları içinde geçmiştir. Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği dünyanın iki süper gücü olarak karşı karşıya kalmıştır. Fakat ABD, o alışlagelen demokratik bir dünya oluşturma söylemiyle bu dönemi bir çatışma dönemi olarak değil, demokrasi adına yürütülen ahlaki bir mücadele olarak tanımlamıştır. Dönemin galibi ABD olmuş ve o günden bu yana dünyanın tek süper gücü olarak tüm dünya ülkelerine demokrasi adına müdahalelerde bulunmaya devam etmiştir (Kissinger, 2002). Plath'ın Soğuk Savaş döneminin dünya tarihindeki uzun soluklu ve yıkıcı etkilerine ilişkin tanıklıkları (Britzolakis, 2013) da her türdeki eserinde yankısını bulmuştur.

2.3.1. Şiirlerinde Soğuk Savaş Döneminin Yansımaları

Plath'ın şiirlerinde Soğuk Savaş döneminde meydana gelen olayların, örneğin Kore Savaşı'nın etkileri yer yer hissedilmektedir. 11 Ağustos 1950'de -Plath'ın liseden mezuniyetinin hemen ardından- *Christian Science Monitor* gazetesinde yayımlanan “Acı Çilekler” adlı erken dönem şiirlerinden biri bu etkiyi hissettiren çalışmalarından biridir. Şiir, çilek tarlasında çalışan kadınlar arasında geçen savaş temalı bir diyalog üzerine kuruludur:

Çilek tarlasında bütün sabah
Ruslar hakkında konuştular.
Sıralar arasına çömeldiler

Biz dinledik.

Kalfa kadının söylediklerini duyduk,
'Onları haritadan silene kadar bombala!'
At sinekleri vızıldadı, durakladı ve ısırdı.
Çileklerin tadı
Yoğunlaştı ve ekşiye döndü.

Mary yavaşça dedi ki, 'bir adamım var
Gidecek yaşta.
Eğer bir şey olursa...'
[...]
Tarlalar bronzlaşmış genç erkeklerle doluydu
Marulları çapalayacak, kerevizleri ayıklayacak.
'Taslak geçer' dedi kadın.
'Onları çok uzun zaman önce bombalamış olmalıydık.'
'Yapma' diye savundu küçük kız
Sarı örgüleriyle.
Mavi gözleri belli belirsiz bir dehşetle doluydu.
Hırçın bir şekilde ekledi, 'Anlayamıyorum neden
Sürekli bu şekilde konuştuğunu...'
'Oh, endişe etmeyi bırak, Nelda,'
Kadın sert bir şekilde çıktı.
[...]¹²

Yapılan alıntılardan anlaşıldığı gibi şiir, tarladaki kadınların Ruslar hakkındaki konuşmalarıyla başlamaktadır. Kadınlardan biri, sevdiği adamın yaşının savaşa gitmeye elverişli olduğundan söz etmektedir. Diğerleri ise savaş konusundaki yasa taslağının geçeceğini, Ruslara yapılacak bir saldırı için geç bile kalındığını, bu saldırının çok daha önce yapılması gerektiğini düşündüğünü belirtmektedir. Konuşmaya katılan genç bir kız ise neden savaş olması gerektiğini bir türlü anlayamadığını ve olabilecekler konusunda duyduğu dehşeti dillendirmektedir. Fakat yaşça büyük kadın onu sertçe susturmaktadır. Şiirde geçen at sineklerinin vızıldayıp sokması, kan emmesi ve çileklerin tadının ekşiye çalması gibi ifadeler de savaş atmosferinin yarattığı huzursuz, tatsız, keyifsiz ve mutsuz atmosferi güçlü şekilde tamamlamaktadır.

Bu şiir ayrıca ABD hükûmeti tarafından Ruslara karşı yürütülen insandışılştırılmış devlet düşmanı yaratma propagandasının da izlerini taşımaktadır. Zimbardo (2017, s. 490-491) tarafından belirtildiği gibi "propaganda aracılığıyla özel bir bilişsel şartlandırma" yapılandırılmakta, "askerlerin ve vatandaşların zihninde 'bu sizin düşmanınız" şeklinde bir nefret imgesi yerleştirilmektedir. Böylece bu "imgeler

¹² Şiir <https://allpoetry.com/Bitter-Strawberries> adresinden alınmış ve Türkçeye tercümesi Duygu Dinçer tarafından yapılmıştır.

kadınlara, çocuklara, evlere ve o ulusun yaşamına uygun [...] temel inanç ve değerleri yerle bir edecek düşmana odaklanarak herkesin hemfikir olduğu toplumsal bir paranoya yaratmaktadır.” Bu nedenle şiirde Rusların çok daha önceden bombalanması gerektiğini söyleyen kadının, ABD halkı arasında yaygınlaşan paranoyadan etkilenen insanları temsil ettiği düşünülmektedir. Bu savaşa bir anlam veremeyen genç kızınsa yeni jenerasyon arasında sebebi her ne olursa olsun insan hayatını hiçe sayan uygulamaların rasyonalize edilemeyeceğini savunan kesimi temsil ettiği öngörülmektedir.

2.3.2. Güncelerinde Soğuk Savaş Döneminin Yansımaları

İkinci Dünya Savaşı sırasında kullanılan atom bombalarının yıkıcı sonuçlar yarattığına tanıklık edildiği için Soğuk Savaş döneminde yeni bir nükleer silah kullanımından ya da ABD ve Sovyetler Birliği arasında tüm dünyayı içine alacak yeni bir savaş çıkmasından büyük korku duyulmaktadır. Kore ve Vietnam Savaşları’nda ABD’nin aldığı saldırgan tavır da bu korkuları alevlendirmektedir. Plath, 1950 yılında güncelerinde yer alan bir kayıtta yeniden savaş çıkmasından duyduğu korkuyu şu sözleriyle ifade etmektedir:

[...] Görelilik ve umarsızlık içinde, bombaların patlamasını, (Şimdi Kore’de, Almanya’da, Rusya’da fişkırmakta olan) kanın akmasını, çizgi halinde sızmasını beklerken, çabucak, hastalıklı bir korkuyla yeryüzüne, otlarla yaşamın tohumlarına nasıl tutunacağını düşünürsün (Plath, 2000a, s. 43).

Bununla birlikte Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği’nin karşılıklı güvensizliklerinin yankıları giderek şiddetlenmiş; iki ülke tarafından birbirine karşı sistemli bir düşman yaratma propagandası yürütülmüştür. Zimbardo (2017) tarafından da belirtildiği gibi böyle üst düzey güce sahip ülkeler bir diğer ulusu ortadan kaldırmak ya da ona karşı saldırgan bir politika uygulamak istediğinde propaganda uzmanları tarafından nefret edilesi bir düşman yaratılmaktadır:

Elit güçlerden biri düşman bir ulusu ortadan kaldırmak istediğinde bir nefret ajandası oluşturmak propaganda uzmanlarına düşer. Bir toplumun vatandaşlarının diğer bir toplumun vatandaşlarından, onları dışlayacak, onlara eziyet edecek ve hatta onları öldürecek kadar nefret etmelerini sağlamak için ne yapmak gerekir? Bunun için gerekli olan, propagandayla kafalarına derinden kazınacak ve “öteki”leri “düşman”a dönüştürecek olan psikolojik bir yapı, “düşmancıl imgelem”dir. Bu imge bir askerin silahını nefret ve korku balgamıyla dolduran en güçlü motiftir. Bireysel refahı ve toplumun ulusal güvenliğini tehdit eden bir düşmanın korkmuş imgesi, anne ve babaları

oğullarını savaşa göndermeye cesaretlendirir ve hükûmetlerin sabanları yıkım kılıçlarına dönüştürmek için önceliklerini yeniden düzenlemesini sağlar. [...] Söz konusu süreç ötekinin kalıplaşmış anlamlandırmalarını, insandışılaştırılmış algılanmalarını yaratmakla başlar. Böylece öteki değersiz, özünde güçlü, şeytani, soyut bir canavar, gelişmiş değer ve inançlarımıza kökten bir tehdit gibi anlamlandırılır ve algılanır. Çentik çentik kazınan toplu korku ve yükselen düşman tehdidi algısıyla aklı başında insanlar akıldışı davranmaya başlar, bağımsız insanlar düşünmeksizin riayet eder ve barışçıl insanlar savaşçılara dönüşür. Posterlerde, televizyonda, dergi kapaklarında, filmlerde ve internette yayılan düşmanın abartılı ve korkunçlaştırılmış görsel öğeleri en güçlü korku ve nefret duygularıyla beraber limbik sistemin derinliklerine, ilkel beyne işler (Zimbardo, 2007, s. 46-47).

Yukarıdaki alıntıda tasvir edilen propaganda süreci yoluyla ABD hükûmeti, Ruslara karşı stratejik ve sistemli bir şekilde şeytani bir öteki yaratma politikası uygulamış, Amerikan halkı arasında düşmancıl bir imgelem yaratmıştır. Rus ajanlarının atomik sırları çalmak amacıyla ülke içinde faaliyet gösterdiği (McNeese, 2010) şüphesiyle bir çeşit cadı avı başlatmıştır. Bu cadı avları kapsamında gündeme gelen isimler arasında Julius ve Ethel Rosenberg çifti de yer almaktadır. Çift, casusluk suçuyla idama mahkûm edilmiş ve olay Plath'ın 19 Haziran 1953 tarihli günce kayıtlarına yansımıştır. Bu kayıtlar Plath'ın Rosenberg çiftinin casusluk nedeniyle idam edilmesinden ve Soğuk Savaş dönemi paranoyasından ne kadar etkilendiğini ortaya koymaktadır:

Evet, gazete başlıkları onların [Rosenberg'ler] bu gece on birde öldürüleceklerini bas bas bağırarak duyuruyorlar. Mideme vurdu. Gazetecinin haberini anımsıyorum, bir mahkûmun elektrikle öldürülmesinin, seyircilerin yüzlerindeki gizlenmeyen büyülenmenin, ayrıntıların, insanı hasta edecek denli olgulara dayalı haberini; ölümle ilgili insanı sarsan fiziksel olguları, çılgılığı, dumanı, çıplak, açık, heyecansız, söylemediği şeylerden ötürü insanın barsaklarını kavrayan bir biçimde haberin verilmesini.

Her gün işe giderken değişik bir şapka giyen uzun boylu, güzel, kediyi andıran kız, konferans salonundaki divanda kestirdiği yerden dirseğine dayanarak doğruldu, esnedi, canı sıkkın bir iğrençlikle, “Öleceklerine çok memnun oldum” dedi. Belirsizce, kendinden hoşnut, odanın çevresine bakındı, kocaman yeşil gözlerini yumdu, yeniden uyumaya koyuldu.

Telefonlar her zamanki gibi çalışıyor, insanlar uzun haftasonu tatili için kent dışına gitmeye hazırlanıyorlar, herkes uyuşuk, oldukça memnun, hiç kimse bir insan yaşamının, gelişimi yüzyıllarca süren bütün sinirleri, kasları, tepkileri ve yanıtlarıyla ne denli önemli olduğunu pek düşünmüyor.

O atomik gizlerle insanları öldüreceklerdi. Ölmeleri iyi oldu. Böylece, öylesine kıskançça, özel ve insanca olmayan bir biçimde bizim olan o atom gizleriyle insanları öldürme önceliği bizde olabilir.

Hiç bağırıp çağırma, hiçbir dehşet, hiçbir büyük çapta ayaklanma olmadı. İnsanı dehşete düşüren şey bu. İdam bu gece infaz edilecek; televizyondan verilmemesi ne kötü... sıcağı sıcağına cinayet programından çok daha gerçekçi, çok daha yararlı. İki gerçek insan idam ediliyor. Zararı yok. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en büyük duygusal tepki, geniş, demokratik, sınırsızca bıkkın, rastgele, gevşek bir esneme olacak (Plath, 2000a, s. 109-110).

Yapılan alıntıdan anlaşıldığı üzere Plath'ın gözlemleri, yazılı basının idamın detaylarını en dehşet verici ayrıntılarına kadar yazmasına rağmen ABD halkının Rosenberglerin idamını vurdumduymaz bir şekilde karşıladığı ve patalojik bir yabancı ülke düşmanlığı sergilediği yönündedir (Wagner, 1986). Plath, Soğuk Savaş koşullarında ulusal tehdit olarak görülen iki gerçek insanın öldürülmesine toplum tarafından empatik bir duygusal tepki verilmediğini, insan yaşamının değerinin hiçe sayıldığını hissetmektedir. Başka bir deyişle o, Ruslara karşı üretilen düşmancıl imgelemi kendi tanıklıkları içinden deneyimlemektedir. Örneğin her gün karşılaştığı insanlardan biri umursamaz bir esnemeyle ölmelerinden hiç rahatsızlık duymadığını aksine memnun bile olduğunu söylemiştir. Söz konusu tavırlar ABD hükûmetinin yürüttüğü düşman yaratma politikasının halk arasında ne kadar yaygınlaştığını, Rusların nasıl da insandışı/canavar/şeytani öteki olarak kabul edilmeye başlandığını göstermesi bakımından önemlidir. Oysa Plath'a göre bu tür tepkiler, demokrasi ve ulusal güvenlik adına atılan adımların insanın yaşama hakkını ne derece değersiz kıldığını göstermektedir.

2.3.3. Mektuplarında Soğuk Savaş Döneminin Yansımaları

Plath, 1950'de arkadaşı Eddie Cohen'e yazdığı ve güncesine kaydettiği mektupta yeni bir savaşın ortaya çıkmasından duyduğu korkuyu şu sözleriyle dile getirmiştir:

Mektubun şimdi geldi... kentte yaptığın yürüyüşle, savaşla ilgili olan mektubun. Beni nasıl etkilediğini bilemezsin. Zaman zaman geri plana itilebilen zihinsel korkum şahlandı, mide boşluğumdan yakaladı beni; kahvaltı etmemi engelleyen fiziksel bir bulantıya dönüştü.

Şunu kabul edelim: korkuyorum, korkuyorum ve donmuşum. Önce sanırım, kendim için korkuyorum... eski, ilkel, yaşamda kalma dürtüsü. Öyle oluyor ki, her ânı korkunç bir yoğunlukla yaşıyorum. Dün gece Boston'dan arabayla dönerken, geriye yaslandım, renkli ışıkların, radyodan gelen müziğin, arabayı kullanan adamın yansısına bıraktım kendimi. Bunların tümü de çılgılık atan bir sancıyla üstüme aktı... anımsa, anımsa, bu şimdi, şimdi, şimdi. Yaşa onu, duy onu, tutun ona. Daha önce doğal saydığım her şeyin güçlü bir biçimde bilincine varmak istiyorum. Bunun vedalaşma olabileceğini, son kez olabileceğini duyumsarsanız, daha da vurucu oluyor.

Bir şeye sahip olmalıyım. Tümüyle durdurmak istiyorum onu, bütün bu anıtsal kaba saba şakayı, iş işten geçmeden. Ama şiirler, mektuplar yazmak pek işe yarar gibi görünmüyor. Büyük adamların tümü de sağır; tabanlarına kösele çakılı çizmelerle sokakta yürürken çıkardıkları hafif gıcirtıları işitmek istemiyorlar. Ed, sanırım, bunlar biraz çılgınca görünüyor. Sanırım öyleyim. Anneni, çocukluğun güvenlik ve doğruluk simgesini mutfakta umarsızca ağlarken yakaladığında; uzun boylu, düşsel-gözlü küçük erkek kardeşine bakıp bilim dalındaki tüm gizilgüçlerinin daha eline fırsat geçmeden elinden alınacağını düşündüğünde... bir çeşit yakalıyor seni (Plath, 1998, s. 30-31).

Mektuptan yapılan alıntıdan anlaşılabacağı üzere savaş ihtimali, Plath'da ölümlülük bilincini harekete geçirmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın hava akınlarına, atom bombası saldırılarına tanık olmuş birçok genç bu dehşet ve endişe içerikli duyguları hissedebilmektedir (Boyer, 2004). Bu alıntıda Plath, öncelikle kendi yaşamının son bulacağı düşüncesi ile ölüm korkusu hissetmekte, ardından tek güvenli sığınağı olan annesinin ya da kendisinden daha genç olan ve önünde parlak bir ömür olduğunu düşündüğü kardeşinin ölmesinden endişe etmektedir. Becker'ın (2013, s. 19) *Ölümü İnkâr* adlı eserinde belirttiği gibi, "ölüm fikri, ölüm korkusu, başka hiçbir şeye benzemeyen bir biçimde, insan hayvanının aklından çıkmaz; ölüm fikri insanî aktivitenin –büyük ölçüde ölüm kaderinden kaçınmak ve onun insanoğlunun son mukadderatı olduğunu bir şekilde reddederek ölümün üstesinden gelmek için tasarlanmış aktivitenin- esas nedenidir." Fakat savaş atmosferi, ölümlülük fikrini sürekli sıcak tutarak Plath'ın ve genel olarak o dönem insanının bu son mukadderatı bilinçaltına bastırmasının önüne geçmektedir.

2.3.4. Romanında Soğuk Savaş Döneminin Yansımaları

Plath'ın *Sırça Fanus* adlı romanının, araştırmacılar tarafından başlangıçta yalnızca edebî yönü ya da toplumsal cinsiyete ilişkin göndermeleri açısından incelendiği fakat sonraki dönemlerde 1950'li yılların ABD'sinin Soğuk Savaş psikolojisini ve bu psikolojinin kültür üzerindeki etkilerini anlamak amacıyla da değerlendirilmeye başlandığı görülmektedir (Kumlu, 2010). Esere bakıştaki bu dönüşüm, tahlili açısından son derece önemlidir çünkü Plath'ın güncelerinde yer alan tarihsel tanıklıkların bu romanda da yer yer işlendiği gözlenmektedir. Örneğin yazarın güncelerinde yer alan Rosenberglerin idamının *Sırça Fanus*'un açılış paragrafında kullanıldığı, böylelikle roman kişinin anlaşılması için okurlara öncelikli olarak kahramanın içinde yaşadığı politik atmosferin sunulduğu görülmektedir:

Garip, boğucu bir yazdı. Rosenbergleri elektrikli sandalyede idam ettikleri yaz. Ve ben New York'ta ne aradığımı bilmiyordum. İdamlar beni çileden çıkarır. Elektrikli sandalyede idam edilme düşüncesi midemi kaldırır hep. Oysa o aralar gazetelerde okunacak başka bir şey yoktu – her köşebaşında ve havası tozla yerfistiği kokusundan ağırlaşmış her metro çıkışında bana bakıp duran patlak gözlü manşetler dışında hiçbir şey. Benimle bir ilgisi yoktu bunun ama insanın tüm sinirleri boyunca diri diri yanmasının ne gibi bir şey olduğunu merak etmekten kendimi alamıyordum. [...] Radyoda ve çalıştığım yerde Rosenberglere o kadar çok söz ediliyordu ki sonunda onları kafamdan atamaz oldum. [...] Rosenberglere, dolabımda cansız balıklar gibi

duran kullanışsız, pahalaları giysileri almakla ne denli budalalık ettiğimden ve okulda sevime sevime biriktirdiğim bütün o küçük başarıların Madison Caddesi boyunca uzanan yapıların mermer ve cam karışımı şık cephelerinin önünde nasıl sıfıra indiğinden başka bir şey düşünemiyordum (Plath, 2012, s. 27-28).

Yapılan alıntıdan anlaşıldığı üzere, Rosenberglerin idamı o dönemin ABD'sinin bütün yazılı basınında yer alan öncelikli konulardan biridir. Her gazete bu konu üzerine eğilmekte, her köşe başında bu haberlerin yer aldığı gazetelerle karşılaşmaktadır. Dolayısıyla dönemin medyası Rosenberglerin idamının insanların zihninde yer kaplamasını pekiştirmektedir. Plath'ın öykü ve şiirleri nedeniyle dönemin yazılı basını sıkı şekilde takip ettiği göz önünde bulundurulduğunda Soğuk Savaş psikolojisinden yoğun şekilde etkilendiği ve bu psikolojiyi kendi yaşamından parçalar taşıyan romanına da sirayet edecek ölçüde içselleştirdiği düşünülmektedir.

Bu bölümde incelenen günce, mektup, öykü, şiir ve roman alıntılarından anlaşılabileceği üzere Plath ve ailesi, yaşamlarını dünya tarihine damgasını vuran önemli politik ve askerî olaylara tanıklık ederek geçirmiştir. Bu tanıklıklar Plath'ın hem kendilik yapılandırmasında hem de eserlerini kaleme almasında bilinç ve bilinçdışı düzeyde varlığını hissettirmiştir. Fakat bağlamsal faktörlerin Plath üzerinde bıraktığı etkiler bunlarla sınırlı değildir. Plath'ı ve eserlerini anlamak için onun içinde yaşadığı toplumdaki aile yapısını ve ideal kadın tipini de anlamaya ihtiyaç vardır. Bu nedenle bir sonraki bölümde ikinci bölümde ele alınan olayların aile yapısı ve kadın kimliği üzerindeki etkilerini ortaya koyacak bulgular sunmak faydalı olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1950'Lİ YILLARDA ABD'DE KADIN OLMAK: PLATH'IN TOPLUMSAL CİNSİYETE İLİŞKİN SORGULAMALARI

Son yıllarda Amerikan kültürü üzerine çalışan tarihçiler, kadınların 1945-1960 yılları arasındaki -yani İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemdeki- sosyalleşme deneyimleriyle yakından ilgilenmeye başlamış ve “Amerikan ideal kadın” imgesi yaratımının bu yıllara rastladığını öne sürmüşlerdir. Onlara göre ideal kadın stereotipi ve bu bağlamda ortaya konulan toplumsal cinsiyet rolleri, politik ve ekonomik koşullardan etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Başka bir deyişle söz konusu argümana göre kadınlar kişisel kimliklerini inşa ederken Soğuk Savaş dönemi Amerikan toplumunun ideolojik ve kurumsal yapılarından etkilenmiştir. Bu etkilerin kadın kimliğine nüfuzunda hükûmetin propagandası, popüler magazin dergileri ve filmlerin rolü manidardır (Holt, 2014). Dönemin edebiyat yazını kültürel kurumların bu cinsiyetlendirilmiş karakterini açığa çıkarmada önemli bir veri kaynağıdır. Plath'ın çalışmaları da Soğuk Savaş dönemi ABD'sinin aile hayatıyla ilgili refleksiyonlarını kültürel ve politik bir bağlam içinde yansıtmaktadır (Britzolakis, 2013). Bu bölümde önce İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'sinde kadının konumu ve ideal kadın imgesi üzerine genel bir çerçeve sunulmakta, ardından günceleri ışığında Plath'ın toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamaları ele alınmaktadır.

3.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrası ABD'sinde Kadının Konumu

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hayatta kalan askerlerin eve dönüşüyle birlikte hükûmet, tüm bir Amerikan toplumunu aile içinde herkesin spesifik bir role sahip olduğu mutlu bir yaşam kurmaya teşvik etmiştir (Meyerowitz, 1994). Bu bir bakıma o yılların ABD ulusal güvenlik politikasının temel bileşenlerinden biri olmuştur (Britzolakis, 2013). Zira Soğuk Savaş koşullarında hükûmet açısından aile kurumunu, psikolojik bir kale, iç ve dış tehditlere karşı bir tampon olarak konumlandırma ihtiyacı doğmuştur (Tyler-May, 2008). Bahsi geçen toplumsal yapılanma sürecine, içinde yaşanan dönemin aile politikaları ve ideolojik yapılanmaları da sirayet etmiş ve cinsiyete dayalı sıkı bir iş bölümü öne çıkmıştır. Kadınlara daha çok ev ve çocuk yetiştirme; erkeklere ise çalışma ve eve ekmek getirme konularındaki geleneksel görevler yüklenmiştir (Meyerowitz, 1994). Başka

bir deyişle kadınlara yuvalarına ev kadını olarak geri dönmeleri çağrısında bulunulmuştur (Apak, 2004). Bu bağlamda medya ve iletişim araçları yoluyla “ideal kadın” imgesi yaygınlaştırılmış, kadınlardan bu imgenin gerektirdiği cinsiyet rollerine uygun hareket etmeleri (düşünmeleri, giyinmeleri, konuşmaları, eylemeleri) ve kimliklerini bu doğrultuda inşa etmeleri beklenmiştir (Fejer ve Talif, 2014; Holt, 2014). Dolayısıyla İkinci Dünya Savaşı yıllarında erkekler savaşa katıldığı için kadınların ekonomik bağımsızlığı, işgücüne katılımı ve böylece kamusal alandaki görünürlüğü desteklenmiş olsa da [o yıllarda Rosie the Riveter ikonu (bkz. Resim 3.1.¹³) kadınların işgücüne katılımının en yaygın sembollerinden biri olmuştur] savaş sonrası yıllarda bu tutum değişime uğramış ve kadınlardan özel alandaki sınırlarına geri çekilmeleri (Fejer ve Talif, 2014), geleneksel kadınlık rollerine (bkz Resim 3.2.¹⁴) yeniden bürünmeleri istenmiştir (Holt, 2014). Başka bir deyişle dönemin ideolojik atmosferi bağımsız kadını, sosyal düzeni bozabilecek bir “iç tehdit” olarak konumlandırmış (Fejer ve Talif, 2004; Tyler-May, 2008) ve savaş yıllarının kadını ev dışında çalışmaya yüreklendiren toplumsal iklimi çözülmeye başlamıştır (Tyler-May, 2008).

Resim 3.1. Rosie the Riveter ikonu

Resim 3.2. Kadınlara yüklenen geleneksel cinsiyet rollerini destekleyen reklamlardan bir örnek

¹³ Bu resim 11.04.2019 tarihinde <https://www.seattlemet.com/articles/2018/3/27/will-the-real-rosie-the-riveter-please-stand-up> adresinden alınmıştır.

¹⁴ Bu resim 11.04.2019 tarihinde <http://kristinamedia01.blogspot.com/2017/09/tides-got-what-women-want.html> adresinden alınmıştır.

Resim 3.1. ve Resim 3.2. söz konusu değişimi, yani kadının bağımsızlığına, rollerine ve kamusal alandaki konumuna ilişkin farklılıkları bariz bir şekilde ortaya koymaktadır. Görüldüğü gibi Rosie the Riever ikonu mavi yaka, ekmeğini kendi kazanan, mücadeleci, kamusal alana çıkan bağımsız ve güçlü bir kadını; buna karşın Soğuk Savaş döneminin ideal kadın imgesi evine ve aile içindeki görevlerine sıkı sıkıya bağlı, özel alanla sınırlı, mutlu ve bağımlı bir kadını temsil etmektedir. Dolayısıyla 1950’lerde yaşayan kadın için en büyük imtihan, normatif ideal kadın imgesinin dışına çıkıp otantik bir ben olarak var olmaktır. Fakat bu yolda önünde başta devlet olmak üzere pek çok engel vardır. Devlet, [o yıllarda] yaratmak istediği ulus için kadını özel alanda konumlandırmayı (Fejer ve Talif, 2014) ve toplumsal hayattaki rollerini yuva kurma ve bakım verme işlevleriyle sınırlandırmayı tercih etmektedir. Anneler ve yaşça olgun diğer kadınlar ataerkiyi içselleştirdiği için bu sınırlandırmayı kabul etmekte ve geleneksel cinsiyet rollerini kızlarına empoze etmektedir. Bu bağlamda otantik bir ben olma yolunda ilerlemek isteyen entelektüel kadının önünde çok az kadın rol model vardır (Wagner, 1986). Entelektüel kadının önündeki bir diğer engelse diğerlerinden farklı olma duygusu içinde ortaya çıkan kendine yabancılaşmadır (Fejer ve Talif, 2014). Friedan (1983) tarafından da belirtildiği üzere bu devrin kadını, kocasının karısı ve çocuklarının annesidir; yalnızca kendi değildir; ondan kendisi olması değil, kendine biçilmiş rollerden ibaret olması beklenmektedir.

3.2. Günceleri Işığında Plath’ın Toplumsal Cinsiyete İlişkin Sorgulamaları

Plath, Smith College yıllarındayken gerek psikolojik ihtiyaçları gerek flört tecrübeleri gerekse kendisini kuşatan çevre koşulları içinde gözlemlediği kadın-erkek ilişkilerinden hareketle toplumsal cinsiyete ilişkin çeşitli sorgulamalar yapmıştır. Bahsi geçen sorgulamalar çok çeşitli olmakla birlikte bu kısımda yalnızca aşağıda belirtilmiş olan belli başlı temalar üzerinde durulacaktır:

3.2.1. Çatışan Aşk Tarzları

1950’li yılların ABD’sinde aşka yüklenen anlamları ve bu doğrultuda Plath’ın yapmış olduğu aşka ilişkin sorgulamaları iki ayrı kavramsal bakış açısı üzerinden incelemek gerekmektedir. Bunlardan biri Lee’nin (1973/1977) Aşkın Renkleri

Kuramı, diğeri Giddens'ın (2010) *Mahremiyetin Dönüşümü* adlı kitabındaki romantik aşk kavramsallaştırmasıdır.

Lee'nin (1973/1977) *Aşkın Renkleri Kuramı* Eros (tutkulu aşk), Ludus (oyunsu aşk), Storge (arkadaşça aşk), Agape (özgecil aşk), Pragma (mantıklı aşk) ve Mania (obsesif aşk) olmak üzere altı aşk tarzı olduğunu öne sürmektedir. Günce kayıtları incelendiğinde Plath'ın, aşk tarzlarından özgecil aşk ile tutkulu aşk arasındaki gerilime vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. O, kadının kendisini sunakta kurban edercesine pasif fedakârlıklarda bulunduğu özgecil aşk tarzı yerine cinsel arzularını özgürce karşıladığı tutkulu aşk tarzının özlemini çekmektedir. Aşk alanında yaşadığı bu gerilimin günce kayıtlarına şu şekilde yansıdığı görülmektedir:

Özgecil aşk: Aştan korkuyorum, sunakta kurban edilmekten (Plath, 2000a, s.91).

Erotik aşk: Öylesine apaçık, öylesine umarsızca sevişmek ve sevebilmek istiyorum. Hâlâ öylesine safım ki; neyi sevdiğimi, neyi sevmediğimi çok iyi biliyorum; ama ne olur kim olduğumu sormayın bana. “Tutkulu, paramparça bir kız” mı yoksa? (Plath, 2000a, s. 96).

[...] kendime denk düşecek bir eş bulmalıyım: cinselliği güçlü, entelektüel; arkadaşça da ona değer vermeliyim: saygı ve değer verme, aşkımın nesnesiyle eşit olmalı (ataerkil, tanrısal nitelikler için içine giriyor burada) (Plath, 2000a, s. 101).

Özgecil âşıklar, partnerlerinin ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önünde tutarak onların mutluluklarını kendilerinininkine yeğlemekte; kendi duygusal, entelektüel ya da maddesel ihtiyaçlarının karşılanmasını önemsememekte; aşkı bir ödev ve görev olarak görmektedir. Buna karşın tutkulu âşıklar yakınlık ve teması ön planda tutarak partneriyle arzuladıkları cinsel deneyimleri yaşayabilecekleri ve tatmin olacakları bir aşk tarzını öncelemektedirler (Lee, 1973/1977).

Günceleri incelendiğinde Plath'ın tutkulu aşk tarzını idealize ettiği görülse de bunu yaparken tarafların birbirini cinsel açıdan metalaştırmasına karşı olduğu anlaşılmaktadır. O, romantik ilişkilerde fiziksel ihtiyaçlar kadar duygusal ve entelektüel ihtiyaçların da karşılanması gerektiğine inanmaktadır. Ancak içinde yaşadığı dönemin genç erkek profili bu ihtiyaçların karşılanmasını genel olarak yadsımakta ve bir kızla vakit geçirirken fiziksel hazları merkeze almaktadır. Plath'ın flört ilişkilerinin bu tek yönlü yapısından duyduğu rahatsızlık günce kayıtlarında şu şekilde ortaya çıkmaktadır:

“Sen” dedim üstüne basa basa, “hiç aldırımıyorsun bana, yalnızca fiziksel olarak.” Her oğlan yadsırdı bunu, her çapkın delikanlı, her çapkın yalancı (Plath, 2000a, s. 27).

[...] beni beğenen, bana hayran olan, beni, benim kendimi anladığım kadar anlayan bir erkek tarafından sevilme (Plath, 2000, s. 8).

Yapılan alıntılardan anlaşıldığı üzere, Plath hem fiziksel çekiciliği hem de entelektüel kapasitesi yüksek olan bir aşkı makbul bulmaktadır (Orlijan, 2002). Bu yönüyle aşkın “dünyayı” ve kişiyi “dönüştüren ve renklendiren” bir kişisel tecrübe olduğunu düşünmektedir. Onun getirdiği hazzın, adeta dünyayı kucakladığına inanmaktadır (Popiş, 2013, s. 17).

Yazarın günce kayıtları incelendiğinde Giddens’in (2010) *Mahremiyetin Dönüşümü* adlı eserinde tartıştığı romantik aşk kavramının ve ideolojisinin izleri de bulunmaktadır. Giddens tarafından belirtildiği gibi romantik aşk idealleri kadınları erkeklerden daha fazla etkilemektedir. İçinde yaşadığı dönemin romantik ideolojisi Plath’ı ve onun gibi yetişmiş diğer genç kadınları peri masallarındaki gibi idealize edilmiş, fantastik bir aşkı beklemeye sevk etmiştir. Hayali kurulan bu aşk yazara göre “uçsuz bucaksız, ürkütücü derecede zamandışı ve sonsuza dek sürecek bir sevgi” (Plath, 2000a, s. 157); “göksel bir onur”dur (Plath, 2000a, s. 160).

[...] senin yanında oturacağıma, seni besleyeceğime, bütün gerekli masalar, sandalyeler ve lahana krallıklarında melek olduğumuz o birkaç fantastik ânı bekleyeceğime inanıyorum, meleklerle dönüşüyoruz (cenneteki meleklerin hiçbir zaman olamayacakları bir şey bu), ikimiz birlikteyken dünyaya kendini sevdireceğiz, onun akkor haline gelmesini sağlayacağız, yanında oturacağım, okuyacağım, yazacağım, dişlerimi fırçalayacağım, senin içinde bir meleğin, benim türümden bir meleğin tohumlarının, ateşin, kılıçların, tutuşan gücün olduğunu bilerek, kadınların niçin yaratıldıklarını niçin böyle yavaş yavaş öğreniyorum? dirsekleyerek, dürtükleyerek yükseliyor içimde, tıpkı nisanda lale soğanlarının yaptıkları gibi (Plath, 2000a, s. 126).

Yukarıdaki alıntıdan anlaşılabileceği gibi Plath’ın hayalini kurduğu aşk, dönemin ideal kadın ve mutlu yuva imgelerinin birçok özelliğini içermektedir ve Giddens (2010, s. 8) tarafından belirtildiği gibi bu tür romantik idealler “kadınların ‘yerlerine’ –evlerine– yerleşmelerine” zemin hazırlamaktadır. Bu aşk, kadınların “bütünüyle kadın” olmasının anahtarıdır (Plath, 2000a, s. 133) ve onlara “ekmek ve şaraba” olduğu kadar ihtiyaç vardır (Plath, 2000a, s. 250). Kullanılan metaforik ifadelerden anlaşılabileceği üzere hayali kurulan aşka kavuşmak, âşığa bir aşkınlık katmakta ve onu Hristiyanlık öğretisinin iki önemli sembolü (ekmek ve şarap) üzerinden aşkı ve maşuku tanımlamaya sevk etmektedir. Böyle bir aşk tecrübesi aynı zamanda

dönemin romantik ideolojilerinin de katkısıyla kadınların içselleştirmiş olduğu tüm ataerkil öğretileri harekete geçirebilmektedir:

[...] çünkü gövdem inancıma ve sevgime bağlı, gerçekten de bir başka erkekle yaşayamayacağımı duyumsuyorum; bu da benim (bir rahibe olamayacağıma göre) kutsanmış bir bekâr kadın olacağım anlamına gelir. Bir avukat ya da gazeteciliğe eğilimli olsaydım, sorun yoktu. Ama değilim. Bebeklere, yatağa, zeki arkadaşlara, lezzetli bir akşam yemeğinin ardından dâhilerin mutfakta cin içtikleri, kendi romanlarını okudukları, taşınır değerler borsası üstüne konuştukları, bilimsel gizemciliği tartıştıkları (bu arada, merak uyandırıcı bu: bütün biçimleriyle: burada, botanikte, kimya da, matematik de, fizik de vb. tümü de çeşitli biçimlerde gizemci), görkemli, canlandırıcı bir eve eğilimim var –neyse, bir erkeğe bu kocaman inanç ve sevgi birikimini sunmak, çocuk vermek için yaratılmışım ben; yığınla çocuk, büyük bir acıyla, gururla (Plath, 2000a, s. 157).

Görüldüğü gibi romantik aşkla birlikte harekete geçen içselleştirilmiş ataerkil kalıplar, kadınları geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini gönüllü bir şekilde sergilemeye güdülemektedir. Başka bir deyişle 1950’li yılların Amerikan toplumunda evlilik bir kadın için “bir erkeğin yarı tanrısı olması” olmak (Plath, 2000a, 106) ve “sonsuz dek süren bir öyküyü dinlemek gibi”dir (Plath, 2000a, s. 183).

3.2.2. Bakirelik/El değmemişlik Tabuları

“Kadınların cinselliğinin erkeklerin kontrolü altında olması modern toplumsal hayatın arızî” (Giddens, 2010, s. 9) yönlerinden biridir ve Plath’ın günce kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla 1950’li yılların ideal Amerikan kadının temel karakteristiklerinden biri el değmemiş olmak; evlilik öncesinde flört ilişkileri yaşasa da “durması gereken yeri” biliyor olmak; yani bekâretini korumaktır. Bu cinsel değer hem kadınlar hem de erkekler tarafından ortak bir şekilde paylaşılmaktadır ve kızlara genellikle anneleri tarafından aktarılmakta, aşılannmaktadır. Başka bir deyişle ataerki yaşça büyük olan kadınlar aracılığıyla yaşça küçük olan kadınların cinsel özgürlüğünü denetim altına almaktadır: “Kızına, soylu kadınların yazdıkları *The Case for Chastity* adlı kitaplar verdi. Her erkeğin, karısı olacak kızın el değmemiş olmasını istediğini söyledi ona, kendisi gençliğinde ne denli çılgınca bir yaşam sürmüş olsa da” (Plath, 2000a, s. 333). Günce kayıtlarından Plath’ın da bu cinsel değerler çerçevesinde yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu değerlerin izdüşümleri güncelerine şu şekilde yansımaktadır:

Bu benim, diye düşündüm, baştan çıkarmak için giyinmiş Amerikalı bakire. Bir cinsel haz akşamı olacağını biliyorum. Buluşuyoruz, eğleniyoruz, eğer cici kızlarsak, belli bir noktada ağırbaşlı oluyoruz (Plath, 2000a, s. 25-26).

Biraz daha oradan buradan konuşma, biraz daha gülme, gözücuyla bakma, biraz daha o dile getirilemeyen fiziksel sürtünme, her yeni elegeçirisi öylesine haz verici kılan. Havada, benim varolmam için en ideal ortamı yaratan güçlü bir erkeklik kokusu vardı (Plath, 2000a, s. 26).

Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere 1950'lerin ABD'sinde genç kızların erkeklerle fiziksel olarak yaklaşması, belirli sınırlar çerçevesinde bir dereceye kadar kabul görülmektedir. Dönemin “cici kızları”ndan beklenen cinsel konularda ağırbaşlı ve ölçülü olmalarıdır. Giddens (2010, s. 15) *Mahremiyetin Dönüşümü* adlı eserinde, 1989 yılında ABD'de Lillian Rubin tarafından 18-48 yaş arasındaki 1000 heteroseksüel ile yürütülen bir cinsel tarih araştırmasından söz etmekte ve ondan yola çıkarak İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'sinin evlilik öncesi cinsel yaşama bakışını şu sözleriyle özetlemektedir:

Rubin, II. Dünya Savaşı'nda evlendiği sırada “zamanının bütün kurallarına uyan” ve hiçbir zaman “işini aşırıya vartırmayan” bakire bir kızmış. Cinsel maceralarına açık sınırlar koyma konusunda yalnız değilmiş, arkadaşlarıyla ortak davranış kodlarını paylaşıyormuş. Müstakbel kocası bu kodlara uyulmasını temin etme işine aktif olarak katılıyormuş; onun cinsel “doğrular ve yanlışlar” anlayışı Rubin'inkine uyuyormuş. Evlilikten önce kızların bakire olması her iki cins tarafından da önemsenen bir şeydi, diyor Rubin. Çok az kız, erkek arkadaşlarının cinsel ilişkiyi sonuna kadar yaşamasına izin verdiklerini söyleyebiliyordu ve çoğu, böylesi bir eyleme ancak söz konusu erkek resmi olarak nişanlıysa izin veriyordu. Cinsel olarak daha aktif kızlar, kendilerinden “yararlanmaya” çalışan erkekler ve diğer kızlar tarafından kötüleniyordu. Nasıl ki kızların toplumsal şöreti cinsel kurlara direnir onları kontrol etme yeteneklerine dayalıysa, erkeklerinki de elde ettikleri cinsel zaferlere bağlıydı. Ankete katılan 45 yaşındaki birinin de belirttiği gibi, erkeklerin çoğu bu zaferleri ancak “o kızlardan, sürtüklerden biriyle çıkarak” elde edebiliyordu (Giddens, 2010, s. 15).

Bu değerler, cinsel tabular olarak sosyalleşme süreçleri içinde genç kızlara aktarılmaktadır. Süperegönün harekete geçirilmesi yoluyla kadın cinselliği denetim altına alınmaktadır. Böylece genç kızlar, toplum tarafından ayıplanma korkusu nedeniyle cinsel arzularını doyuma ulaştırmaksızın bastırmakta, bekâretlerini evlenene kadar korumaktadır:

Yıkıcı sonuçlar yaratmaksızın görenekleri yıkamayacak denli vicdan şırınga edilmiş içime; yalnızca imrenerek sınıra dayanabilirim, suçluluk duygusuna kapılmaksızın cinsel açıklıklarını özgürce giderebildikleri, bütünlüklerini koruyabildikleri için oğlanlardan nefret, nefret, nefret ediyorum, oysa ben buluşmadan buluşmaya sürükleniyorum, hiçbir zaman doyurulmayan, sırlı sıklam bir arzuyla. Tikindiriyor bu beni (Plath, 2000a, s. 32).

Yukarıda yapılan alıntıdan anlaşılacağı üzere doyurulmamış cinsel arzular id ve süperego arasında çatışma yaratmakta; ancak ego, kendisini çevreleyen dış dünyanın gereğine uygun şekilde ikisi arasındaki gerilimi azaltarak bir denge oluşturmaktadır. Bu dengenin kurulamaması ve kadının, id'in istekleri doğrultusunda haz ilkesinin denetimi altına girerek cinselliği son noktasına kadar deneyimlemesi durumunda [toplumun ve ailenin beklentilerine karşı geldiği için ego bütünlüğünü kaybetmesi ve] suçluluk duyması olasıdır. Oysa aynı dönemde erkekler için benzer bir içsel çatışma söz konusu değildir. Onlar cinsel arzularını, id-süperego çatışması yaşamaksızın diledikleri gibi doyurabilmektedir. Plath, bekâret ve cinsel yaşam konusunda kadın ve erkek dünyası arasındaki bu farklılığı şiddetle eleştirmekte ve içinde bulunulan pozisyonu “ahlak kafesine kapatılmış” olmaya benzetmektedir: “[...] oysa biz zavallı, kösnül insanlar, ahlâkın kafesine kapatılmış, koşullarla zincirlenmiş, her zaman kasıklarımızı yalayan korkunç, zorlayıcı ateşle kıvrırır, acı çekeriz” (Plath, 2000a s. 63).

Bu ahlak kafesinde, romantik ilişkileri başlatmak erkeklerin yapabileceği bir eylemdir. Kadınların romantik bir ilişki başlatmak üzere girişimde bulunması o yıllarda sıradışı kabul edilmektedir: “Niçin çoğu kez girişimi erkek alsın eline? Kadınlar çok şey yapabilirler ama bu bir yana, hiçbir şey yapamıyorum ben, bir çeşit onur ve gurur ona yazmamı engelliyor (onu ne denli sevdiğimi geveleyip durmayı reddediyorum artık), bana gereksinim duyuncaya dek beklemeliyim” (Plath, 2000a, s. 133). Başka bir deyişle kadınların ilk adımı atması, “kolay kadın” olarak görülmesine sebebiyet vermektedir: “[...] çünkü şimdi hemen, çok fazla kolay oldum, bu yüzden de keşfetmek zahmetine katlanmayacak” (Plath, 2000a, s.180-181). Buna göre 1950’li yılların ABD’inde kadınların “kolay” ya da “hafif” kadınlar ve “erdemli” ya da “iffetli” kadınlar olarak ikiye ayrıldığı anlaşılmaktadır. Bu dikotomik ayrım o yıllarda kadının kendini evlilik öncesi cinsel deneyimin akışına bırakmasının önüne geçmektedir. Çünkü erdem denilen şey, o sırada erkeğin cinsel ayartmalarına teslim olmamakla kazanılmaktadır (Giddens, 2010, s. 12).

Romantik ilişkileri başlatma yetkisini elinde bulunduran erkek, sürdürme ve sonlandırma hakkını da saklı tutmaktadır. Aynı zamanda maddi konuları çözen taraf olmalıdır. Dolayısıyla kadın ve erkek, erkeğin girişimi doğrultusunda çıkmaya başladıktan sonra randevulardaki ödemeleri erkeğin yapması, kızların bunu itirazsız

kabul etmesi beklenmektedir: “Yemek paramı erkeklerin ödemesine yeterince alışmış duyumsuyorum kendimi” (Plath, 2000a, s. 179).

Bekâret ve romantik ilişkileri başlatma ve deneyimle konusunda 1950’li yılların ABD’siyle ilgili söylenebilecek son husus ilk cinsel deneyime yüklenen idealize edilmiş anlamlardır. Romantik ideolojilerin tesiriyle kadınlar, ilk cinsel tecrübelerinden sonra sanki farklı bir kadın olacaklarmış algısı içinde yetiştirilmektedir. Bu nedenle ilk deneyimini yaşayan kadınlar, bu mitlerin gerçek olup olmadığını teyit etmek istemektedir:

Biriyle yatağa girmekten, kızılığımı yitirmekten, fışkıran kanlar içinde Acil Koğuşu’na gitmekten, şununla bununla gönül eğlendirmekten ötürü hiçbir zaman suçluluk duymadım. Niçin? Niçin? Fikrim yoktu, duygularım vardı. Duygularım vardı ve ne istediğimi buldum, istediğim tek şeyi buldum, kafamla değil, doğruluğun sıcaklığıyla bildim onu, tuz gibi keskin, suda balık gibi kesin (Plath, 2000a, s. 339).

Işıl ışıl duyumsuyorum kendimi, yüzüm bir *New Yorker* parıltısıyla aydınlanmış. Tıpkı kayıkhanede kızılığı bozulduktan sonra onu bozan yakışıklı delikanlıya: Farklı görünmüyor muyum? diye soran İngiliz sosyete kızına benziyor. Ah, evet, farklı görünüyordum (Plath, 2000a, s. 378).

Yukarıda yapılan alıntılardan da anlaşılacağı üzere 1950’li yılların ABD’sinde ilk cinsel tecrübe “yitirilen kızlık” anlamına gelmektedir. Böylesi bir kayıp yaşanacaksa bunun doğru zamanda ve doğru yerde olması önem arz eder görülmektedir. Başka bir deyişle bekâret illa “kaybedilecekse” bunun gönül eğlendirmek için değil bir aşk uğruna gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

3.2.3. İkinci Cins Olma ve Erkek Yaşamına Öykünme

Plath’ın günce kayıtlarından anlaşıldığı üzere 1950’li yılların ABD’si, erkeğin birincil konumunu koruduğu ve pek çok alanda (özellikle de cinsel alanda) imtiyazlara sahip olduğu; kadınınsa ikincil konumda olduğu ve çeşitli açılardan erkek yaşamına öykündüğü bir atmosfere sahiptir. Bu atmosferde kadının erkeksi özgürlükler ve özellikler sergilemesi dirençle karşılanmakta, cezalandırılmaktadır (Wagner, 1986). Kadınlara tıpkı “Victoria döneminde olduğu gibi beyinsiz taşınır mallarmış gibi davran[ılmaktadır]” (Plath, 2000a, s. 360). Plath bu tavırdan duyduğu rahatsızlığı şiirlerine de yansıtmaktadır. Örneğin bahsettiği Viktoryen dönem kadınına “Sabah Şarkısı” (19 Şubat 1961) adlı şiirinde annelik rolü içinde resmetmektedir. Şiirde kadının çocuk bakma sorumluluğu nedeniyle değişen, ağırlaşan ve entelektüellikten uzaklaşan yaşam biçimine değinmekte ve bu rol

içindeki kadını “Viktoryen geceliği içinde bir çiçek” ve “hantal bir inek” olarak betimlemektedir (Plath, 2016, s. 7). Plath’ın başvurduğu bu metaforlar, anneliğin kadını pasifize eden yönlerine işaret etmektedir. Geleneksel cinsiyet rolleri içinde sıkışıp kalmış kadın dünyası ile erkek dünyası arasındaki kapatılamaz uçurumu ise güncelerinde şu sözleriyle dile getirdiği görülmektedir:

Gene de, bütün bunlar bir kez daha dünyanın bir erkek dünyası olduğu olgusuna varmıyor muydu? Çünkü bir erkek her önüne gelenle düşüp kalkmayı seçerse, gene de estetik bir biçimde rastgele ilişki kurmaya burun kıvrabilir. Gene de, bir kadının ona bağlı kalmasını, onu kendi kösnüsünden kurtarmasını isteyebilir. Ama kadınların da kösnüleri vardır. Niçin heyecanların bekçisi, bebeklerin gözeticisi, erkeğin ruhunun, bedeninin, gururunun besleyicisi durumuna düşsünler? Kadın doğmak benim korkunç tragedyam. Dölyatağına düştüğüm andan başlayarak penisle erbezi torbası yerine göğüslerle yumurtalar büyümeye; tüm eylem, düşünce ve duygu çemberimin katı bir biçimde kaçınılmaz dişiliğimle kuşatılmasına yazgılıydım. Evet içimi yakan, yol ekipleri, denizciler, askerler, bar müdahavimlerine karışmak, bir sahnenin parçası olma isteği –adsız, dinleyen, kaydeden- her şey benim bir kız, her zaman saldırıya uğruna, bir kötü davranışla karşılaşma tehlikesi içinde bir dişi olmam olgusuyla mahvolmuş. Erkeklerle, onların yaşamlarına duyduğum ilgi, çok kez onları baştan çıkarma isteği ya da onlarla yakınlık kurmaya bir çağrı gibi anlaşılmıştır (Plath, 2000a, s. 49).

Yukarıda yapılan alıntıdan anlaşılacağı üzere, 1950’lilerin ABD’si erkek-egemen bir toplum yapısının özelliklerini sergilemekte; kadın yaşamını kimi zaman bir cehenneme çevirmektedir (Karakoç, 2016). Bu dünyada cinsel tabular yalnızca kadın cinselliğini denetleme amacı gütmekte, erkek cinselliğine müdahale etmemektedir. Başka bir deyişle topluma erkek lehine işleyen çifte standartlı bir atmosfer hâkimdir (Orlijan, 2002). Kadınların cinsel arzuları göz ardı edilmekte; korumacı cinsiyetçi (kadınların zayıf ve korunulması varlıkları olduğu, her an saldırıya uğrayabileceği ve kendisini koruyamayacağı yönündeki) söylemler eşliğinde ikincil konumları pekiştirilmektedir. Böyle bir ortamda Plath, kadın olmayı bir tragedyaya ve sınırları cinsel tabular etrafında çizilmiş bir çember içinde sıkışıp kalmış olmayla özdeşleştirmekte ve bu nedenle erkek yaşamına öykünmektedir.

Plath’ın erkek yaşamına öykünmesinde kamusal alanda görünür olan, aktif ve muktedir bir özne olma arzusu da ön plandadır. O, bir bakıma erkeklerin hem kamusal alanda hem de özel alanda sahip olduğu özgürlüklere gıptayla bakmaktadır:

Benim, temeldeki bencil öz sevgimden kaynaklanan en büyük sorunum, kıskançlık. Erkekleri kıskanıyorum –herhangi bir ilişkiyi aşındırabilecek tehlikeli, ince bir imrenme, sanırım. Edilgin ve dinler olmak değil, etkin ve yapar olmak isteğinden doğan bir imrenme bu. Erkeklerin, çifte bir yaşam sürme –meslekleriyle cinsel ve aile yaşamları– fiziksel özgürlüklerine gıpta ediyorum; imrenmemi unutmuş gibi

yapabilirim; ama ne olursa olsun, bu duygu var, sinsi, kötücül, uykuda (Plath, 2000a, s. 55).

Bahsi geçen “erkeksi özgürlük alanlarına” sahip olmamak gıpta ya da imrenmenin yanı sıra kadınlarda kimi zaman öfke ve nefret de uyandırabilmektedir. Çünkü erkekler hem cinsel alanda hem de mesleki alanda karşı konulamaz bir çifte yaşam sürme hakkını elinde bulundurmaktadır. Başka bir deyişle onlar, evlendikten sonra da yaşamın farklı alanlarındaki imtiyazlarını korumaktadır (Giddens, 2010). Doğum sancıları çekmek zorunda olmadıkları gibi kendi bakımlarını sağlamak için çaba sarf etmelerine de gerek yoktur; ne de olsa tüm bunları onlar için yapacak olan bir kadın hayatlarında hâlihazırda bulunmaktadır. Ayrıca gönüllerini bir başka kadına kaptırdıkları gerekçesiyle eşlerini ve çocuklarını ansızın bırakıp çekip gitme hakları da saklıdır:

Erkeklerden nefret ediyordum, çünkü kadınlar gibi acı çekmek zorunda değildiler. Ölebilirler ya da İspanya’ya gidebilirlerdi. Bir kadın doğum sancıları çekerken onlar eğlenebilirlerdi. Bir kadın yemeğini peynir ekmekle geçiştirirken, erkekler kumar oynayabilirlerdi. Erkekler, pis, berbat erkekler. Alabilecekleri her şeyi alıyor, sonra huysuzluk nöbetleri geçiriyorlar, yahut ölüyorlar ya da Bayan filancanın kösnül dudaklı kocası gibi, İspanya’ya gidiyorlardı (Plath, 2000a, s. 332).

Erkeklerden nefret ettim, çünkü onların fiziksel olarak gerekli olduklarını duyumsuyordum: onlardan nefret ettim, çünkü tutumlarıyla beni aşağılıyorlardı: kadınlar düşünmemeli, ihanet etmemeli (ama kocaları yapabilir), evde oturmalı, yemek pişirmeli, çamaşır yıkamalı. Birçok erkek kadınların böyle olmasına gereksinim duyar. Yalnızca güçsüz olanları duymaz, bu yüzden de birçok güçlü kadın güçsüz erkeklerle evleniyor, çocuk sahibi olmak, hemen kendi yollarına gitmek için (Plath, 2000a, s. 361).

Bu koşullarda sürekli daha güçsüz ve savunmasız olduğu dikte edilen ve ikincil konumunu değiştiremeyeceğini fark eden kadın, kendini erkeğin korumacı cinsiyetçi edimlerine teslim etmektedir: “Kendimi erkeklerin korumasına, özenine, sevecenliğine atmama neden olan, onlara duyduğum güçsüz bağımlılık mı?” (Plath, 2000a, s. 178). Çünkü bir kadın olarak “kendini gerçekleştirmek için başka insanların gerçekliğine gereksinimi var”dır (Plath, 2000a, s. 404) ve bu nedenle itaatkâr davranmaktadır: “[...] ne yaparsa yapsın, kendimi ona uydurmak isterim” (Plath, 2000a, s. 350). Bu tip bir kadın kendisini “*her şeyiyle kuşatacak bir erkeğe gereksinimi*” olduğuna inanmaktadır (Plath, 2000a, s. 335). Dolayısıyla bu yıllarda birçok kadın kendini pasifliğin ve bağımlılığın kısırcığında bulabilmektedir: “Edilgen bağımlılık izleri buluyorum kendimde hep: Ted’e, çevremdeki insanlara [...]”

yaşamıma karar verecek, bana ne yapacağımı söyleyecek, bunu yaptığım için beni övecek biri olsun istiyorum. Bunun saçma olduğunu biliyorum. Ama ne yapabilirim?” (Plath, 2000a, s. 403).

3.2.4. Kadının Evlilik İçindeki Konumu

1950’li yılların ABD’sinde evlilik kurumu, kadının toplumsal alandaki ikincilleştirilmiş konumunun bir uzantısı ve hatta menşei olarak işlemektedir. Tipik bir geleneksel aile yapısı baskın konumdur. Bu aile yapısı ev işlerinden ve çocukların bakımından sorumlu bir ev kadını ile eve ekmek getiren bir erkeğin yan yana gelmesiyle oluşmaktadır (Giddens, 2010). Yapının merkezini erkek oluşturmaktadır. Kadın ise kendi kimliğini bağımsız bir şekilde değil (Wagner, 1986) ilişkisel bir şekilde tanımlamaktadır. Kadın benliği ve kimliği erkeğin istek ve arzuları doğrultusunda kurgulanmaktadır. Birçok kişi evliliğin “kadının hizmetçi, uşak, dadıya dönüşmeksizin yürütülebileceğine inanmamaktadır” (Plath, 2000a, s. 360) Dolayısıyla karı-koca ilişkilerinde kadının kurban ve mağdur olduğu (Karakoç, 2016); boyun eğme ya da eğdirmeye dayalı güç ilişkileri ve hiyerarşik bir yapı gözlenmektedir. Bu yıllarda yüksek eğitim görmüş, mesleğini icra etmek ve bağımsızlığını korumak isteyen bir kadın için evlilik ürkütücü bir kurumsal yapıdır. Çünkü evli bir kadından beklenen şey; eşini hayatının merkezine koyması; kişisel istek, arzu ve hayallerini geri plana atarak kendini eşine ve çocuklarına adanması; aile içindeki cinsiyete dayalı iş bölümünde yerini almasıdır. Yaşamını kocasının istek ve ihtiyaçlarının gölgesinde ve onlara kanalize olarak sürdürmesi; bu uğurda kendi benliğini ve kimliğini askıya almasıdır. Oysa Plath güç eşitliğine dayalı, tarafların kişisel alanlarını koruyabildiği, mesleklerini serbestçe icra edebildiği ve gelecekteki hedeflerinden vazgeçmediği bir evlilik hayatına sahip olmak istemektedir:

[...] nasıl bir rol oynamayı tasarladığım sorulduğunda, şöyle diyorum, “*Rol*’le ne anlatmak istiyorsunuz? Evlenince bir role bürünmeyi düşünmüyorum –zeki, olgun bir insan olarak yaşamayı sürdürmek, büyümek, gelişmek, öğrenmek istiyorum, her zaman yaptığım gibi. Yaşam alışkanlıklarında hiçbir sapma, hiçbir köklü değişiklik yapmaksızın.” *Hiçbir* zaman beni ve benim işlerimi belirten, yalnızca ev, başka kadınlar, sosyal etkinliklerle sınırlanmış bir çemberim olmayacak; dünyayla temas çevresinden, eve, benim için yalnızca dolaylı olan, yaşantı masalları getiren eşimin daha geniş bir dünya çemberine kapatılmış, şöyle:

Hayır, güçlü, perçinlenmiş bir ortak merkezleri olan iç içe geçmiş iki çember olacak daha çok, ama her *ikisinin* de dünyanın içine doğru çıkıntılı ayrı ayrı kırımları olacak. İçinde bir çekim, gerilim esnekliği, ama sağlam bir birlik olan, koşullara uyarlanabilir dengeli bir gerilim. Kutuplaşmış iki yıldız: böyle.

Hemen hemen tam iletişim anında şöyle. neredeyse birbiriyle kaynaşmış. Ama kaynaşma, istenmeyen bir olanaksızlıktır –üstelik çok da kısa sürer. Bu nedenle, böyle bir kuruntu olmayacak.

Kuşkusuz, bana egemen olunmasından biraz korkuyorum. (Kim korkmaz ki? Yalnızca boyun eğen, yumuşak başlı, uysal türden bir birey, ne o böyle, ne de ben.) Ama bu benim, ipso facto, *egemen olmak* istediğim anlamına gelmez. Hayır, bir siyah-beyaz seçimi ya da. “Ya ben yengi kazanırım, ya sen” seçeneği de değil. Benim istediğim yalnızca *denge*. Bir kimsenin istekleriyle çıkarlarının, bir başkasının artmasına sürekli olarak bağımlı kılınması değil! Bu gereğinden fazla açık bir haksızlık olurdu (Plath, 2000a, s. 64-65).

Çizmiş olduğu şekillerde de görüldüğü üzere Plath, ilk Venn şemasında olduğu gibi partnerlerden birinin diğerini tamamen kapsadığı ve hiçbir kişisel alan bırakmaksızın kendi varlığında tutsak kıldığı asimetrik ilişkilerin sağlıklı olduğunu düşünmektedir: “Aramızda hiçbir engel yok –hiçbirimiz, özellikle de ben- aramızda deri yokmuş ya da tek bir deri varmış da durmadan birbirimize çarpıyormuşuz, birbirimizi aşındırıyormuşuz gibi” (Plath, 2000a, s. 306). Bu tür ilişkiler eşitsiz ve otantiklikten uzak güç ilişkileri doğurmaktadır: “Ama ben kendim olmalıyım –kendimi oluşturmamalı, onun beni oluşturmaya izin vermemeliyim. Buyruklar veriyor” (Plath, 2000a, s. 306). Bu tür asimetrik ilişkilerden kurtulmanın yolu da kendi ayakları üstünde durmayı ve bağımsız olmayı öğrenmektir: “Onunla birlikte kendi yaşamımı sürdürmeyi, ama attığım her adım için ona bağımlı olmamayı öğrenmeliyim” (Plath, 2000a, s. 317). Plath bu tür ilişkilerin kadını aynı zamanda geleneksel cinsiyet rollerine mecbur bıraktığını düşünmektedir. O, ilişki içinde eşitlikçi ve hakkaniyetli güç ilişkilerinden yanadır ve kişilerin kendileri kalarak ama aynı zamanda birbirinden destek alıp potansiyellerini geliştirerek varolabileceği daha androjen evlilik iklimleri içinde olması gerektiğine inanmaktadır. Aksi takdirde “tarafardan birinin kimliğinin ötekini kimliğinde eriyeceği, ezileceği ve bir yutuluşa-boyun eğişe” maruz kalacağı hiyerarşik bir ilişki atmosferinin oluşacağını ve böyle bir durumda taraflardan birinin ya da her ikisinin birden bir bakıma ölümü yaşayacağını öngörmektedir (Plath, 2000a, s. 64): “[...] sanki duygularım istemeksizin onunla besleniyormuş, ondan birkaç saatten fazla yoksun kalırsam, halsiz düşer, kurur, dünya için ölülmüşüm gibi” (Plath, 2000a, s. 277). Plath, esasen bu öngörülerinde haklı çıkmıştır; kendi yaşamı ve evliliği üzerinden bu deneyimi yaşadığında güncelerine şu satırları yazmıştır:

Bütün varlığımın, onu yeniden esnek ve güçlü kılmak için verdiğim üç yıllık savaşımdan sonra, durmadan yadsımasına karşın, bütün varlığımın Ted'inkiyle böylesine tümüyle iç içe geçmiş olduğunu görünce şaşakalıyorum, öylesine ki ona bir şey olursa nasıl yaşarım bilmem. Ya deliririm ya da canıma kıyarım. Onsuz yaşamı tasarlayamıyorum. Yirmi beş yıl en iyi yerlerde aradıktan sonra, onun gibi biri daha yok. Uygun düşen biri. Kusursuzca uygun düşen biri. Benim kusursuz eril tamamlayıcım (Plath, 2000a, s. 197).

Yukarıda alıntılanan satırlardan anlaşılacağı üzere sınırlar kalktığında iki kişi arasındaki ilişki bir tamamlayıcılık ilişkisi olarak algılanmaya başlamaktadır: “benim toprak tanrıçam için güneş, deniz, tamamlayıcı kara güç o: yang ile yin (Plath, 2000a, s. 208). Bu tamamlayıcılıkta kadın “güçsüz-yarı” olandır (Plath, 2000a, s. 345). Çünkü “eşinden ayrı bir yaşamı olmayan” ve “salt tamamlayıcı” olan o taraftır (Plath, 2000a, s. 404). Dolayısıyla bahsi geçen tamamlayıcı yarı olma meselesi, kişinin kendi benliğini ötekinin benliğinde eritme sürecini hızlandırmakta; kendilik tanımını da onun üzerinden yapmaya başlamasına neden olmaktadır: “Bir dâhi o. Bense onun karısıyım” (Plath, 2000a, s. 321). Bu nedenle Plath aslında kadınların evliliklerinde mümkün olduğunca kendi alanlarını koruma çabasında olması gerektiğini düşünmektedir. Âdeta eşler arasında kendilerine saklı tutmak istedikleri kişisel alanlar için “ses geçirmez duvarlar” olmalıdır (Plath, 2000a, s. 322). Yazar bu sorgulamalarını şu sözleriyle tamamlamaktadır. “Yaşamıma kocamın el sürmesine, onun etkinliğinin dış çemberinin içine kapatılmış, gerçekte onun başarılı eylemlerinin masallarıyla dolaylı yoldan beslenmeye boyun eğmeyeceğim. Kendimin de, onunkinin dışında, onun saygı duyması gereken kendime özgü yasal bir alanım olmalı” (Plath, 2000a, s. 55). Çünkü eşlerin benliğini birbirinde yitirmesi “erinçlerine, kişisel bütünlüklerine iyi gelmeyecektir” (Plath, 2000a, s.155).

Öte yandan 1950’li yılların ABD’sinde çoğu erkek eşini, sahiplenici ve kibirli bir tutum içinde mülkiyeti olarak görmektedir. Başka bir deyişle onu diğer insanlar üzerinde iyi izlenim bırakmak amacıyla araçsal olarak hayatında istemektedir:

Karısını, “yeni bir araba” gibi gurur duyulacak, fiziksel bir iyelik sayıyor. Harika! Üstelik, kendini beğenmiş, gururlu da. Kusur Numara Bir! Başka insanların, sahip olduğu değerli varlığın bilincine varmalarını istiyor. Ne? “Bu çok doğal” mı diyorsunuz? Belki de doğaldır, ama ben anıştırmaya –neyin anıştırılmasına? maddesel tutumun- içerliyorum. Pekâlâ, ruha inanmıyorum ben. İnsanları “sahiplenmeye” de (Plath, 2000a, s. 59).

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere 1950’li yılların ABD’sinde kadınların evlilik içindeki konumu “olmak” üzerinden değil “sahip olmak” üzerinden

belirlenmektedir. Toplumsal alanda ikincilleştirilmiş olan kadın, özel alanda da ikincil konuma yerleştirilmeye devam etmekte; bir iyelik eki muamelesi görmektedir. Bu tür evliliklerde aynı zamanda aslanan erkeğin başarısı ve arzularıdır. Kadın, erinçlerini erkeğin (ya da çocuklarının) üzerinden tatmakta; onun başarılarını ortak bir başarı olarak algılamaktadır:

Ted'in başarısı, [...] bunun hoşuma gitmesi, Ted'in bu başarıyı kazanması, ama benim, onunla birlikte başarı kazanarak, her ikimizin de kendimizi daha iyi duyumsamamızı sağlayabilmemi öylesine yürekten duyumsamam. Böylesi daha iyi bence, eğer ikimizden biri başarılı olarsa: bu yüzden evlenebildim onunla, benden daha iyi şair olduğunu, benim küçük yeteneğimi hiçbir zaman kısıtlamak zorunda kalmayacağımı, tersine onu en ileri noktasına dek geliştirebileceğimi, gene de onun benden önde olduğunu duyumsayacağımı bildiğim için (Plath, 2000a, s. 216).

Tuhaf şey, Ted'in şiirlerinin kabul edilmesinden onun adına nasıl haz duyuyorum: katıksız, saltık sevinç: neredeyse, alanı açık tutuyormuş, bir ayağını altın dünyaya açılan kapının eşiğinde tutarak bana da bir yer ayırıyormuş gibi (Plath, 2000a, s. 253).

Ted'in birinci olduğuna çok seviniyorum. Bir yazarla evlenmeye karşı kolayca söyleniveren bütün kuramlar Ted'le eriyip gidiyor: şiirlerinin geri çevrilmesi üzüntümü kat kat artırıyor, kabul edilmesiyle kendiminkilerden çok sevindiriyor beni –sanki benim kendimin kusursuz erkek dengiymiş gibi: herbirimiz birbirimiz için yaşamaya inandığımız yaşamı boyutlandırıyoruz: hiçbir zaman rutinin, güvenli işlerin, paranın kölesi olmuyoruz: durmadan yazıyoruz, bütün gözeneklerimiz açık yürüyoruz dünyada, sevgiyle, inançla yaşıyoruz. Kusursuz bir örnek gibi geliyor kulağa. Ama böyle olduğumuza içtenlikle inanıyorum: birbirimizden ayrıken lüks içinde çürüyorduk, sevgililerce tapıldık, şımartıldık. Acımasızca üstlerinden atlayarak yürüyüp gittik. Birlikte düşünülebilecek en bağlı, en yaratıcı, en sağlıklı yalın bir çiftiz! (Plath, 2000a, s. 194-195)

Ted'den başka hiçbir şeyin önemi yok. Ted'in yazılarıyla benim yazıları. O akıllı, ben de akıllanıyorum gittikçe (Plath, 2000a, s. 255).

[...] günü Ted'in yeni bir deste şiirini daktiloda yazmakla geçirerek iç kapayıcı, sıkıntı veren acılarımdan kurtuldum. Kendi başıma yaşayınca dekada yaşıyorum (Plath, 2000a, s. 232).

Bir erkeğim var. Ona yardım edeceğim (Plath, 2000a, s. 236).

Yukarıdaki alıntılanan pasajlardan da anlaşılacağı gibi, evlilik ilişkisi içinde kadın, eşiyle kendini “bir” görmekte ve onun başarısını kendi başarısı olarak kabul etmektedir. Bu durum çalışan, meslek sahibi bir kadın için de böyledir. O, kendi hedeflerine ulaşınca kadar [hatta onlara yaklaşmasa bile] eşinin hayallerini gerçeğe dönüştürmesine, kamusal alanda yeteneklerini kanıtlamasına, başarı ve saygınlık kazanmasına yardımcı olmayı bir mutluluk ve övünç kaynağı olarak değerlendirmektedir.

3.2.5. Eş Seçimi Oyunu ve Feminist ya da “Kız Kurusu” Olarak Anılma Korkuları

Kadının seçim özgürlüğünün bir yanılsamadan ibaret olduğu (Kaur, 2017) 1950’li yılların Amerikan toplumunda eş seçimi, âdeta “pırıltılı bir kumar” (Plath, 2000a, s. 106) ya da “deneme yanılma oyunu”dur (Plath, 2000a, s. 32). O, kadınların sınırlı sayıdaki özgür eylemlerinden biri olarak görülmektedir: “Tek özgür eylemim o eşi seçmek ya da geri çevirmek” (Plath, 2000a, s.42). Eğitimli ya da eğitimsiz pek çok kadın evlenmeyi düşlemektedir: “Ne çok kız, koleji bitirdikten sonra evlenmeyi düşünür düşünür uykuya varıyor (Plath, 2000a, s. 356). Bu eş seçme oyununda kadın, özgürlüğünü çeşitli şekillerde kullanabilmektedir. Örneğin kadın müstakbel eşini; kendisi erkek olsaydı hangi mesleği seçeceğini ya da kendisinin erkek versiyonunun nasıl olacağını hayal ederek seçebileceği gibi ona en güvenli alanı sunacağını düşündüğü erkeği seçerek de belirleyebilmektedir. Örneğin Plath (2000a, s. 42), arkadaşı Perry’nin annesinin “kızlar sonsuz güvenlik ararlar; oğlanlarsa bir eş. Her ikisi de ayrı ayrı şeyler ararlar” dediğini duymuş ve kendi yaşamı üzerinden bu güvenlik arayışının ne denli önemli olduğunu sorgulamıştır:

Bir biçimde aile ve topluma (toplumu Allah kahretsin) belli saçma ve geleneksel alışkanlıklara bir biçimde uymak zorunda olduğum sonucuna vardım –kendi güvenliğim için, diyorlar. Bu nedenle yaşamımın büyük bölümünü karşı cinsten birine bağlamalıyım... Bu bir sorumluluk, çünkü:

1. Fiziksel çiftleşme ilişkisini, yaşamın hayvansal ve rahat ettirici bölümü olduğu için seçiyorum.
2. Kendimi her önüme gelenle ilişki kurarak doğrulayamam, toplumun (benim evcil şeytanım) saygısını ve desteğini koruyamam –kadın olduğum için de: ergo: erkek özgürlüğüne imrenmemin temel nedenlerinden biri.
3. Gene de, kadın olduğum için, zeki olmalı, yeni bir eş bulma şansımın –büyük bir olasılıkla- olmayacağı, yaklaşan, seçilmek için gerekli niteliklerden yoksun olacağım yaşlılık yıllarım için tam bir güvenlik önlemi almalıyım. Böylece, kararlaştırıldı: alışılmış yollardan bir eş elde etmeye bakacağım, yani, evlilik yoluyla (Plath, 2000a, s. 56)

Görüldüğü gibi bu bakış açısına göre eş seçiminde tarafların (kadın ve erkeğin) ihtiyaçları birbirinden farklıdır ve üniversite öğrenimi görmekte olan bir kadının önünde, aradığı özellikte birini bulması, yani makbul bulunan yaşta evlenebilmesi için kısıtlı bir zaman dilimi vardır: “Gerçek şu ki, seçkin insanlara rastlayabilmek için çok çok üç yılım var. Çok azı, şimdi tanıdığım kimse kadar yakın geliyor. Belirsiz atlara oynamış olacağım, sağlam birine değil” (Plath, 2000a, s. 58-

59). Ayrıca evlilik, meşru bir cinsel ilişkinin anahtarı olarak görüldüğünden kadınların cinsel doyuma ulaşmak için bu kurumsal yapıya dâhil olmaya ihtiyacı vardır. Dolayısıyla dönemin kadınları evlilikten sadece zevk verecekleri değil, kendilerinin de doyum bulacakları bir cinsel yaşam beklemektedir. Bunun yanı sıra evlilik kadınlar için bir çeşit yaşlılık sigortasıdır. Fiziksel güzellik geçicidir ve sabit bir ilişkiye sahip olmak sonrasında seçilmeyip yalnız bir ömür sürmeye yegdirdir. Tüm bu nedenlerle eş seçimi kadınlar açısından esasen korkutucu bir talip oyunudur: “Ama seçim öylesine önemli ki, beni biraz korkutuyor. Çok korkutuyor” (Plath, 2000a, s. 142).

Eğitimi tamamlayan ve mesleğini icra etmeye başlayacak olan bir erkek içinse eş seçimi kendisinin iyi bir uzantısı olacak, bakımını sağlayacak, soyunu devam ettirecek ve ona koşulsuz itaat edecek bir partner bulma amacı taşımaktadır. Plath, o sıralarda hayatında olan erkek arkadaşını tahlil ederken bu hususları aşağıdaki sözleriyle ortaya koymaktadır:

Bir taşra hekimi olmak isterken bencillikten uzak davranmıyor –gururlu, kendini değerlendirmek, önem vermek isteğiyle dolu. Kuşkusuz bir kadına gereksinimi olacak (salt fiziksel ve zihinsel haz için, yemek pişirmek, çocukları yetiştirmek için bile olsa- tümü de yararlı gereksinimler, zihinsel gereksinim dışında, bu da gene pratik, çünkü gene gurur giriyor işin içine... ve onun doyurulması), o çevreye uyabilecek bir kadına. Küçük kent yaşamına ne denli elverişli olabilirdim? Okulda tutulan biri olduğumu kanıtlamadım. Arkadaşlarım birkaç seçkindi. Kasaba zihniyetli, dışa dönük bir doktor karısı olmayı nasıl umabilirdim! Tanrı bilir. Ben bilmiyorum. Yuveyı kuran türden iyi yürekli sağlam birine gereksinimi var onun –biraz daha az ateşli, biraz daha efendisine bağlı... (Plath, 2000a, s. 59-60)

Görüldüğü gibi o dönem taşrada hekimlik yapacak bir erkek için ideal kadın, kendisini eşine ve çocuklarına adayacak, onların her tür ihtiyaçlarını gözetecek ve eşinin sosyal statüsüne uyum sağlayacak biri olmalıdır. Bu kadın olası evlilik dışı ilişkilerin varlığına da göz yummalıdır. Başka bir deyişle zinayı “esef duyulacak ama anlaşılabilir bir kusur” olarak görmeli (Giddens, 2010, s. 13) ve adına yuva denilen evlilik kurumunu sekteye uğratmamalıdır. Evlilik, o sıralarda tüm bunların garantisini vermeyi gerektiren bir kurumsal yapıdır:

21 yaşındaki beyaz kadınının 50 yıl boyunca senin kusurlarını seveceğini, hayvansılıklarına saygı göstereceğini, saçma isteklerine boyun eğeceğini, metreslerini görmezlikten geleceğini, dölünü besleyip bakacağını, evinin duvarlarını çiçekli kâğıtlarla kaplayacağını, sana ölmekte olan ölümlü tanrısı gibi tapacağını, ağrılar, çabalar içinde çocuklara, yeni tarifelere gebe kalacağını, ikiniz de çürüyünceye, ölümün

kaçınılmaz sinestezi belirinceye dek sana bağlı kalacağının garantisi (Plath, 2000a, s. 106).

Öte yandan o yıllarda bir kadın, kendisine evlenme teklif eden bir erkeğe âşık olmasa ya da zihnindeki kriteri karşılamasa da evet diyebilmektedir. Çünkü önüne evlenebileceği daha kaç erkek çıkabileceğini ve bunların aradığı özellikleri taşıyıp taşımayacağını öngörememektedir. Ayrıca yıllar geçtikçe olası eş adaylarının sayısı azalacak ve kadın “birdenbire başka herkesi çok evli, çok mutlu” kendini ise “çok yalnız” (Plath, 2000a, s. 106) bularak hiç evlenmeden ömrünü tüketmiş olduğu gerçeğiyle yüzleşmek zorunda kalacaktır. Böyle bir tablo, dönemin kadınlarında “kız kurusu” olarak anılma korkusu yaratmaktadır:

Tutumumu değiştirip, onun yaşamına seve seve bağlı olabilir miyim? Binlerce kadın *yapardı* bunu! Kız kurusu-olma-korkusuna ve cinsel-dürtünün-yeterince-güçlü-olmasına bağlı olurdu bu. On dokuzunda böyle *değildir* bunlar (her ne kadar ikincisi oldukça güçlüyse de). İşte böyleyim –keşke şöyle diyebilsem inançla: bir yerde sevebileceğim, güvenle, *korkusuzca*, kendimden verebileceğim bir erkek var. Keşke. O zaman bu tek güzel, zeki, kösnül insana, şimdi yaptığım gibi, böylesine umarsızca tutunmazdım. Ne de o bana. Ama insan tenini, eşliği istemek –Bu güvenliğe ne denli gereksinimimiz var! “Tutunmak için bir başka kişiye nasıl da gereksinim duyuyoruz! Bizi ısıtacak başka bir bedene! Dayanmak ve güvenmek.” Bob için böyle demiştim. Şimdi de söylüyorum. Kaç erkek kaldı? Daha kaç şansım olacak? Bilmiyorum. Ama on dokuzumda riski göze alacağım, umarım ileride bir iki şansım daha *olur* (Plath, 2000a, s. 67-68).

Bu bağlamda dönemin ideolojisi kadınların yalnız olmayı ve yalnız ölmeyi acınası ve üzülesi bir durum olarak görmesine hizmet etmektedir: “Tek başına zeki yalnız kadınların damarlarındaki o sonul buruk limon ekşiliğinden kuru beni, Tanrım” (Plath, 2000a, s. 159). Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere “yalnız ya da bir kız kurusu olarak ölmek” kadınların Tanrı tarafından korunmayı diledikleri istenmeyen bir durum olarak belirlemektedir. Plath’ın yaşamı ve yapıtlarını inceleyen Marmara da (1985/2005) 1950’li yılların kadınlarının ruhuna sinen kız kurusu olma korkusunu fark etmiştir. Bunu örneklendirirken Plath’ın *Kız Kurusu* adlı şiirine başvurmuştur:

Plath’ın erkeklerle kadınlar arasındaki iletişim bağlamında görüşemeziğin kaçınılmazlığına tepkisi 1956’da yazdığı şiirlerden birinde bile kendini belli eder. “Kız Kurusu”nda kışı özler: “Siyah ve beyaz / Buz ve kaya, her his sınırlar dahilinde / Ve yüreğin soğuk disiplini / Kar tanesi gibi belirgindir.” Şiirdeki kişi, inşa ettiği bu buzdan duvarın, onu tehditle ya da sevgiyle yıkmaya çalışan tüm erkeklerin karşısında bir engel olduğunu söyler (Marmara, 1985/2005, s. 52-53).

Plath, gelecekte kendisine aradığı gibi uygun bir eş bulamayacağı korkusuyla kadınların kendilerini istemedikleri bir evliliğe mecbur etmesini eleştirmekte ve bunlardan biri olmayı istememektedir. Fakat yaşadığı yıllarda “kız kurusu” olmak aynı zamanda kadının cinsel arzularının hiç doyurulmamış olması anlamına gelmektedir çünkü evlilik dışı cinsel ilişkiye sıcak bakılmamaktadır. Dolayısıyla kadınlardan beklenen, evlenecekleri bir eş bulamadılarsa soğuk bir disiplin içinde bekâretlerini koruyarak kaderlerine razı gelmeleridir. Görüldüğü gibi 1950’li yılların ABD’inde evlenmemiş olmak, kadınların hem “kız kurusu” gibi etiketlerle yaftalanmasına hem de yaşamlarının geri kalanını bedensel arzuları hiç tatmin olmamış bir şekilde sürdürmesine sebebiyet vermektedir. Başka bir deyişle bu yıllarda evlenmemiş bir kadın olmak, kendi kışını yaşamaktır ve yakınlarından ya da etraftan gelen “evde kalmış-kız kurusu” tepkilerine karşı sabırlı olmayı gerektirmektedir: “[...] annemin, her şeyi eleştirdiğimi, gözümün çok yükseklerde olduğunu, böyle giderse evde kalacağımı söyleyerek beni uyarmasıyla geçen günlerde nasıl yaşayabildim. Kim bilir, belki Ted doğmamış olsaydı gerçekten de evde kalırdım” (Plath, 2000a, s. 266).

Evlenmemiş ve evlenmeyi düşünmeyen kadınlar için olası bir diğer yol kendilerini bir davaya adanmaları ve aktivist olmalarıdır. Genellikle kadın hareketleri üzerinden varlık gösteren “bir dava sahibi” olma meselesi beraberinde özgürlüğü ve feminizmi getirmektedir. Plath’ın günce kayıtlarından anlaşıldığı kadarıyla o yıllarda feminizm konusunda birtakım ön yargılar vardır. Örneğin Plath (2000a, s. 57), güncelerinde kadın haklarını dava edinmiş feministleri “haçlı” olarak adlandırmaktadır. Birçok kadın gibi o da feminist olarak anılmaktan korkmaktadır. Bu korku günce kayıtlarında şu şekilde yer almaktadır:

[...] kendimi bir Dava’ya adayabilirim. (Sanırım, bunca kadın kulüp ve örgütlerinin varlığının nedeni bu. Bir biçimde, kendilerini, özgürlüğüne kavuşmuş ve önemli duymak zorundadırlar. Tanrı bir Haçlı olmaktan korusun beni. Ama kendi kendimi şaşırtabilir, ikinci bir Lucretia Mott ya da buna denk bir şey olabilirim) (Plath, 2000a, s. 57).

Plath’ın dillendirdiği bu feminist olarak anılma korkusunda hem hiçbir “-izm”cilikle etiketlenmeme arzusunun (Karakoç, 2016) hem de dönemin evine, eşine ve çocuklarına bağlı ideal kadın imgesini dayatan ideolojik atmosferinin etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü özgürlüğünü elinde tutan feminist kadın, ideal kadın

imgesi karşısında bir tehdit oluşturmaktadır. Hatırlanacak olursa bu günce kaydının kaleme alındığı yıllarda Plath, kadının geleneksel rollerini destekleyen bir aile ve üniversite ortamını teneffüs eden geleneksel bir kızdır (Karakoç, 2016). Ayrıca o yıllarda yalnızca feminist kadınlara değil, LGBT'ye karşı da olumsuz bir önyargı ve tepki vardır, birçok kadın gibi Plath da onlar gibi olmaktan korkmakta ve onların yaşamını tekinsiz bulmaktadır: “M. E. Chase'den, lezbiyenlerden (bir kadın başka bir kadında, bir erkekte bulamadığı ne bulabilir: sevecenlik mi?) M. E. C.'den de korkuyorum: ondan nefret etmelisin, korkmalısın” (Plath, 2000a, s. 359). Bu tekinsizlik hissi, bir bakıma LGBT'nin verili olan cinsiyetin ötesine geçmesi (Giddens, 2010) ve “Freud'un deyimiyle hem heimlich hem unheimlich, yani hem yakından tanıdığımız, bizden olan, hem de delicesine korktuğumuz, uzakta tutmaya çalıştığımız bir olgu” olarak algılanmasıyla alakalıdır (Baş, 2013, s. 15). Bu tekinsizlik hissinin aşılması için Viktoryen dönem anlayışında olduğu gibi erkeğin erkek gibi kadının kadın gibi davranması/hissetmesi gerekir ki kafa karışıklığı oluşmasın (Baş, 2014).

3.2.6. Cinsel Politika

Kate Millett'in (1973) *Cinsel Politika* adlı eserinde belirttiği gibi özel alan ve bu alanın kapsamı içinde yer alan cinsellik çoğu kez politiktir ve erkeklerin kamusal alandaki egemenliği özel alana da transfer edilmektedir. Başka bir deyişle ataerkil sistemden beslenen bir ezme ve ezilme ilişkisi cinsel alana da sirayet etmiştir ve sosyalleşme süreçleri yoluyla bir değerler bütünü içinde içselleştirilmiştir:

Cinsel ilişkinin bir boşlukta yer aldığı söylenemez. Kendi başına biyolojik ve fiziksel bir olgu gibi görünen cinsel ilişki, insan yaşantısının, insan ilişkilerinin geniş ortamında öylesine köklü bir yere oturmuştur ki, kültürü meydana getiren davranış ve değerlerin yüklü olduğu bir mikrokozmos gibidir. Bu ilişki, diğer niteliklerin yanı sıra, bireysel ya da kişisel bir ortamdaki cinsel politikanın bir örneği yerine de geçer (Millett, 1973, s. 47).

Plath'ın günce kayıtlarında ipuçlarını verdiği 1950'lilerin ABD'sinde de özel alanda erkek egemen bir cinsel politika hüküm sürmektedir. Kadın istenci ve bilinci siliktir (Budick, 1987). Örneğin cinsel yaşamda, gidişatı belirleyen kadınlardan ziyade erkeklerin istekleridir. Yazarın Smith College yıllarında flört ettiği bir erkek arkadaşıyla ilişkisini gözden geçirirken yazmış olduğu şu satırlar, söz konusu atmosfere ışık tutmaktadır:

[...] onunla birlikteyken, cinsel oyunun hızını belirleyen hep o olmasına karşın, hiçbir zaman *kadın* olduğumu duyumsamadım (belli bir fiziksel kırılganlığı anıştıracak olursak, bir oğlanın kız arkadaşını ustaca kaldırıp taşıyabilmesi örneğin). Kabul, baştan çıkarıcı bir kadın gibi duyumsuyordum kendimi, ama her zaman düz topuklu ayakkabılar giymek, fiziksel olarak onunla eşit büyüklükte olmak tedirgin ediyordu beni. Eğer bir kadın olacaksam, sorun yoktu. Ama kadınlığımı en sonuna dek yaşamak istiyorum (Plath, 2000a, s. 93).

Alıntılanan pasajdan anlaşılacağı üzere Plath, partnerlerin mahrem alanına güç ilişkilerinin sirayet etmemesi gerektiğini; bunun yerine cinsel ilişkide tarafların istek ve arzularının eşit düzeyde karşılanması gerektiğini düşünmektedir. Oysa mevcut sistem hem cinsel ilişkileri eşitlikçi değil erkekler lehine işleyen asimetrik bir formda işletmektedir hem de kadını bu düzene uyum sağlamaya çalışsa bile cinsel açıdan tam manasıyla tatmin edememektedir.

3.2.7. Güzellik ve Beden İmgesi

Boyer (2004) tarafından belirtildiği üzere Plath'ın yapıtlarında kadın bedeni genel olarak hapsedilmiş, incitilmiş, saldırıya uğramış, şoklatılmış ve kan kaybı yaşar hâldedir. Bu yansımelerde yazarın içinde yaşadığı toplumun kadın bedeni üzerinden yaptığı propagandaların büyük etkisi vardır. Söz konusu propagandalar kadın bedenini güzellik, beslenme ve cinsellik söylemleri üzerinden ataerkil sistemin denetimi ve kuşatması altına almaktadır. Kadın bakımlı, fit ve güzel olmak zorunda olan ev kadını kimliği ile öne çıkarılmaktadır. O, bir anne ve eş olarak mutfakta/yemek pişirmekte usta olmalı ama kendi formunu korumak için yemek yemekten uzak durmalıdır; başka bir deyişle aç kalmalıdır. Bu koşullarda yeme dürtüsüne karşı koyamayan bir kadın, bedenine yabancılaşmakta; psikolojik kökenli yeme bozuklukları sergilemeye başlamaktadır. Ayrıca eğer hamile kalırsa şişmanlayarak bedensel formunun güzelliğini kaybedeceği endişesi taşımakta ve bu nedenle çocuk sahibi olmaktan korkmaktadır (Dowbnia, 2014).

Plath'ın günce kayıtlarından anlaşıldığı üzere, 1950'li yılların ideal kadın imgesi dolgun göğüslü, güzel bir beden sahibidir. Kadınlar o ideal güzel kadın imgesinin özelliklerini taşımanın özlemini çekmektedir. Plath da bu ideal güzellik ölçütlerinin farkında olduğu için o özelliklere sahip olan kadınlara gıptayla bakmaktadır:

Yarı erkeğim, bu yüzden de kadınların göğüsleriyle kalçalarının, kendisine bir metres seçen bir erkek dikkatiyle ayırımına varıyorum... ama kadın vücuduna sanatçı ve çözümleyici yaklaşım, bu... çünkü daha çok kadını; dolgun göğüslerle güzel bir bedenin özlemini çeksem de, bunların getirdiği kösnüllükten iğreniyorum... sonunda beni yıkıma götürecek şeyleri arzuluyorum... Normal, görenekçi yaşamdan ayrılmış sanat, yaşamla birleşmiş sanat kadar yaşamsal mı, diye düşünüyorum (Plath, 2000a, s. 42).

[...] gümüşsü bir güzellik içinde olmak istiyorum: bir orman tanrıçası gibi (Plath, 2000a, s. 103).

Bu imrenme bazen sevilen erkeğin bu güzellik kriterini taşıyan bir rakibe (başka bir kadına) kaptırılacağı endişesiyle birleşebilmekte ve kadını fiziksel görünümüne dayalı bir özgüven eksikliği içinde eşe itaat etmeye ve geleneksel cinsiyet rollerine uymaya sevk edebilmektedir:

[...] benden daha kısa, göğüsleri benden daha güzel, ayakları daha güzel, saçları daha güzel bir kızın onda kösnü ya da aşk uyandıracağı korkusu içinde olacağım hep- ve daima onun beklentilerine uygun olarak yaşamak zorunda olduğumun, yoksa bunu başka birisinin yapacağının canımdan bezercesine bilincinde olacağım. Eve bağlı bir kadının ben'ini çekici erkeklerle besleme fırsatı yoktur (Plath, 2000a, s. 59).

Yapılan alıntıdan anlaşılacağı üzere bedensel güzellik konusunda da cinsellikte olduğu gibi erkekler lehine bir çifte standart vardır. Kamusal alandaki erkek birçok güzel kadın bedeniyle karşılaşarak onlardan estetik haz alabilirken, özel alan sınırları içinde sıkıştırılmış kadın kocasınınkinden başka bir bedenle karşılaşmamaktadır.

3.2.8. Evlilik ve Kariyer Çatışması

1950'li yılların Amerikan kültüründe, meslek sahibi bir kadından beklenen eş kimliği ile iş kadını kimliğini dengeli bir şekilde uzlaştırması (Wagner, 1986); kariyeri uğruna evliliğinden taviz vermemesi; gerekirse işini bırakması, kocasına ve çocuklarına bakan itaatkâr, mutlu ve uyumlu bir ev kadını olmasıdır. Başka bir deyişle evi ve işi arasında bir seçim yapacaksa, kadının tercihi ailesi olmalıdır. Yapacağı işlerse öğretmenlik, sekreterlik ve hemşirelik gibi geleneksel kadın kimliğiyle bütünleşen mesleklerle sınırlı olmalıdır (Kumlu, 2010).

Plath'ın günce kayıtlarından anlaşılacağı üzere yukarıda bahsi geçen atmosfer yüksek eğitim görmüş, bağımsızlığını ve sınırlarını korumak isteyen ve mesleğini icra etmeyi önemseyen kadınlar için ürkütücü olmaktadır. Çünkü böyle bir yapı içinde kadının, mesleki kimliği ile eş kimliği çatışacak ve bu çatışmadan zararlı çıkan mesleki kimlik olacaktır:

İşte burada yazarlık giriyor işin içine. Mağrur ruh sağlığını korumam için, ekmek bedenime ne denli gerekiyorsa o denli gerekli bu, benim için, Eğitim görmüş, bağımsızlığına kavuşmuş kadın olmanın bedelini ödüyorum ben: beğenilerimde eleştirel, özel, soyluyum: yazma isteği yalınlaştırılarak beğenilmeme, temel bir değerlendirilmeme korkusuna indirgenebilir belki de. Ansızın merak ediyorum: evliliğin bedensel hazzının buğusunun yazma isteğini öldürmesinden mi korkuyorum? Elbette – geçmişte yazdığım sayfalarda bu korkuyu yineleyip durdum. Nedenini şimdi anlamaya başlıyorum! Evliliğin fiziksel kösnüsünün, eşimin alanının dışında çalışma isteğimi dindirip yatıştırarak edilgin bir uyuşukluğa dönüştürmesinden korkuyorum –daha önce de söylediğim gibi, “kendimi onda yitirmeme” yol açabileceğinden, böylece kaçma gereksinimini yitireceğim için yazma gereksinimini yitireceğimden de korkuyorum. Çok basit (Plath, 2000a, s. 57-58).

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere Plath, evliliğin kadına o zamana kadar bastırılmış olduğu cinsel dürtüleri tatmin etme olanağı sunması ve kocasına kendisini adamasını salık veren normatif yapısı nedeniyle kendisini hava ve su kadar ihtiyaç duyduğu yazarlık mesleğini icra etmekten uzaklaştıracağından korkmaktadır.

3.2.9. Anneliğe ve Çocuk Sahibi Olmaya Bakış

1950’li yılların ABD’inde toplum, çocuk sahibi olma konusunda kadınların üzerinde büyük bir baskı kurmaktadır (Kaur, 2017). Kadının en temel rolleri arasında annelik bulunmaktadır. Dönemin romantik aşk ideolojileri bu çocuk sahibi olma baskısını romantik ideallerle harmanlayarak yumuşak bir forma sokmaktadır. Plath’ın oğlu Nicholas’ın doğumundan sonra kaleme aldığı *Sabah Şarkısı* adlı şiiri de bu tespiti desteklemektedir: “Şişko bir altın saat gibi yola koydu aşk seni” (Plath, 2016, s. 7). Kocasına bir çocuk verebilmek, romantik bir aşkla kocasına bağlanan bir kadının en büyük emellerinden biri olmaktadır: “Sana bir oğlan doğurmayı dünyada her şeyden çok istiyorum, ateşimin karanlığıyla dopdolu” (Plath, 2000a, s. 157) ya da “Önce iki oğlumuz, sonra bir kızımız olacak, oğlanlara Owen ya da Gawen, kıza da Rosalie adını koyacağız” (Plath, 2000a, s. 305) örneklerinden anlaşılacağı üzere bu çocuğun erkek olması kimi zaman daha fazla önemsenebilmektedir.

Fakat mesleğini icra etmek ve bağımsız bir kimlik sürmek isteyen kadınlar için annelik kimi zaman zahmetli, yorucu bir “yük ve bariyer” (Orlijan, 2002, s. 286); kimi zamansa “ertelenmesi/geciktirilmesi gereken” bir roldür. Çünkü kadının yaşamı bakım verme sorumluluklarıyla dopdolu olmalıdır (Wagner, 1986). Çocuğa bakım verme sorumluluğu ise başlı başına büyük bir iştir. Plath’ın yine *Sabah Şarkısı* adlı şiirinde dile getirdiği gibi bu sorumluluk kadının tüm yaşam biçimini değiştirmektedir: “Bütün gece düz pembe güller arasında / Uçuşur güve soluğun /

Uyanır, dinlerim: / Uzak bir deniz kımıldar kulağımda / Bir tek feryadın yeter yataktan fırlamama” (Plath, 2016, s. 7). Çocuğun varlığı, kadının tüm uyku düzenini ve biyolojik ritmini etkilemektedir. Dolayısıyla annelik rolü, mesleğinde temelini sağlam atmamış bir kadının “kendini gerçekleştirmesinin” (Karakoç, 2016, s. 70) önünde bir bakıma büyük bir engel olarak ortaya çıkmaktadır:

[...] daha gencim, güçlüyüm- serüven aramalıyım, bir yoldaşa bağımlı olmamalıyım. Çocuklara gelince –çocuklara başlamadan, bir yılı yazmakla geçirsem, bir tatil yapsam çok mutlu olurum, bir kez çocuk sahibi olursam, sağlam bir temelim olmadıkça yazmayı sürdüremem. Ev, küçük de olsa, biraz ev işi ve yemek pişirmeyi özendirecek (Plath, 2000a, s. 317).

Öte yandan annelik rolü kadına merhametlilik, affedicilik, müşfiklik ve sevecenlik gibi özellikler katmakta ya da onda varolan bu özellikleri arttırmaktadır. Dolayısıyla kendi kimliğini henüz kazanamamış bir kadın için annelik kimi zaman ürkütücü bir şey olarak algılanmaktadır. “Birincil olarak anne olmak istemiyorum: acıyan, bağışlayan, yüz karası bir sevgi olamaz benim sevgim” (Plath, 2000, s. 101). Çocuk sahibi olmak sonsuz bir sabır, şefkat ve sevgi gerektirmektedir. Fakat kendi ilgi ve şefkat gereksinimleri yeterince karşılanmamış bir anne adayı için bunları çocuğuna sunabilmek pek kolay gözükmemektedir.

Hamilelik ya da doğum sırasında ortaya çıkabilecek riskler de çocuk sahibi olma konusunda kadınları korkutan faktörler arasındadır: “Sakat bir çocuk doğurmaktan da korkuyorum, bir geri zekâlı, karnımda karanlık, çirkin büyüyen, gözyuvarlarımdan arkasından fırlayıp çıkmasından hep korktuğum o eski yozlaşma gibi” (Plath, 2000a, s. 131). Bu tür korkular taşıyan ve hamile kalmayı olabildiğince ertelemek isteyen kadınlar için gebelikten korunma yöntemlerine başvurmak en güvenli yoldur: “Gebelikten korunma konusunda giderek artan rastgeleliğimi anımsıyorum, sanki o zaman benim başıma gelemezmiş gibi” (Plath, 2000a, s. 214).

Kadınların vakitsiz çocuk sahibi olmaktan korkma nedenleri arasında bireysel özgürlüğünü kaybetme ve çocuklarına iyi bir gelecek sunamama kaygıları da bulunmaktadır:

Ted işsiz, ben işsiz, bizi borçlandıran çığ gibi faturalar, en kötüsü, diyelim dört yıl sonra olabilecek en iyi ana baba olabilecekken, araya giren varlıktan alabildiğine nefret etmemiz. Sonra, yirmi yıl sürecek mutsuzluk, sevilmeyen bir çocuk, istemeyerek, bizim hatamız yüzünden, tinsel ve ruhsal varlıklarımızı dondurarak öz varlığımızı öldüreceği

için. Her şeyi para kazanma uğruna feda etme zorunluluğundan ötürü (Plath, 2000a, s. 214-215).

Oysa kişinin “kendi amaçlarından saptığını” hissetmeyeceği bir zamanda çocuk sahibi olmaya ihtiyacı vardır (Plath, 2000a, s. 405). Bir çocuğun yaşam amaçlarının önüne geçmesi kendini hem bir birey hem de meslek sahibi bir kişi olarak var etmek isteyen kadın için korkutucu bir ihtimaldir. Çünkü o zaman “yalnızca bir anne ve ev kadını” olmak zorunda kalacaktır (Plath, 2000a, s. 405). Dolayısıyla çocuk sahibi olma konusunda yaşanan korku ve kaygılar oldukça komplike bir yapıdadır. Öte yandan kadınları bunun karşı ucunda bambaşka bir korku da beklemektedir: Kısır olma korkusu. Plath, güncelerinde bu korkuyu şu şekilde dile getirmektedir:

Ne zaman çocuk sahibi olduğum değil, bir çocuğumun olması büyük bir önem taşıyor benim için. Ölümün şu tanımı her zaman hoşuma gitmiştir, buna göre ölüm: Yaşantılara Girememektir, James’vari bir görüş ama çok doğru. Bir kadın içinse, bedeninin ona uygun, onu besleyecek nitelikte biçimlendirildiği Büyük Yaşantı’dan yoksun kalması, büyük, boşa harcanmış bir ölümdür. Ne de olsa, erkeğin, baba olmak için, fiziksel olarak, her zamanki çiftleşmeden daha fazla bir şey yapmasına gerek yok. Kadınınsa kendinden başkasına dönüşmek için 9 ayı var, bu başkalıktan ayrılmak, onu beslemek, onun için bir süt ve bal kaynağı olmak. Bundan yoksun kalmak gerçekten de ölüm. Sevgiyi, sevilen kişinin çocuğunu taşıyarak tüketmek herhangi bir orgazm ya da entelektüel ilişkiden çok daha derin (Plath, 2000a, s. 383).

Günce kayıtlarından anlaşılacağı üzere, bir kadının normal yollardan çocuk sahibi olamaması onun için âdeta bir ölümdür: Kadınlığının ölümüdür. Çünkü çocuk doğurabilme kadının, kadın kimliğinin asli özelliklerinden, kadınlık normlarından biridir. Bu normu karşılayamıyor olmak, normal bir kadın olmamaktır ve bunu öğrenmek kadın için travmatik bir yaşantıdır. Kadından beklenen “toprak ana” gibi verimli olmasıdır. Rahminde bir çocuğa hayat vermeyeceğini öğrenmek kadınlarda bir çeşit işe yaramazlık ve anlamsızlık hissi yaratmaktadır (Popiş, 2013). Dolayısıyla kısır olmak 1950’li yılların ABD’inde kadınların kadın kimliğini tehdit eden korkunç bir olasılıktır (Wagner, 1986). Özellikle ideal kadın figürünün kocasına ve çocuklarına maksimum düzeyde bakım sunan bir kadın olduğu düşünüldüğünde, kısır olmak kadını eksik ve kusurlu yapmaktadır:

20. yüzyılın tıbbının sevimli sözcükleriyle, yumurtlayamıyorum. Ya da yumurtlamıyorum. Bu ay yumurtlamadım, geçen ay da. On yıldır kasılmalarım olmuş olabilir, hem de boşu boşuna. Çaba harcadım, kanadım, başımı duvarlara vurdum şimdi bulunduğum yere gelebilmek için. Dünyada tam bana göre olan tek adamla, sevebileceğim tek erkekle. Olabilseydi, yaşıdönümüne dek çocuk doğurabilirdim.

Çocuklarımızla, küçük hayvanlar, çiçekler, sebzeler, meyvelerle dolu bir ev istiyorum. Sözcüğün en derin, en zengin anlamında bir Toprak Ana olmak istiyorum. Entelektüel, meslek sahibi bir kadın olmaktan vazgeçtim: bütün bunlar kül oldu benim için. Kendimde bulduğum ne? Kül. Kül, külden başka bir şey değil (Plath, 2000a, s. 384).

O korkunç klinik cinsel birleşme çizelgesinin dönümüne gireceğim, aybaşı olduktan sonra tahlil için hastaneye koşacağım, cinsel birleşmenin ardından. İğneler yiyeceğim, hormonlar, tiroid, kendimden başka bir şey, biresimsel bir şey olacağım. Bedenim bir test tüpüne dönüşecek. “Altı ay içinde gebe kalmayan insanların mutlaka bir sorunu vardır, canım” dedi doktor. Sonra dölyatağımdan ucuna pamuk sarılı küçük sopacığı çıkararak, yardımcı hemşiresine uzattı: “Kapkara.” Yumurtlamış olsaymışım, yeşil olurmuş. (...) Büyük acı ve çabayla, bütün isteklerimin, duygularımın, düşüncelerimin normal bir kadınıninkinin odaklaşacağı gibi odaklaştığı noktaya vardım, ne görüyorum? Kısırlık (Plath, 2000a, s. 384-385).

Birdenbire her şey uğursuz, alaycı, ölümcül oldu. Çocuklarım olmazsa – yumurtlamıyorsam nasıl olabilir? –bunu nasıl sağlayabilirler?– ölsem daha iyi. Kadın gövdem ölür. Sevişmek ölü olur, bir kısır döngü. Duyduğum haz, haz değil, bir alay olur. Yazdıklarım, gerçek yaşamın, gerçek duygunun yerini dolduramayan boş bir şey; beklenenin ötesinde, çiçek açan, meyve veren hoş bir fazlalık olacak yerde. Ted bir patriarch aile reisi olmalı. Bense bir anne. Ona duyduğum sevgiyi, sevgimizi, bizi, bedenim aracılığıyla dile getirmek; bedenimin kapıları tam anlamıyla kapandı. Bu konuda olağandışı karamsar olduğumu söylemek, bir kadının yumurtlamamayı bir şövalye sırtışıyla karşılaması gerektiğini söylemek demektir. Ya da “bir mizah duygusuyla” (Plath, 2000a, s. 385).

Bu başlık altında sözü edilmesi gereken son husus, kadınların çocuklarıyla kuracakları ilişkiye yükledikleri anlamlardır. Örneğin kimi zaman kadınlar çocuklarını, kendilerini ve onları mutsuz eden her şeyi telafi etme olanağı olarak görmektedir: “Sanırım, bir bebek, iyi bir biçimde kendimi unutmamı sağlayacak” (Plath, 2000a, s. 357). Kimi zamansa kadınlar yeni gelecek sorumluluklar ya da hazırlıksız olmalarıyla nedeniyle doğacak çocuklarını yaşamlarında bir yük ve mutsuzluk kaynağı olarak görebilmektedir: “Gebelik bir tür erinç getirir mi? Şimdi ondan kurtulmazsam olasılıkla ilk çocuğumdan sonra ruhsal çöküntüye girebileceğimi söylüyor” (Plath, 2000a, s. 360).

3.2.10. Aile İçinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine Dayalı İş Bölümü

1950’li yılların aile yapısında egemen olan hava toplumsal cinsiyet rollerine dayalı iş bölümüdür. Bu iş bölümünde kadınların asli vazifesi eşin ve çocukların bakımı, ev işleri (yemek, bulaşık, çamaşır, temizlik, dikiş dikme, mutfak alışverişi yapmak vb.) şeklindedir. Kendini belirli bir meslek içinde var etmek isteyen kadınlar için yemek pişirmek gibi aktiviteler “içinde hiçbir zeka bulunmayan salt fiziksel etkinliklerdir” (Plath, 2000a, s. 205-205). Başka bir deyişle “yoğun bir düşünce

faaliyeti” gerektirmeyen, “yaratıcılıktan yoksun” uğraşılardır (Plath, 2000a, s. 205). Fakat romantik ideolojilerin içselleştirilmesi seven kadını, sevdiği erkek için yemek yapmaya ya da onun sekreterlik, asistanlık gibi her türlü işini üstlenmeye sevk etmekte; bunları yapıyor olmaktan mutluluk duymaya güdülenmektedir: “[...] onun için yemek pişirmeyi (dün gece limonlu pasta yaptım), onun sekreteri olmayı, bunun gibi şeyleri seviyorum” (Plath, 2000a, s. 277). Bu ve benzeri cümlelerin Plath’ın güncelerinde sık sık ortaya çıktığı gözlenmektedir:

Böylesine mutlu, sıkıcı bir biçimde pratik olmak kaygılandırmaya başlıyordu beni: örneğin, Locke’u inceleyecek ya da yazacak yerde –kalkıp bir elmalı turta yapıyorum ya da *Joy of Cooking*’i inceliyorum, az bulunur bir roman gibi okuyorum onu. Vay, dedim kendi kendime. Evkadınlığına kaçacak, bir çanak kurabiye hamurunun içine başaşağı düşüp kendini boğacaksın (Plath, 2000a, s. 192).

Yukarıda yapılan alıntıdan anlaşılacağı üzere kadınlar bir süre sonra ev işlerini mekanik bir şekilde yapmaya başlamakta, okudukları dergilerden yaptıkları işlere kadar her şey bu cinsiyete dayalı iş bölümünden etkilenmektedir. Örneğin yazarlık kimliği olan bir kadın edebî eserler yerine yemek kitabı okumaya başlayabilmektedir. Bu faaliyetler o kadar eşi mutlu etmek üzere kurgulanmıştır ki, kişi kendiyle baş başa olduğu zamanlarda esasen yük olarak gördüğü bu faaliyetleri yapmamayı tercih etmektedir: “O yemek istemediği zaman ben de kendim için yemek hazırlamayı kolaylıkla bir yük gibi görüyorum, böylece beslenmem ve uyku azalıyor” (Plath, 2000a, s. 283).

Plath’ın günce kayıtlarından anlaşıldığı üzere cinsiyete dayalı iş bölümü bir kez uygulamaya geçtikten sonra hastalık vb. önemli mazeretler olmadıkça kesintisiz devam etmektedir. Taraflardan birinin üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmemesi tartışma ve gerginlik nedeni olabilmektedir. Bu durum günce kayıtlarına şu tür örneklerle geçmektedir: “Ted’le ceket düğmelerinin nasıl dikildiği (onları dikmem gerekir), gri takımını giymesi, bu tür saçma sapan şeyler konusunda kavga ettik” (Plath, 2000a, s. 256) ya da “Pazar gecesi, Wiggin’lere gitmek üzere giyinirken Ted’le saçma bir kavgaya tutuştuk –korkunç, eski kol düğmelerini atmakla suçladı beni, ‘paltosuna yaptığım gibi’” (Plath, 2000a, s. 273). Üstelik bu sorumluluklar yerine getirilmediği takdirde bir çeşit yöneten-yönetilen ilişkisi ortaya çıkmakta ve kişiyi bu işleri yapmaya sürüklemektedir: “Marcia ile Mike’a, benim: gömleklerini sakladığımı, yırtık çoraplarını parça parça ettiğimi, düğmelerini hiçbir

zaman dikmediğimi anlatması. Nedeni: Böyle yaparsam, dikersin diye düşündüm. Böylece, beni utandırarak beni yöneteceğini sanıyordu” (Plath, 2000a, s. 344). Öyle ki bu sorumluluklar artık kadınların kim ya da nasıl bir insan olduklarının belirleyicisi olmuştur. Öyle ki yalnızca eşleri değil yakın çevreleri ve toplum da bu görevleri onlara teğetlenmiş görmektedir. Böyle bir atmosferde kadınlar da benliklerini bu sorumluluklar üzerinden tanımlamaya başlamakta ve bu alanlardan gelen eleştirileri kişisel algılamaktadır:

[evsahibinin] -evi eleştirmeye hiç hakkı yoktu- bu, benim ev işimi eleştirmekle eş anlamlıydı –eve hiçbir zarar vermemiştik: derleyip toparlayabilirdim, ama halı olayından sonra üstüne pislik sürmek geliyor içimden: serinkanlı da değilim... Tepeden tırnağa öfke içindeyim, bundan da yararlanabilirim (Plath, 2000a, s. 319).

Bahsi geçen cinsiyete dayalı iş bölümünde çocukların bakımı genel olarak annenin üzerindedir. Anneler, hiç ara vermeden tam zamanlı mesai yapar gibi çocuklarıyla ilgilenmektedir. Babalar, çocuk bakımının ne kadar büyük, zaman alıcı ve yorucu bir sorumluluk olduğunu eşlerinin hasta olması gibi zorunlu nedenler olmadıkça fark edememektedir:

[...] hemen hemen bir yıl önce çocuk doğduğundan beri *ilk tatilim*: çok canlandırıcı [...] Ted düpedüz benden daha çetin günler geçiriyor –zavallı sevgilim, dün pek ezik geliyordu sesi: “Nasıl yapıyorsun bütün bunları?.. Ceylan şaşılacak kadar çok bulaşık çıkarıyor... Durmadan altını ıslatıyor.” sonra “Sanırım çok kez ekmek yıyorum!” Bana gereksinim duyulduğunu duyumsadım, çok mutlu, şanslı duyumsadım kendimi (Plath, 2000a, s. 418).

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşıldığı gibi annelik üzerinden tanımlanan cinsiyet rolleri hiç tatil vermeksizin yirmi dört saat mesaiyi ve çoğu zaman kişisel bakımından feragat etmeyi gerektirmektedir. Fakat çocuğun yaşamındaki bu merkezi ve vazgeçilemez rol, tüm zorluklarına rağmen kadının mutluluk kaynaklarından biridir; şikayetlenecek bir durum değildir. Aksine kadına âdeta insanüstü bir güç vermektedir.

Bu bölümde sunulan günce kayıtlarından anlaşılacağı gibi Plath’ın yaşadığı yıllarda ABD toplumunda ataerki varlığını güçlü bir şekilde hissettirmektedir. Entelektüel kadınları içsel çatışmaya ve kendine yabancılaşmaya götüren bu cinsiyetçi atmosfer, kadın ve erkek arasında kapatılması güç bir uçurum yaratmaktadır. İdeal kadın tipi, kadınların otantik benliklerini inşa etmesine izin vermemekte; kendi iç sesine yabancılaştırmaktadır.

SONUÇ

Yapıtlarından hareketle Plath'ın aile içi ilişkilerini, tarihsel ve politik tanıklıklarını, toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamalarını inceleyen bu tez çalışmasında, söz konusu eserlerin gizdökümcü edebiyatın iyi örneklerinden olduğu ve yazınsal bir değer yanı sıra fenomenolojik ve tarihsel bir değer de taşıdığı tespit edilmiştir. Başka bir deyişle Plath'ın yapıtlarının yalnızca onun kişisel tarihine değil ABD'nin toplumsal arka planına ve insanlık tarihinin önemli olaylarına da (İkinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş yılları gibi) ışık tuttuğu; onları kayıt altına aldığı ve kolektif hafızaya kattığı gözlenmiştir.

Çalışmamızda Plath'ın aile içi ilişkilerinin incelendiği “Plath Ailesi” başlıklı birinci bölümde ulaşılan sonuçlar, yazarın kişisel tarihindeki birçok noktayı aydınlatmaktadır. Bunlardan ilki Plath ailesinin içyapısıyla ilgilidir. Plath'ın içinde doğup büyüdüğü ailenin (o sekiz yaşına gelene kadar) hiyerarşik ve ataerkil bir yapıda olduğu görülmektedir. Babasının ölümünden sonra bu yapının bir miktar değiştiği gözlenirse de bir dereceye kadar yine ataerkil değerler üzerinden devam ettiği fark edilmektedir. Aile fertlerinin tamamının bir arada olduğu ilk sekiz yıllık evrede A. Plath ve O. Plath arasındaki büyük yaş farkının, bahsi geçen hiyerarşik yapıyı güçlendiren etmenler arasında yer aldığı gözlenmektedir. Evde O. Plath'ın büyük bir ağırlığı olduğu ve Plath'ın küçük yaşlardan itibaren hem bir kız evlat hem de A. Plath'ın O. Plath karşısındaki uysal tavırlarının bir tanığı olarak otorite figürü olan bir erkeği memnun etmenin önemini ve gereğini hissederek büyüdüğü görülmektedir.

Bu bağlamda üzerinde durulması gereken ikinci husus Plath'ın babası ile ilişkisi; onun bacağına kesilmesine ve ölümüne verdiği tepkidir. O. Plath, küçük Plath'ın idolüdür. Çocukluk yılları boyunca birlikte geçirdikleri anlar Plath'ın yaşamının en keyifli zaman dilimidir. Ancak önce şeker hastalığına bağlı komplikasyonlar nedeniyle babasının bacağına kaybetmesinin, sonra hiç beklemediği bir anda onun ölüm haberini almasının Plath'ı travmatik bir şekilde etkilediği görülmektedir. Babasının cenaze törenine katılmamış ve dolayısıyla son vedalaşmasını yapamamış olmasının bu travmatik etkiyi arttırdığı ve Plath'ın yaşamı boyunca bitmemiş ve tamamlanmamış bir yas yaşamasına neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu yasın Plath'ın düş dünyasını, sanatsal yaratıcılığını, erkeklerle

olan ilişkisini ve ölüm karşısındaki tavrını etkilediği gözlenmektedir. Yaşamı boyunca Plath'ın peşini bırakmayan kesilmiş bacak ve ölüm temalı kâbusların babasının kaybıyla başladığı; eserlerinde rastlanan İkinci Dünya Savaşı, Nazi Almanyası, Yahudi Soykırımı, atom bombaları vb. ile ilgili sembol ve metaforların yine babasına gönderme yaptığı görülmektedir. Benzer şekilde Plath'ın romantik ilişkilere bakışının ve hayatına giren erkeklerden beklentilerinin baba özleminin gölgesinde şekillendiği gözlenmektedir. Şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla Plath'ın ölüm karşısındaki tavrının ve intihar teşebbüsünün arkasında da babasıyla kurduğu duygusal bağ yatmaktadır. Tüm bu hususlardan hareketle Plath'ın benliğinin ve şairlik/yazarlık kimliğinin şekillenmesinde babasının bilinç ve bilinçdışı düzeyde etkili figürlerden biri olduğunu söylemek mümkündür.

Plath'ın aile içi ilişkileri konusunda üzerinde durulması gereken bir diğer nokta onun annesi ile kurduğu ilişkilidir. Bu ilişki, Plath'ın yaşamındaki en uzun soluklu ilişkilidir. Güncelerinden ve *Eve Mektuplar* isimli yapıtta bir araya getirilen mektuplarından anlaşıldığı kadarıyla gerek evde olduğu yıllarda gerekse evden uzakta geçen zamanlarda annesiyle ilişkisi Plath'ın en temel psikolojik dayanağıdır. Zira annesi, babasının kaybindan sonra onun hem idolü hem de benliğini ve yapıtlarını şekillendiren referans noktası olmuştur. Bununla birlikte aralarındaki ilişki zamanla bağlanmadan bağımlılığa taşınan sembiyotik bir form kazanmıştır. Annesinin onayını almak ya da takdir ettiği özelliklere sahip olmak bir noktada Plath için öylesine önemli hâle gelmiştir ki sanatsal yaratıcılığı da bundan etkilenmiştir. Öyle ki annesinin beğenmeyeceği ya da eleştireceği eserler kaleme alacağı endişesi bir dönem için onun sanatsal yaratım sürecini bloke etmiştir. Bu dönemde bir psikiyatristten psikolojik yardım alan Plath, yaşadığı sanatsal kabızlığın failinin annesi olduğunu fark etmiş; öfke, nefret ve sevgi duygularının kesişiminde zorlu bir içsel çatışma süreci deneyimlemiştir. Ancak T. Hughes ile tanışıp evlendikten sonra bahsi geçen anne-kız ilişkisinde yeni bir dönem başlamış; sembiyotik bağın nesnesi Plath açısından anneden eşe kaymıştır. Tüm bu hususlar Plath'ın sanatsal yaratıcılığının itici güçlerinden birinin annesi olduğunu ve anne onayının zamanla eşten ve yayıncılardan alınmak istenen onaya genellendiğini ortaya koymaktadır.

Bu tez çalışması kapsamında Plath'ın aile içi ilişkileri konusunda üzerinde durulacak son nokta erkek kardeşi W. Plath ile olan ilişkisidir. W. Plath doğmadan

önce anne-babasının göz bebeği olan Plath, onun doğuşuyla birlikte kendini tacını kaybeden bir prenses konumunda bulmuştur. Küçük olduğu için W. Plath'ın bakıma ihtiyacı olduğundan anne A. Plath'ın ilgisi ağırlıklı olarak ona kaymıştır. Bu durum Plath'da erken yaşlardan itibaren kardeş kıskançlığının baş göstermesine neden olmuştur. Yıllar geçtikçe bu kıskançlık duygusu hafiflese de kardeşinin Harvard'dan kabul alması fakat kendisinin oradaki yaz okuluna hak kazanamamış olması, intihar teşebbüsünün arkasında yatan etmenler arasında önemli bir rol oynamıştır. Yaşamının son on yılında ise kardeşi, Plath'ın hayatındaki en güçlü psikolojik destek kaynaklarından biri olmuştur. Aralarında güçlü bir sevgi, güven, koruma ve sahiplenme bağı oluşmuştur. Belirtilen bu hususlar Plath'ı, özellikle üniversite yıllarının sonuna kadar başarı ve burslarla dolu bir yaşam sürmeye güdüleyen etmenler arasında rekabete dayalı bir kardeş ilişkisi olduğunu imlemektedir.

Çalışmamızda Plath'ın yaşadığı yıllardaki tarihsel ve politik olayların eserlerindeki iz düşümlerini inceleyen “Plath'ın Tarihsel ve Politik Tanıklıkları” başlıklı ikinci bölümde ulaşılan sonuçlar, yazarın eserlerinde İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş döneminin, Nazi Almanyası ve Yahudi soykırımının, Nagazaki ve Hiroşima'ya atılan atom bombalarının insanlık tarihindeki ve gündelik yaşamdaki etkilerine işaret eden pek çok unsur olduğunu ortaya koymuştur. Kısa yaşamına rağmen çok sayıda ABD başkanının yönetimine [Herbert C. Hoover (1929-1933), Franklin D. Roosevelt (1933-1945), Harry S. Truman (1945-1953), Dwight D. Eisenhower (1953-1961) ve John F. Kennedy (1961-1963)] tanıklık eden Plath'ın gerek Smith College yıllarında aldığı *Government II* ve *History 38b* gibi dersler, gerek dinlediği konferanslar gerekse Cambridge Üniversitesinde katıldığı *Labour Club* aracılığıyla politik bir bilinç kazandığı ve güçlü okumalar yaptığı gözlenmektedir. Ayrıca yazarın ulusal/uluslararası gidişatı takip etmek için medyadan aktif şekilde faydalandığı görülmektedir.

Bu kısımda yapılan incelemeler, Plath'ın öykülerinde İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş atmosferini daha çok bir çocuğun yaşamışlıkları üzerinden tasvir etme yolunu benimsediğini göstermiştir. Öykülerin anlatıcı kişileri genellikle yetişkinlik çağındadır ve kendilerini etkileyen, unutamadıkları çocukluk yaşantılarını hatırlamakta ve anlatmaktadır. Anlatılan çocukluk hatıraları arasında okullarda düzenlenen hava tatbikatları; sivil savunma yarışmaları; gizlice izlenen savaş

filmleri; dehşet, korku ve güvensizlik duyguları; işkence içerikli çocuk oyunları; savaş filmlerinin tesiriyle görülen gece kâbusları; mide bulantıları ve uyku bozuklukları dikkat çekmektedir. O yıllarda çocukların savaşın yol açtığı kaygıları hafifletmek için Süpermen ya da Gölge gibi kurgu kahramanlara başvurduğu, bu yolla güçlülük ve incitilemezlik hayallerine sarıldığı görülmektedir. Ancak savaş uzadıkça ve tanıklıkları arttıkça bu süper kahramanların bile düşsel savunma mekanizması olma işlevini kaybettiği ve çocukların kaygılarını gidermede yeterli kalmadığı anlaşılmaktadır. Yine bu öykülerde hak, adalet, fedakârlık, sorumluluk ve kötülük gibi kavramların olay örgülerine incelikle işlendiği; savaşın yarattığı düşmancıl ve kutuplaşmış atmosferin gündelik yaşama ve insan ilişkilerine (komşuluk ve arkadaş ilişkilerini) nasıl etki ettiğinin ele alındığı gözlenmektedir. Tanrı, ebeveyn, FBI, ABD başkanı ve Süpermen gibi kişi ve kurumların iyicil güçler, Alman ve Japonların ise işkenceci ya da ajanlık kimlikleri ile öne çıkarılan kötücül figürler olarak anıldığı görülmektedir. Fakat aynı zamanda Alman ya da Yahudi olmanın o yıllarda, aynı etnik ya da dini kökene sahip oldukları için masum insanların hayatını nasıl zorlaştırdığı da işlenen konular arasındadır. Sonuç olarak Plath'ın bu tez kapsamında ele alınan öykülerinde savaşın çocuk ve gençlerin ruhsal yapısında bıraktığı olumsuz etkilerden ve toplumsal yaşama yansıyan düşmancıl imgeleminden söz edildiği söylenebilir.

İkinci bölüm kapsamında ele alınan şiirlerin ise çeşitli görsel (örneğin çadırların dışına bırakılmış kopmuş kol ve bacaklar, patlayan topraklar, kudurmuşcasına dörtümler ilerleyen trenler vb.), işitsel (örneğin acı çığlıklar, top atışı, tren çuf çufu, gök gürültüsü vb.) ve mekânsal imgeler (örneğin Dachau, Auschwitz, Belsen gibi toplama kampları ve Münih gibi şehirler) yoluyla savaş yıllarına gönderme yaptığı görülmektedir. Bu şiirlerin önemli bir bölümünde gizdökümcü edebiyata uygun olarak Plath'ın yaşamındaki dramaların evrensel trajedilerle iç içe geçmiş bir şekilde sunulduğu anlaşılmaktadır (örneğin Yahudi soykırımının eleştirisini yaparken Plath'ın babasının Alman asıllı bir Polonyalı oluşunu sembolik düzlemde kullanması).

Son olarak ikinci bölümde ele alınan günce kayıtları ve mektupların ise savaşın yıkıcı etkilerinin Plath'ın ruh durumu üzerindeki yansımalarına ışık tuttuğu görülmektedir. Bu çalışmalarda Plath'ın empatik duyarlılığının, ölüm korkusunun,

savaşın anlamsızlığına ilişkin yargılarının, ABD'nin savaş ortamındaki tutumlarına ilişkin eleştirilerinin vb. izleri sürülebilmektedir.

Plath'ın toplumsal cinsiyete ilişkin sorgulamalarının incelendiği “1950’li Yıllarda ABD’de Kadın Olmak: Plath’ın Toplumsal Cinsiyete İlişkin Sorgulamaları” başlıklı üçüncü bölümde ulaşılan sonuçlar ise İkinci Dünya Savaşı sonrası (Soğuk Savaş dönemi) ABD’inde yaratılan ideal kadın tipinin bir portresini ortaya koymakta ve Plath’ın bu portre karşısında yaşadığı ikilemleri ve eleştirileri gözler önüne sermektedir. Yapılan incelemeler bu yıllarda yetişmekte olan kadınların kimliklerini inşa ederken Soğuk Savaş dönemi Amerikan toplumunun ideolojik ve kurumsal yapılarından etkilendiğini ve bu etkilerin özellikle hükûmet propagandaları, popüler magazin dergileri ve filmler aracılığıyla elde edildiğini ortaya koymuştur. Bu yıllarda ailenin iç ve dış tehditlere karşı güvenli bir tampon olarak kavramsallaştırıldığı ve savaşa katılan askerlerin geri dönüşüyle birlikte geleneksel cinsiyet rollerine dayalı evlilik propagandalarının yapıldığı görülmüştür. Kadınların kimliklerini, bu geleneksel cinsiyet rollerini benimsemiş olan ideal kadın imgesi doğrultusunda inşa etmelerinin beklendiği anlaşılmıştır. Plath’ın da bu yıllarda annesinin ve yakın çevresinin ona sunduğu değerler sistemi doğrultusunda mevcut atmosferden etkilendiği gözlenmiştir. Fakat o kendisine sunulan değerlerin pasif bir alıcısı olmaktan ziyade aktif bir sorgulayıcısı olmaya çabalamıştır. Güncelerinde kişisel tecrübeleri ve çevresel gözlemlerinden hareketle dönemin çatışan aşk tarzlarını, bakirelik/el değmemişlik tabularını, ikinci cins olma ve erkek yaşamına öykünme durumları, kadının evlilik içindeki konumu, eş seçimi ve feminist ya da “kız kurusu” olarak anılma korkuları, cinsel politika, güzellik ve beden imgesi, evlilik ve kariyer çatışması, annelik ve çocuk sahibi olma ve aile içinde toplumsal cinsiyet rollerine dayalı iş bölümüyle ilgili pek çok meseleyi sorguladığı görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucunda Plath’ın yaşadığı dönemde kadının toplumdaki ve evdeki ikincilleştirilmiş konumundan, romantik aşk ideolojisi ekseninde dayatılan özgecil aşk tarzından, kadına kendisi olma imkânı vermeyen güzellik ve beden imgesinden, cinsel tabulardan, evlilik sisteminden ve dayatılan geleneksel cinsiyet rollerinden, çocuğu olmayan kadınların kısır olarak etiketlenmesinden, aradığı eşi bulamasa da eş seçme oyununda geri kalmamak için kadınların mutlaka bir tercih yapmak zorunda kalışından, erkeklere sunulan

imtiyazlardan ve onların cinsel alandaki hegemonik tutumlarından rahatsız olduğu anlaşılmıştır. Bu rahatsızlık ve sorgulama hâli, Plath'ın toplumsal cinsiyete ilişkin görüşlerini eserleri kanalıyla özgün bir şekilde sunmasına ve kadınların tarihsel süreçteki ikincilliğini sanatkârane bir bakışla irdelemesine imkân vermiştir.

KAYNAKÇA

- ABBASOĞLU, A., 2018 **Writing through the Experience of Fire: Bachmann and Plath**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,, İstanbul, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- AĞIR, İ., 2015 **Identity Crisis and Alineation in Sylvia Plath's The Bell Jar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ, Namık Kemal Üniversitesi.
- ALL POETRY, 2019 "Bitter Strawberries", (Çevrimiçi) <https://allpoetry.com/Bitter-Strawberries>, 25 Nisan 2019.
- APAK, M., 2004 **1980-90 Arası Türkiye’de Kadın Hareketinin Gelişim Süreci ve 2000’lere Yansıması: Farklılıklar, Tartışmalar ve Ayrışmalar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi.
- ARENDT, H., 2012 **Kötülüğün Sıradanlığı**, Çev. Ö. Çelik, İstanbul, Metis Yayınları.
- BAŞ, I., 2013 "Giriş", **Başkaldıran Bedenler: Türkiye’de Transgender, Aktivizm ve Alt Kültürel Pratikler** (Ed. B. Şeker), İstanbul, Metis Yayınları, s. 13-17.
- BAŞ, I., 2014 Orlando’yu Queer Okumak, **Roman Kahramanları**, 17, 82-89
- BAYLEY, S.: 2006 "“I Have Your Head on My Wall”: Sylvia Plath and the Rhetoric of Cold War America", **European Journal of American Culture**, 25/3, 155-171.
- BECKER, E., 2013 **Ölümü İnkâr**, Çev. A. Tüfekçi, İstanbul: İz Yayıncılık.
- BERKTAY, F., 1998 **Kadın Olmak, Yaşamak, Yazmak** (3. baskı) İstanbul, Pencere Yayınları.

- BETTELHEI, B., 1960
BOSWELL, M., 2008
BOYER, M., 204
BRITZOLAKIS, C.: 2013
BUDICK, E. M., 1987
DAĞDİBİ, S., 2006
DİNÇER, D., 2009
DİNÇER, D., 2016
DİNÇER, D., ve EKŞİ, H., 2016
DOWBNIA, R., 2014
- The Informed Hearth: Autonomy in a Mass Age**, Glencoe, Free Press.
- “‘Black Phones’: Postmodern Poetics in the Holocaust Poetry of Sylvia Plath”, **Critical Survey**, 20/2, 53-64.
- “The Disabled Female Body as a Metaphor for Language in Sylvia Plath’s The Bell Jar”, **Women’s Studies**, 33, 199-223.
- “Dreamwork: Sylvia Plath’s Cold War Modernism”, **Women: A Cultural Review**, 24/4, 263-273.
- “The Feminist Discourse of Sylvia Plath’s The Bell Jar”, **College English**, 49/8, 872-884.
- The Woman Identity in the poems of Sylvia Plath, Anne Sexton, and Adrienne Rich**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,, İzmir, Ege Üniversitesi.
- Sosyal kimlik ve temel kişilik özellikleri bakımından Türkiye’deki sosyal kimlik algıları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Genel Kurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.
- “Sylvia Plath’ın Smith College yılları: Yalnızlık Dolambacı”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, 44(2), 377-383.
- Sylvia Plath’ın Smith College yılları: Yazar olma yolunda toplumsal cinsiyet rollerinin kısılacında**, I. Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi, Antalya, Türkiye’den sunulan sözlü bildiri.
- “Consuming Appetites: Food, Sex, and Freedom in Sylvia Plath’s The Bell Jar”, **Women’s Studies**, 43, 567-588.

- ER-
BAĞYAPAN,
R. N., 2017
- ERADAM, Y.,
1997a
- ERADAM, Y.,
1997b
- ERADAM, Y.,
2014
- ERDOĞMUŞ-
ALTUNAY, H.,
2010
- FEJER, A. N. ve
TALIF, R.: 2014
- FIND A
GRAVE, 2019
- FISH
HATFIELD, E.,
2017
- FRANK, A.,
2013
- FRANKL, V. E.,
2010
- FRIEDAN, D.,
1983
- A Comparative Study of the Works of Oscar Wilde, T. S. Eliot, and Sylvia Plath in terms of Eliot's 'Waste Land'**, Yayınlanmamış Doktora Tezi,, Ankara, Ankara Üniversitesi.
- Sonsöz İntihar: Nilgün Marmara ve Sylvia Plath'ın Şiirleri**, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- "Sylvia Plath: Ben'den Önce Tufandaki Kadın", **İmge Kitap**, 7-10.
- Sylvia: Ben'den Önce Tufan**, İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınları.
- The concept of isolation in Sylvia Plath's works**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi.
- "Individual Mobility and the Sense of "Deadlock": A Cultural Materialist Snalysis of Sylvia Plath's The Bell Jar", **SAGE Open**, 4/3, 1-10.
- "Francis 'Frank' Schober", (Çevrimiçi), <https://www.findagrave.com/memorial/81635358/francis-schober>, 3 Nisan 2019.
- "Book Review: Sylvia Plath and the Language of Affective States: Written Discourse and the Experience of Depression", **Journal of Language and Social Psychology**, 36/4, 494-499.
- Anne Frank'ın Hatıra Defteri**, Der. O. Frank ve M. Pressler, Çev. H. Kuyucu, 3. bsm., İstanbul, Epsilon Yayınları.
- İnsanın Anlam Arayışı**, Çev. S. Budak, İstanbul, OkuyanUs Yayınları.
- Kadınlığın Gizemi**, Çev. T. Mertoğlu, İstanbul, E Yayınları.

- GIDDENS, A., 2010 **Mahremiyetin Dönüşümü: Modern Toplumlarda Cinsellik, Aşk ve Erotizm**, Çev. İ. Şahin, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- GILL, J., 2008 **The Cambridge Introduction to Sylvia Plath**, New York, Cambridge University Press.
- GÖREY, Ö., 2014 **Three Sibyls On a Tripod: Revisionary Mythmaking In the Poetry of Sylvia Plath and Adrienne Rich**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Leicester, University of Leicester.
- GÜLER, H. B., 1992 **Sylvia Plath'ın Eserlerinde Yabancılaşma ve Ölüm**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi.
- HANNEMAN, M. L., 2001 **Japan Faces the World 1925-1952**, Essex, Pearson Education.
- HOGG, M. A. ve VAUGHAN, G. M., 2006 **Sosyal Psikoloji**, Çev., İ. Yıldız ve A. Gelmez, Ankara, Ütopya Yayınları.
- HOLT, J., 2014 "Ideal Woman", (Çevrimiçi), <http://www.csustan.edu/sites/default/files/honors/documents/journals/soundings/Holt.pdf>, 11 Mart 2019.
- JAMALYAR, A. R., 2011 **The Inner Conflicts of Women in Meena Keshwar Kamal's and Sylvia Plath's Poems**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi.
- JAMESON, F., 1994 **The Political Unconscious. Narrative as a Socially Symbolic Act**, New York, Cornell University Press.
- JUDT, T., 2005 **Postwar: A History of Europe since 1945**, New York, The Penguin Press.
- KARAKOÇ, M., 2016 **Readings Sylvia Plath's Poetry through Contemporary Literary Theory**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Aydın

- KAUFMAN, J. C., 2017 “From the Sylvia Plath Effect to Social Justice: Moving Forward With Creativity”, **Europe’s Journal of Psychology**, 13/2, 173-177.
- KAUR, B., 2017 “The Problematics of Existential Anguish: Mother-Daughter Conflict in Sylvia Plath’s The Bell Jar”, **International Journal of English Language, Literature and Translation Studies**, 4/3, 48-54.
- KINGSTON, J., 2014 **Japon in Transformation 1945-2010** (2. bsm.), New York, Routledge.
- KISSINGER, H., 2002 **Amerika’nın Dış Politikaya İhtiyacı Var Mı?**, Çev. T. Evyapan, Ankara, ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları.
- KISSINGER, H., 2007 **Diplomasi**, Çev. İ. H. Kurt, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- KRISTINA’S MEDIA BLOG, 2019 “Tides Got What Women Want”, (Çevrimiçi), <http://kristinamedia01.blogspot.com/2017/09/tides-got-what-women-want.html>, 11 Nisan 2019.
- KUMLU, E.: 2010 **Re-reading Sylvia Plath through The Bell Jar**, Yayınlanmamış Doktora Tezi,, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- KUMLU, E.: 2010 “Not the Mad Woman in the Attic But the Cultural Critique: Understanding the Organic Writing of Sylvia Plath through The Bell Jar”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 14/2, 133-145.
- KÜÇÜK, Z., 2009 **Fragmented Selves, Madness, and Writing: An Analysis of Intellectual Women’s Dilemma in Doris Lessing’s The Golden Notebook, and Sylvia Plath’s The Bell Jar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi.

- LEE, J. A.,
(1973/1977) **The colors of love.** New York: Bantam Books, Inc.
- LESTER, D. ve
MCSWAIN, S.
2011 “A Text Analysis of the Poems of Sylvia Plath”,
Psychological Reports, 109/1, 73-76.
- LESTER, D. ve
TERRY, R.,
1993 “Emotional Self-Repair and Poetry”, **OMEGA**, 28/1,
79-84.
- MACPHERSON
, P., 1991 **Reflecting on The Bell Jar**, London, Routledge.
- MARMARA,
N., 1985/2005 **Sylvia Plath’ın Şairliğinin İntiharı Bağlamında
Analizi**, Çev. D. Körpe, İstanbul, Everest Yayınları.
- MCNEESE, T.,
2010 **The Cold War and postwar America: 1946-1963.**
New York, Infobase Publishing.
- MEYEROWITZ
, J., 1994 **Not June cleaver, women and gender in postwar
America**, Philadelphia, Temple University Press.
- MILLETT, K.,
1973 **Cinsel Politika**, Çev. S. Selvi, İstanbul, Payel
Yayınevi.
- MULLEN, B.,
1989 “Sylvia Plath”, **Longman Anthology of World
Literature: 1875-1975**, Ed. M. Arkın ve B. Shollar,
New York, Longman.
- NIETZSCHE,
F., 2011 **Böyle Buyurdu Zerdüşt**, Çev. M. Tüzel, İstanbul,
Türkiye İş Bankası Yayınları.
- NORTHOUSE,
C. ve WALSH,
T. P., 1974 **Sylvia Plath and Anne Sexton: A Reference Guide**,
Boston, G. K. Hall & Co.
- PEEL, R.: 2005 “The Ideological Apprenticeship of Sylvia Plath”,
Journal of Modern Literature, 27/4, 59-72.
- ORLIJAN, K.,
2002 “Sylvia Plath”, **Contemporary American Poets: An
A-to-Z Guide** (Ed. C. Cucinella), London,
Greenwood Press, s. 284-289.

- ÖZÇELİK, M., 2014 **Sylvia Plath: The Confessions of a Poetic Soul**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Fatih Üniversitesi.
- PEEL, R. (2006). “Body, Word, and Photograph: Sylvia Plath’s Cold War Collage and the Thalidomide Scandal”, **Journal of American Studies**, 40/1, 71-95.
- PIPOŞ, C., 2013 “An Analysis of Intimacy in Sylvia Plath’s Poetry”, **Bulletin of Transilvania**, 6/55, 15-18.
- PLATH, A., 1985 “Letter Written in the Actuality of Spring”, **Ariel Ascending: Writings About Sylvia Plath** (Ed. P. Alexander), New York, Harper & Row Publishers, s. 214-217.
- PLATH, S., 1999 **Letters Home**, Yay. Haz. A. Plath, London, Faber & Faber
- PLATH, S., 2000a **Sylvia Plath’ın Günceleri**, Yay. Haz. T. Hughes ve F. McCullough, Çev. Ş. Karadeniz, İstanbul, Oğlak Yayınları.
- PLATH, S., 2000b **The Unabridged Journals of Sylvia Plath**, Ed., K. Kukil, New York, Anchor Books.
- PLATH, S., 2012 **Sırça Fanus**, Çev. H. Saraç, 10. bsm., İstanbul, Can Sanat Yayınları.
- PLATH, S., 2015 **Johnny Panik ve Rüyaların Kutsal Kitabı**, Çev. O. Boynudelik, İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınları.
- PLATH, S., 2016 **Ariel ve Seçme Şiirler**, Çev., Y. Eradam, 3. bsm., İstanbul, Kırmızı Kedi Yayınları.
- PLATH, S., 2017 **Letters of Sylvia Plath Volume I: 1940-1956**, (Çevrimiçi), Ed., P. Steinberg ve K.V. Kukil, United Kingdom, Faber & Faber. <https://books.google.com.tr/books?id=TcopDwAAQBAJ&pg=PT655&lpg=PT655&dq=eisenhower+plath+letters&source=bl&ots=HaCyquXb&sig=ACfU3U2E5IffgMHNfnoQWejluVB7zUiw&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwjumNbp6LXiAhWNjqQKHd15DJQ6AEwDnoECAGQAQ#v=onepage&q=eisenhower&f=false>, 15 Mayıs 2019.

- SEATTLE
MET, 2019 “Will the real Rosie the Riveter Please Stand Up?”,
“Seattle Met”, (Çevrimiçi) <https://www.seattlemet.com/articles/2018/3/27/will-the-real-rosie-the-riveter-please-stand-up>, 11 Nisan 2019.
- SELÇUK-
KURTULUŞ, S.,
2016 **Analysing and Comparing Sylvia Plath’s The Bell Jar and Susan Sontag’s Alice in Bed within the Frame of Feminism and Panopticon**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,, İstanbul, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- SOYDAN, A.,
1994 **Avrupa’da Tek Parti Yönetimlerinin Yükseliş Süreci ve Türkiye Modeli: Atatürk Dönemi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi
- SPIVACK, K.,
2004 “Some Thoughts on Sylvia Plath”, **The Virginia Quarterly Review**, 80/2, 212-218.
- TYLER-MAY,
E., 2008 **Homeward Bound: American Families in The Cold War Era**, New York, Basic Books.
- WAGNER, L.
W., 1986 “Plath’s The Bell Jar as Female Bildungsroman”
Women’s Studies, 12, 55-68.
- WAGNER-
MARTIN, L.,
2003 **Sylvia Plath: A Literary Life**, New York, Palgrave Macmillan.
- WIKI TREE,
2019 “Aurelia Romana (Grünwald) Schober”, (Çevrimiçi), <https://www.wikitree.com/wiki/Gr%C3%BCnwald-88>, 3 Nisan 2019.
- WINDER, E.,
2013 **Pain, Parties, Work: Sylvia Plath in New York, Summer 1953**, New York, Harper Collins Publishers.
- ZIMBARDO, P.,
2017 **Şeytan Etkisi: Kötülüğün Psikolojisi**, Çev. C. Coşkan, İstanbul, Say Yayınları.

EKLER

**EK 1: PLATH'IN HAYATI VE EDEBİYAT YAŞAMINDAKİ
KRİTİK OLAYLAR**

EK 2: PLATH HAYATTAYKEN YAYIMLANAN YAPITLARI

EK 1 - PLATH'IN HAYATI VE EDEBİYAT YAŞAMINDAKİ KRİTİK OLAYLAR

Plath'ın hayatı, edebiyat yaşamındaki kritik olayları da içerecek şekilde kronolojik olarak aşağıda sunulmaktadır. Bu liste Wagner-Martin (2003) “Sylvia Plath: A Literary Life” adlı eserinden uyarlanarak çevrilmiştir (s. viiii-x).

- 1932 Plath 27 Ekim’de Boston, Massachusetts’in bir parçası olan Jamaica Plain’de Aurelia Schober ve Otto Plath çiftinin dünyasına doğmuştur. Aile o sırada Wintrop, Massachusetts’te yaşamaktadır.
- 1936 1935 baharında doğan Warren’ın da dâhil olduğu Plath ailesi, Wintrop’un merkezindeki 892 Johnson Avenue’ya, [yani] büyükanne ve büyükbabası Shober’lerin yakınına taşınmıştır.
- 1938 Plath’ın şiirlerinde tasvir ettiği 21 Eylül kasırgası olmuştur.
- 1940 Tanı konamamış şeker hastalığının yarattığı komplikasyonlar nedeniyle bacağı kesilen Otto Plath ortaya çıkan damar tıkanıklığı sonucunda ölür. Sylvia ve Warren cenaze törenine katılmazlar.
- 1942 Shoberleri de içeren Plath ailesi Wellesley’in iç kısmındaki 23 Elmwood Road’a taşınır ve Aurelia, Boston Üniversitesinde bir öğretim pozisyonu alır. Sylvia, Marshall Livingston Perrin Grammar School’a başlar.
- 1944 Sylvia, Alice L. Philipps Junior High School’a kayıt olur ve okulun edebiyat gazatesi için “The Phillpian”ı yazar.
- 1947 Sylvia, Wellesley’deki Gamaliel Bradford Senior High School’a kayıt olur. Son sınıfta *The Bradford*’un eş-editörü olur.
- 1950-51 Northampton, Massachusetts’teki Smith College’ta İngilizce alanında okumak üzere burslu öğrenci olur. Haven House’ta yaşar. Aralarında Dick Norton’un (*Sırça Fanus*’taki Buddy Willard karakteri) da olduğu birkaç kişiyle randevu deneyimleri olur.
- 1951 Swampscott, Massachusetts’te yaz boyu çocuk bakıcısı olarak çalışır.
- 1952 Smith College’taki ikinci yılından sonra yazın Massachusetts’teki Wellesley ve Chatham, West Harwich’te bulunan Belmont Hotel’de çalışır. Smith College’taki üçüncü yılına başlarken Lawrence House’a taşınır ve burada yaşar.
- 1953 *Mademoiselle Dergisi*’nin Üniversite Yayın Kurulu’na girerek Haziran’ı New York’ta geçirir. Yazın kalanı için Wellesley’e gider ve depresyona girer. Manik-depresif bozukluk nedeniyle elektrokonvulsif tedavi görür ve 24 Ağustos’ta intihara kalkışır. Belmont, Massachusetts’teki McLean Hospital’da tedavi görür.

- 1954 Bahar döneminde Smith College'a geri döner. Dostoyevski'de ikili benlik durumları üzerine bitirme tezi hazırlar. Harvard yaz okuluna gider.
- 1955 Fulbright bursuyla Haziran'da Smith College'tan en yüksek onur derecesi ile mezun olur. Güz döneminde Cambridge, İngiltere'deki Newnham College'a (Cambridge Üniversitesine bağlı) başlar.
- 1956 25 Şubat'ta T. Hughes ile tanışır ve 16 Haziran'da annesinin de katıldığı küçük bir törenle onunla gizlice evlenir. Büyükanne Schober Mayıs ayında ölür. Balayını İspanya'daki Benidorm'da ve West Yorkshire'daki Heptonstall'da geçirirler. Aralık ayında Plath ve T. Hughes 55 Eltisley Avenue, Cambridge'te bir daire kiralar. Dorothea Krook üzerine çalışır.
- 1957 Haziran ayında Plath yüksek lisans derecesini alır ve T. Hughes ile birlikte ABD'ye taşınır. Yazı Cape Cod'da geçirirler. Sonrasında ise Plath'ın bir yıllığına Smith College'ta birinci sınıflara İngilizce öğretmesi, T. Hughes'ın ise Amherst'teki Massachusetts Üniversitesinde yarı zamanlı çalışması için Northampton'a taşınırlar.
- 1958 Yazım çalışmalarını yürütmek için Boston'a taşınırlar. Sylvia yarı zamanlı işler yapar ve terapi için Ruth Buescher'a gider. Anne Sexton ve George Starbuck ile arkadaş olacağı Robert Lowell'ın şiir seminerlerine katılır.
- 1959 Plath ve T. Hughes ABD'yi gezerek geçirdikleri yaz tatilinden sonra Yaddo'da, Saratoga Springs, New York'taki yazarlar topluluğunda konaklar. Aralık ayında İngiltere'ye dönünceye kadar burada kalırlar. Plath bir daha ABD'ye dönmez.
- 1960 West Yorkshire'de geçen tatillerden sonra 3 Chalcot Square, Londra'da bir daire kiralarlar. İlk çocukları Frieda Rebecca Hughes 1 Nisan'da doğar. *The Colossus* adlı şiir kitabı Ekim ayında İngiltere'de yayımlanır.
- 1961 6 Şubat'ta Plath düşük yapar. 28 Şubat'ta bir apandisit ameliyatı geçirir. Temmuz sonunda o ve T. Hughes Devon'daki Court Green, North Tawton'da bir ev satın alırlar.
- 1962 17 Ocak'ta Nicholas Farrar Hughes dünyaya gelir. Bahar'da evlilik sorunları şiddetlenir ve Ekim'de T. Hughes Londra'ya taşınır. Plath son Ekim şiirlerini ve *Ariel* şiirlerinin büyük bir bölümünü yazar. Aralık ortasında o ve çocuklar 23 Fitzroy Road, Londra'da Yeats'in evine taşınır.
- 1963 *Sırça Fanus* Victoria Lucas takma adıyla İngiltere'de yayımlanır. Plath, 11 Şubat'ta intihar eder.
- 1965 T. Hughes, Plath'ın ilk *Ariel* şiirleri koleksiyonunu bastırır ve böylece Sylvia Plath ekolü/modası başlar.
- 1966 *Sırça Fanus* Plath'ın adıyla İngiltere'de yayımlanır.

- 1969 T. Hughes'ın uğruna Plath ile evliliğini bitirdiği ve birlikte yaşadığı Assia Wevill, T. Hughes'tan olan küçük kızı Shura ile birlikte intihar eder.
- 1970 T. Hughes Carol Orchard ile evlenir.
- 1971 T. Hughes *Crossing Water* ve *Winter Trees*'i Plath'ın daha önce yayımlanmamış şiir koleksiyonlarını ekleyerek yayımlar.
- 1977 T. Hughes Plath'ın öykü, deneme ve günce pasajlarından oluşan *Johnny Panic and the Bible of Dreams and Other Prose Writing*'i yayımlar.
- 1981 T. Hughes *Sylvia Plath: The Collected Poems*'in editörlüğünü yapar ve yayımlar.
- 1982 *The Collected Poems* Plath'ın ölümünden sonra Pulitzer Ödülü'ne layık görülür. *The Journals of Sylvia Plath, 1950-1962* T. Hughes'ın yazdığı giriş bölümüyle yalnızca ABD'de yayımlanır. Günlüğün 1959'un sonundan ölümüne kadar olan kısmı kayıptır.
- 1983 T. Hughes İngiltere Kraliyet Şairi ünvanını alır.
- 1998 T. Hughes, Ovid'in *Metamorphosis*'i üzerinde yeniden çalışarak hazırladığı *Tales of Ovid* ile Whitbread Book of the Year Award'ı alır. Şubat ayında Plath hakkında yazdığı şiirlerden oluşan Birthday Letters'ı [Doğumgünü Mektupları] yayımlar. Kanserden ölmeden iki hafta önce Ekim ayında Kraliçe 2. Elizabeth'ten The Order of Merit'i alır.

EK 2 - PLATH HAYATTAYKEN YAYIMLANAN YAPITLARI

Plath tarafından kaleme alınmış ve onun yaşadığı yıllarda yayımlanmış olan yapıtlar kronolojik sıraya göre aşağıda yer almaktadır. Bu liste Northouse ve Walsh'ın (1974) "Sylvia Plath and Anne Sexton: A Reference Guide" adlı kısmından birebir alıntılanmıştır (s. 1-24)

Düzyazı --1952

1 "Sunday at the Minton's." Mademoiselle, XXXV (August, 1952), 371-378

2 "Sunday at the Minton's." Smith Review (Fall, 1952), 373-9

Düzyazı --1953

1 "Poet's On Campus." Mademoiselle, XXXVII (August, 1953), 290-291

2 "Mademoiselle's Last Word on College." Mademoiselle, XXXVII (August, 1953), 235

Şiir -- 1953

1 "Mad Girl's Lovesong." Smith Review (Spring, 1953), 13

2 "To Eva Descending the Stairs." Smith Review (Spring, 1953), 22

3 "Doomsday." Smith Review (Spring, 1953), 22

4 "Mad Girl's Lovesong." Mademoiselle, XXXVIII (August, 1953), 358

Düzyazı -- 1954

1 "In the Mountains." Smith Review (Fall, 1954), 2-5

Şiir -- 1954

1 "Doomsday." Harper's, CCVIII (May, 1954), 29

2 "Denouement." Smith Review (Spring, 1954), 23

3 "Admonition." Smith Review (Spring, 1954), 23

4 "To Eva Descending the Stairs." Harper's, CCIX (September, 1954), 63

5 "Circus in Three Rings." Smith Review (Fall, 1954), 18

6 "Go Get the Goodly Squab." Harper's CCIX (November, 1954), 47

Düzyazı -- 1955

1 "Superman and Paula Brow's New Snowsuit." Smith Review (Spring, 1955), 19-21

Şiir -- 1955

1 "Dialogue en Route." Smith Review (January, 1955), 12

2 "Danse Macabre." Smith Review (Spring, 1955), 12

3 "Temper of Time." Nation. CLXXI (August 6, 1955), 119

4 "Two Lovers and a Beachcomber by the Sea." Mademoiselle, XLI (August, 1955), 22

5 "Circus in Three Rings." Atlantic, CXCVI (August, 1955), 68

6 "Lament." New Orleans Poetry Journal, I (October, 1955), 19

Düzyazı -- 1956

1 "The Day Mr. Prescott Died." Granta, LX (October 20, 1956), 20-23

Şiir -- 1956

1 "Sketchbook of a Spanish Summer." Christian Science Monitor (November 5, 1956), p. 13

2 "Apotheosis." Lyric, I (Winter, 1956), 10

3 "Second Winter." Lyric, I (Winter, 1956), 11

Düzyazı -- 1957

1 "The Wishing Box." Granta, LXI (January 26, 1957), 3-5

Şiir -- 1957

1 "Wreath for a Bridal." Poetry, LXXXIX (January, 1957), 231

2 "Dream With Clam-Diggers." Poetry, LXXXIX (January, 1957), 232-233

3 "Strumpet Song." Poetry, LXXXIX (January, 1957), 233

4 "Metamorphosis." Poetry, LXXXIX (January, 1957), 234

5 "Two Sisters of Persephone." Poetry (January, 1957), 235-236

6 "Epitaph for Fire and Flowers." Poetry, LXXXIX (January, 1957), 237

7 "Pursuit." Atlantic, XCIX (January, 1957), 65

8 "Two Lowers and a Beachcomber by the Real Sea." *Granta*, LXI (March 9, 1957), 5

9 "Resolve." *Granta*, LXI (March 9, 1957), 5

10 "Mad Girl's Lovesong." *Granta*, LXI (May 4, 1957), 19

11 "Soliloquy of the Solipsist." *Granta*, LXI (May 4, 1957), 19

12 "Black Rook in Rainy Weather." *Granta*, LXI (May 18, 1957), 9

13 "The Snowman on the Moor." *Poetry*, XC (July, 1957), 229-231

14 "Sow." *Poetry*, XC (July, 1957), 231-232

15 "Ella Mason and Her Eleven Cats." *Poetry*, XC (July, 1957), 232-234

16 "On the Difficulty of Conjuring Up a Dryad." *Poetry*, XC (July, 1957), 235-236

17 "Black Rook in Rainy Weather." *Antioch Review*, CVII (Summer, 1957), 232-233

18 "Recantation." *Accent*, XVII (Autumn, 1957), 247

19 "Tinker Jack and Tidy Wives." *Accent*, XVII (Autumn, 1957), 247

20 "On the Plethora of Dryads." *New Mexico Quarterly*, XXVII (Autumn, 1957), 211-212

21 "All the Dead Dears." *Grecourt Review*, I (November, 1957), 36-37

Şiir -- 1958

1 "Spinster." *London Magazine*, V (June, 1958), 46-47

2 "Black Rook in Rainy Weather." *London Magazine*, V (June, 1958), 47-48

3 "Mussel Hunter at Rock Harbor." *New Yorker*, XXXIV (August 9, 1958), 22

4 "Night Walk." *New Yorker*, XXXIV (October 11, 1958)

5 "Second Winter." *Ladies Home Journal*, LXXV (December, 1958), 143

Şiir -- 1959

1 "Frog Autumn." *Nation*, CLXXXVIII (January 24, 1959), 74

2 "Companiable Ills." *Spectator*, CCII (January 30, 1959), 163

3 "The Times Are Tidy." *Mademoiselle*, XLVIII (January, 1959), 34

- 4 "Main Street at Midnight." *Spectator*, CCII (February 13, 1959), 227
- 5 "Departure." *Nation*, CLXXXVIII (March 7, 1959), 212
- 6 "Prologue to Spring." *Christian Science Monitor* (March 26, 1959), 8
- 7 "'Yadwigha on a Red Couch, Among Lilies' (A Sestina for the Douanier)." *Christian Science Monitor* (March 26, 1959), p. 8
- 8 "Snakecharmer." *London Magazine*, VI (March, 1959), 33-34
- 9 "Lorelei." *London Magazine*, VI (March, 1959), 34-35
- 10 "The Disquieting Muses." *London Magazine*, VI (March, 1959), 35-36
- 11 "The Bull of Bendylaw." *Hornbook*, XXXV (April, 1959), 148
- 12 "Lorelei." *Audience*, VI (Spring, 1959), 33
- 14 "Full Fathom Five." *Audience*, VI (Spring, 1959), 34-35
- 15 "The Hermit of Outermost House." *Audience*, VI (Spring, 1959), 36
- 16 "Fiesta Melons." *Christian Science Monitor* (July 31, 1959), p. 8
- 17 "Song for Summer Day." *Christian Science Monitor* (August 18, 1959), p. 8
- 18 "Southern Sunrise." *Christian Science Monitor* (August 26, 1959), p. 8
- 19 "The Departure of the Ghost." *Sewanee Review*, LXVII (Summer, 1959), 446-447
- 20 "Point Shirley." *Sewanee Review*, LXVII (Summer, 1959), 447-448
- 21 "On the Decline of Oracles." *Poetry*, XCVI (September, 1959), 368-369
- 22 "The Death of Mythmaking." *Poetry*, XCVI (September, 1959), 370
- 23 "A Lesson in Vengeance." *Poetry*, XCVI (September, 1959), 371
- 24 "In Midas Country." *London Magazine*, VI (October, 1959), 11
- 25 "The Thin People." *London Magazine*, VI (October, 1959), 12-13
- 26 "I Want, I Want." *Partisan Review*, XXVI (Fall, 1959), 558
- 27 "Aftermath." *Arts in Society*, (Fall, 1959), 66
- 28 "The Goring." *Arts in Society*, (Fall, 1959), 66

29 "Sculptor." Arts in Society, (Fall, 1959), 67

30 "Two Views of a Cadaver Room." London Times Literary Supplement, (Noveber 6, 1959), p. xxiii

31 "The Hermit of Outermost House." London Times Literary Supplement, (Noveber 6, 1959), p. xxiv

32 "Winter's Tale." New Yorker, XXXV (December 12, 1959), 116

Kitaplar -- 1960

1 The Colossus and Other Poems. London: Heinemann, 1960. New York: Alfred Knophf, 1962. London: Faber and Faber, 1967

Düzyazı -- 1960

1 "The Daughters of Blossom Street." London Magazine, VII (May, 1960), 34-48

2 "Fifteen Dollar Eagle." Sewanee Review, LXVIII (Fall, 1960), 603-618

Şiir -- 1960

1 "Two Views of a Cadaver Room." Nation, CXC (January 30, 1960), 107

2 "Man in Black." New Yorker, XXXVI (April 9, 1960), 40

3 "Watercolor of Granchester Meadows." New Yorker, XXXVI (May 28, 1960), 30

4 "The Beggars." Chelsea Review, VII (May, 1960), 70

5 "The Eye-Mote." Chelsea Review, VII (May, 1960), 71

6 "The Sleepers." London Magazine, VII (June, 1960), 11

7 "Full Fathom Five." London Magazine, VII (June, 1960), 12-13

8 "A Winter Ship." Atlantic, CCVI (July, 1960), 65

9 "Mushrooms." Harper's, CCXXI (July, 1960), 25

10 "The Net Menders." New Yorker, XXXVI (August 20, 1960), 36

11 "The Manor Garden." Critical Quarterly, II (Summer, 1960), 155

12 "The Beggars." Critical Quarterly, II (Summer, 1960), 156

13 "Blue Moles." Critical Quarterly, II (Summer, 1960), 156-157

- 14 "Metaphors for a Pregnant Woman." *Partisan Review*, XXVII (Summer, 1960), 435
- 15 "The Manor Garden." *Atlantic*, CCVI (September, 1960), 52
- 16 "Ouija." *Hudson Review*, XIII (Autumn, 1960), 413
- 17 "Electra on the Azalea Path." *Hudson Review*, XIII (Autumn, 1960), 414-415
- 18 "Suicide Off Egg Rock." *Hudson Review*, XIII (Autumn, 1960), 415
- 19 "Moonrise." *Hudson Review*, XIII (Autumn, 1960), 416
- 20 "The Beekeeper's Daughter." *Kenyon Review*, XXII (Fall, 1960), 595
- 21 "The Colossus." *Kenyon Review*, XXII (Fall, 1960), 596
- 22 "Candles." *Listener*, LXIV (November 17, 1960), 877
- 23 "Flute Notes From a Reedy Pond." *Texas Quarterly*, III (Winter, 1960), 120
- 24 "Hardcastle Craggs" in *The Golden Year: The Poetry Society of American Anthology 1910-1960*. Ed. Melville Crane, et. al. New York: Fine Editions Press, 1960, 220-221
- 24 "Two Views of a Cadaver Room" in *The Golden Year: The Poetry Society of American Anthology 1910-1960*. Ed. Melville Crane, et. al. New York: Fine Editions Press, 1960, 219-220

Kitaplar -- 1961

- 1 Sylvia Plath, ed. *American Poetry Now: Critical Quarterly Poetry Supplement Nuber Two*, 1961

Düzyazı -- 1961

- 1 "The Fifty-Ninth Bear." *London Magazine*, VIII (February, 1961), 11-20

Şiir -- 1961

- 1 "A Winter Ship." *Encounter*, XVI (February, 1961), 23
- 2 "Magi." *New Statesman*, LXI (March 31, 1961), 514
- 3 "A Life." *Listener*, LXI (May 4, 1961), 776
- 4 "You're." *Harper's*, CCXXII (June, 1961), 40
- 5 "On Deck." *New Yorker*, XXXVII (July 22, 1961), 32

- 6 "Words for a Nursery." Atlantic, CCVIII (aUGUST, 1961), 66
 - 7 "Zoo Keeper's Wife." London Magazine, I (August, 1961), 5-6
 - 8 "You're." London Magazine, I (August, 1961), 6
 - 9 "Small Hours." London Magazine, I (August, 1961), 7
 - 10 "Parliment Hill Fields." London Magazine, I (August, 1961), 7-8
 - 11 "Whitsun." London Magazine, I (August, 1961), 9
 - 12 "Leaving Early." London Magazine, I (August, 1961), 9-10
 - 13 "Private Ground." Critical Quarterly, III (Summer, 1961), pp. 140-141
 - 14 "I Am Vertical." Critical Quarterly, III (Summer, 1961), p. 140
 - 15 "Witch Burning." Texas Quarterly, IV (Autumn, 1961), 84
 - 16 "Mojave Desert." London Observer (November 19, 1961), p. 28
 - 17 "Insomnic." Cheltenham Festival Programme. Cheltenham, 1961
- Düzyazı -- 1962
- 1 "Context." London Magazine, I (February, 1962), 45-46
 - 2 "Oblongs." New Statesman, LXIII (May 18, 1962), 724
 - 3 "Pair of Queens." New Statesman, LXIII (May 18, 1962), 724
- Şiir -- 1962
- 1 "The Rival." London Observer (January 21, 1962), p. 31
 - 2 "In Plaster." London Magazine, I (February, 1962), 15-17
 - 3 "Sleep in the Mojave Desert." Harper's, CCXXIV (February, 1962), 36
 - 4 "Wuthering Heights." New Statesman, LXIII (March 16, 1962), 390
 - 5 "Stars Over Dordogne." Poetry, XCIX (March, 1962), 346-347
 - 6 "Widow." Poetry, XCIX (March, 1962), 347-348
 - 7 "Face Lift." Poetry, XCIX (March, 1962), 349
 - 8 "Heavy Woman." Poetry, XCIX (March, 1962), 350

- 9 "Love Letter." Poetry, XCIX (March, 1962), 350-351
 - 10 "Tulips." New Yorker, XXXVIII (April 7, 1962), 40
 - 11 "The Colossus." Encounter, XVIII (April, 1962), 56
 - 12 "Finisterre." London Observer, XCIX (August 5, 1962), p. 14
 - 13 "Private Ground." Harper's, CCXXV (August, 1962), 55
 - 14 "Blackberrying." New Yorker, XXXVIII (September 15, 1962), 48
 - 15 "The Surgeon at 2 A.M." Listener, LXVIII (September 20, 1962), 428
 - 16 "Crossing the Water." London Magazine (September 23, 1962), p. 25
 - 17 "Event." London Observer (September 23, 1962), p. 21
 - 18 "Leaving Early." Harper's, CCXXV (December, 1962), 82
 - 19 "Parliament Hill Fields." Critical Quarterly Poetry Supplement Number Three, 1962, 10
 - 20 "Lady Lazarus" in The New Poetry. Ed. A. Alvarez. Harmondsworth: Penguin Brooks, 1962, 61-64
 - 21 "Daddy" in The New Poetry. Ed. A. Alvarez. Harmondsworth: Penguin Brooks, 1962, 64-66
 - 22 "The Moon and the Yew Tree" in The New Poetry. Ed. A. Alvarez. Harmondsworth: Penguin Brooks, 1962, 66-67
 - 23 "The Arrival of the Bee Box" in The New Poetry. Ed. A. Alvarez. Harmondsworth: Penguin Brooks, 1962, 67-68
 - 24 "The Swarm" in The New Poetry. Ed. A. Alvarez. Harmondsworth: Penguin Brooks, 1962, 69-71
 - 25 "Childless Woman" in The New Poetry. Ed. A. Alvarez. Harmondsworth: Penguin Brooks, 1962, 71
 - 26 "Mary's Song" in The New Poetry. Ed. A. Alvarez. Harmondsworth: Penguin Brooks, 1962, 72
- Kitaplar -- 1963
- 1 The Bell Jar. (By "Victoria Lucas.") London: Heinemann, 1963 (By Sylvia Plath.) London: Faber and Faber, 1966. New York: Harper and Row, 1971

Şiir -- 1963

1 “Stopped Dead.” London Magazine, II (January, 1963), 14-15

2 “The Applicant.” London Magazine, II (January, 1963), 15-16

